

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**SİCİLL-İ AHVAL KAYITLARINA GÖRE ÜSKÜP
DOĞUMLU MEMURLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALENUR DİLOĞLU

BALIKESİR, 2021

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**SİCİLL-İ AHVAL KAYITLARINA GÖRE ÜSKÜP
DOĞUMLU MEMURLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALENUR DİLOĞLU

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ SERAP SUNAY

BALIKESİR, 2021

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Tarih Anabilim Dalı'nda 201912517002 numaralı Halenur Diloğlu'nun hazırladığı "Sicill-i Ahval Kayıtlarına Göre Üsküp Doğumlu Memurlar" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 20.10.2021 tarihinde yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ

İmza

Üye (Danışman) Dr. Öğr. Üyesi Serap SUNAY

İmza

Üye Prof. Dr. Murat Mustafa ÖNTUĞ

İmza

.../.../...
Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

..../..../20...

İmza

Halenur Diloğlu

ÖZET

SİCİLL-İ AHVAL KAYITLARINA GÖRE ÜSKÜP DOĞUMLU MEMURLAR

DİLOĞLU, Halenur

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Serap SUNAY

2021, XV+162 Sayfa

II. Mahmud ve Tanzimat dönemi, idarî, sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda birçok değişikliğin yaşandığı bir dönem olmuştur. II. Abdülhamid dönemi de söz konusu sahalarda yanı sıra bürokrasi alanında köklü reformların gerçekleştirildiği bir süreçtir. Bu bakımdan XIX. yüzyılda yapılan reformlar ile merkeziyetçi bir politika izlenmiş ve bazı düzenlemeler yapılmıştır. Merkezileşme çabaları ile bürokrasinin hacmi de genişlemiştir. Bürokrasinin ihtisaslaştığı ve kurumların arttığı II. Abdülhamid döneminde personelin istihdamı konusunda birtakım değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklikler ile Müslim ve gayrimüslim Osmanlı tebaasını içine alan bir bürokratik bir yapı gelişmiştir. Buna paralel olarak birkaç memur kuşağını kapsayan Sicill-i Ahvâl defterleri ilk defa II. Abdülhamid döneminde düzenli olarak tutulmaya başlanmıştır. Bu sayede Osmanlı Devleti'nde resmî kurumlarda görev alan memurların sicil kayıtları onların mesleki yaşamları hakkında kıymetli veriler içeren bir defter serisini oluşturmuştur.

Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan Sicill-i Ahvâl defterleri, 1879-

1909 seneleri arasında tanzim edilmiş olup söz konusu dönemde görev yapan memurların kayıtlarını içermektedir. Defterler memurların çalıştıkları bürolara göre ayrı bir şekilde tasnif edilmediği için bunların içerisinde Üsküp doğumlu memurlara ait siciller seçilip incelenmiştir. Bu çalışmada Sicill-i Ahvâl kayıtlarına dayanarak giderek artan personel içerisinde Üsküp doğumlu memurların mesleki serencamları incelenerek; memurların baba adları, doğum tarihleri, bildikleri lisanlar, aldıkları eğitimler, memuriyet hayatlarına başlama şekilleri, aldıkları maaşlar, azil ve tayin sebepleri, aldıkları rütbe ve nişanlar gibi memuriyet hayatları boyunca kayda geçen bilgilere dayanarak analitik bir şekilde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sicill-i Ahvâl, Bürokrasi, II. Abdülhamid, Üsküp, Memur.

ABSTRACT

THE OFFICERS BORN IN SKOPJE ACCORDING TO SİCİLL-İ AHVAL RECORDS

DİLOĞLU, Halenur

Master Thesis, Department of History

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Serap SUNAY

2021, XV+162 Sayfa

II. Mahmud and Tanzimat period was a period in which many changes took place in administrative, social, political, economic and cultural fields. The period of Abdülhamid II was a process in which radical reforms were carried out in the field of bureaucracy as well as in the mentioned fields. In this regard, with the reforms made in the 19th century, a centralist policy was followed and some arrangements were made. With the efforts of centralization, the volume of bureaucracy has also expanded. Bureaucracy specialized and institutions increased during the period of Abdülhamid II, some changes were made in the employment of staff. A bureaucratic structure developed that includes Muslim and non-Muslim Ottoman citizens by the changes made. In parallel with this, the Sicill-i Ahvâl Registers, which cover several generations of civil servants, started to be kept regularly for the first time during the reign of Abdülhamid II. In this way, the registry records of civil servants working in official institutions in the Ottoman Empire created a series of notebooks containing valuable data about their professional lives.

In this context, Sicill-i Ahvâl notebooks in the Presidency Of The Republic Of Turkey Directorate Of State Archives Prime Ministry Ottoman Archives were arranged between 1879-1909 and they contain the records of the civil servants who served in the said period. The registries of the officers born in Skopje were selected and examined since the books are not classified separately according to the offices. In this study, based on Sicill-i Ahvâl records, the professional status of civil servants born in Skopje were examined; It has been analyzed analytically based on the information recorded throughout the civil service life, such as the fathers's names, birth dates, the languages they know, the education they received, the way they started their civil service life, the salaries they received, the reasons for dismissal and appointment, the ranks and medals they received.

Keywords: Sicill-i Ahvâl, Bureaucracy, Abdülhamid II, Skopje, Officer.

ÖNSÖZ

Bu çalışmamızda II. Abdülhamid döneminde tutulmaya başlanan ve son dönem Osmanlı memurlarının biyografi yazımı için çok önemli bir yere sahip olan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan Sicill-i Ahvâl Defterleri'ndeki Üsküp doğumlu memurlar incelenmiştir. Her rütbeden memurun sicil kaydını içeren bu defterler ile son dönem Osmanlı bürokrasinin takibi yapılabilmektedir. Müslüman ve gayrimüslim bütün memurların sicil kayıtlarını içeren bu defterler sistematik bir şekilde belli bir nizama göre yazılmıştır.

Tezimizin konu başlığı Üsküp doğumlu memurlar çerçevesinde olduğu için 1829-1830 ile 1892-1893 seneleri arasında Üsküp'te doğan memurların sicil kayıtlarının değerlendirmesi yapılmıştır. Bu çalışmada, memurların memuriyete başlama yaşları ve durumları, maaşları, istihdam edildikleri görevler, aldıkları rütbe ve nişanlar, tayin ve azil sebepleri gibi memuriyet hayatları boyunca kaydedilen söz konusu bilgiler ışığında Osmanlı bürokrasisi ve geçirdiği değişim Üsküp doğumlu memurlar özelinde ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Tezimiz dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Osmanlı Devleti'ndeki memuriyet anlayışı ve Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kuruluşu, kalemleri ve defterlerin içeriklerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde memurların doğum yeri olan Üsküp'ün tarihçesi, idari yapısı ve eğitim öğretim kurumlarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Üsküp doğumlu memurların doğum tarihleri, baba isimleri, meslekleri ve şöhretleri, kariyerlerinin ilk safhası olarak görülen eğitim ve lisan durumlarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise siciller ışığında Üsküp doğumlu memurların göreve başlama yaşları, maaşları, istihdam edildikleri yerler, aldıkları nişan ve cezalar, tayin ve azil durumları ele alınmıştır. Elde edilen veriler tablo ve grafikler ile desteklenmiştir.

Tez konusunu tespit edip çalışmalarımıza başladığımız 2019 yılından bu yana çalışmamın her aşamasında değerli zamanını ve bilgisini benimle paylaşan, yardım ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyip bana yol gösteren başta danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Serap Sunay olmak üzere tezimin savunma jürisinde bulunan, kıymetli

fikir ve önerileriyle katkı sağlayan Prof. Dr. Murat Mustafa Öntuğ ve Prof. Dr. Kenan Ziya Taş'a, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Başbakanlık Osmanlı Arşivi personeline ve her zaman yanımda olan annem Tuba Diloğlu, babam Levent Diloğlu, kardeşlerim Dilara Diloğlu ve Zeynep Ahu Diloğlu'na teşekkür ederim.

BALIKESİR, 2021

Halenur DİLOĞLU



İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
GRAFİKLER LİSTESİ	xiii
RESİMLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	2
1.2. Amaç	3
1.3. Önem	3
1.4. Varsayımlar	3
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	4
2. İLGİLİ ALANYAZIN	6
2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.2. İlgili Araştırmalar	6
2.2.1. Kitaplar.....	6
2.2.2. Makaleler.....	7
2.2.3. Tezler.....	8
3. YÖNTEM	10
3.1. Araştırmanın Modeli	10
3.2. Evren ve Örneklem	10
3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri.....	10
3.4. Verilerin Toplanma Süreci.....	10

3.5. Verilerin Analizi.....	11
4. BULGULAR.....	12
5. OSMANLI DEVLETİ'NDE BÜROKRASİ VE SİCİLL-İ AHVÂL KOMİSYONU	13
5.1. Tanzimat Öncesi Geleneksel Osmanlı Bürokrasisi ve Memuriyete Giriş	13
5.2. Tanzimat Dönemi Osmanlı Bürokrasisi ve Memuriyete Giriş Sisteminin Değişimi	14
5.3. Sicill-i Ahvâl Komisyonunun Kuruluşu ve Görevleri	16
6. XIX. YÜZYILDA ÜSKÜP SANCAĞI'NA GENEL BİR BAKIŞ	21
6.1 Üsküp'ün Tarihçesi	21
6.2. Üsküp'te Eğitim Hayatı.....	23
6.2.1. Medreseler.....	25
6.2.2. Sıbyan Mektepleri ve İbtidai Mektepleri	27
6.2.3. Rüşdiye Mektepleri	28
6.2.4. İdadi Mektepleri	29
6.2.5. Dârü'l-muallimîn.....	29
6.2.6. Gayrimüslim Okulları	30
6.2.7. Sanayii Mektebi	30
7. ÜSKÜP DOĞUMLU MEMURLARIN KÖKENİ, EĞİTİM DURUMLARI VE BİLDİKLERİ LİSANLAR	31
7.1. Memurların Doğum Tarihleri.....	31
7.2. Memurların Baba Meslekleri	39
7.3. Memurların Eğitim Durumları	44
7.4. Memurların Lisan Bilgileri	47
8. ÜSKÜP DOĞUMLU MEMURLARIN MESLEKİ KARIYERLERİNE DAİR İNCELEMELER.....	50
8.1. Memurların Göreve Başlama Yaşları.....	50
8.2. Memurların Aldıkları Maaşlar	58
8.3. Memurların İstihdam Edildikleri Görevler	67
8.3.1. Kaymakamlar	69
8.3.2. Mahkemeler ve Mahkemede Görevli Memurlar.....	71
8.3.3. Duyûn-u Umûmiye İdaresi Personeli.....	73
8.3.4. Ziraat Bankası Personeli	75
8.3.5. Yazar Memurlar	77

8.3.6. Telgraf ve Posta Merkezi Personeli	77
8.3.7. Diğer Birimlerde Görevli Memurlar	78
8.4. Memurların Cezai Durumları	79
8.5. Memurların Tayin ve Azil Sebepleri.....	79
8.6. Memurlara Verilen Rütbe, Nişan ve Madalyalar	83
9. SONUÇ.....	94
KAYNAKÇA	97
EKLER.....	105



TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1 Memurların Doğum Tarihleri.....	33-37
Tablo 2 Memurların Baba Adları, Şöhretleri ve Meslekleri	39-43
Tablo 3 Memurların Memuriyete Giriş Yaşları ve Başlama Şekilleri	51-57
Tablo 4 Memurların En Düşük-En Yüksek Maaş Aralıkları	59-65
Tablo 5 Memurlara Verilen Rütbeler	84-85

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa
Grafik 1 Memurların Doğum Tarihi Aralıkları.....	38
Grafik 2 Memurların Baba Mesleklerinin Dağılımı	44
Grafik 3 Memurların Mezuniyet Durumları	45
Grafik 4 Memurların Bildikleri Lisanların Dağılımı	49
Grafik 5 Memurların Memuriyete Başladıkları Yaş Aralıkları	51
Grafik 6 Maaş ile Memuriyete Başlayan Memurların Aldıkları İlk Maaşlar	59
Grafik 7 Süleyman Faik Bey'in Aldığı Maaşlar.....	67

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

Resim 1 Dördüncü Rütbeden Mecidi Nişanı	87
Resim 2 Şir u Hurşid Nişanı	88
Resim 3 İkinci Rütbeden Mecidi Nişanı.....	88
Resim 4 Dördüncü Rütbeden Nişân-ı Âli Osmânî	89
Resim 5 İftihar Nişanı.....	90
Resim 6 Tahlîsiye Madalyası.....	90
Resim 7 Liyakat Madalyası	91
Resim 8 Hicaz Demiryolu Madalyası Ön Yüzü ve Arka Yüz.....	92
Resim 9 Yunan Muhaberesi Madalyası.....	93

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
d.	: Defter
DH. SAİD.	: Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl İdare-i Umumiyesi
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Haz.	: Hazırlayan
HRT. h.	: Haritalar
s.	: Sayfa
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

1. GİRİŞ

II. Mahmud dönemi birçok açıdan idari reformların yapıldığı, merkeziyetçi bir politikanın uygulanıp Avrupalı tarzda bir bürokrasinin benimsendiği, nezaretlerin kurulup ihtisaslaşmanın yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde özellikle ihtisaslaşmayla birlikte bürokrasi genişlemiş ve sivil bürokrasi ön plana çıkmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin idarî yapısında meydana gelen değişiklikler bürokrasinin yapısını da değiştirmiştir. Konsolosluk ve diplomasi hizmetlerinin genişlemesiyle, deniz aşırı ülkelere de yayılan bürokrasi yeni taşra idaresinin yükümlülüğünü üstlenerek eyaletlerde kurumsallaştırılmıştır (Findley, 2019, s. 126-127).

Mülkiyede meydana gelen değişiklikler sonucunda devletin personel politikası da değişmiştir. II. Mahmud tarafından yapılan merkeziyetçi reformlar sivil bürokrasiyi şekillendirmiş ve yeniden örgütlemiştir. Nezaretlerin oluşumuyla idarî alanlarda yapılan reformlar yeni personel politikasının temellerini atmıştır. Nezaretler ile birlikte Dâr-ı Şuray-ı Bâbîâlî ve Meclis-i Ahkâm-ı Adliye gibi organlar kurulmuştur. Bu yönde yapılan önemli çalışmalardan biri de mülki rütbelere ve rütbelere arasında bir hiyerarşi sistemi oluşturulmasıdır. Bu gelişmeler ve hitap şekillerinin kullanılmaya başlanması kalemîyeye modern bir kimlik kazandırmıştır (Findley, 2019, s. 241-246).

Yaşanılan bu gelişmelere kadar Osmanlı Devleti'nde memur olabilmek için belli kıstaslar yoktu. Memuriyete alımda hatır gönül işleri ön plandaydı. Memurlar bu şekilde seçilip tayin edilirken tayinlerde de rüşvet alınıyordu. Memur olabilmek için bazı esaslar olması gerekiyordu. Memurluğun devlet tarafından bir meslek olarak kabul edilmesi üzerine maaş ve disiplin hususlarının düzenlendiği esaslar 1871 Nizamnamesi ile ilan edildi (Karal, 2003, C. VII, s. 161).

II. Mahmud döneminden II. Abdülhamid dönemine kadar siyasi dengeler, Bâbîâlî ve sivil bürokrasi lehine gelişmiştir. Bu dönemde güçlü bürokratların başta olması veya gücü sarayda toparlayacak padişahların olmaması sivil bürokrasinin gelişmesinin başlıca nedenleri arasındadır. II. Abdülhamid bu dengeleri saray lehine

değiştirme siyaseti takip etmiş ve Bâbiâli'yi büyük oranda devre dışı bırakarak sarayı devlet işlerinin merkezi yapmıştır (Akyıldız, 2012, s. 165-167).

II. Abdülhamid'in bu girişimleri sivil bürokrasiyi kontrol altında tutma gayesini göstermekteydi. II. Abdülhamid döneminde tutulmaya başlanan ve zamanın modern bir kontrol sistemi olan personel kayıtları sayesinde devletin istihdam ettiği personeli hakkında bilmesi gereken tüm bilgilere erişilebilecekti. İlk önce muvakkat olarak kurulan Sicill-i Ahvâl Komisyonu daha sonra daimi hale getirilmiştir. (Sarıyıldız, 2004, s. 7-8). 5 Şubat 1879'da kurulan Sicill-i Ahvâl Komisyonu ile ilk defa şer'iyye, askeriye ve zaptiye dışında kalan dahiliye, mülkiye, adliye, maliye ve evkaf gibi en büyüğünden en küçüğüne bütün personelin tercüme-i hali kaydedilmeye başlanmıştır (Çetin, 2005, s. 89).

Üsküp doğumlu memurların incelendiği bu çalışmada devletin farklı kademelerinde istihdam edilmiş olan memurların kökenleri, eğitimleri, lisanları, istihdam alanları gibi hususlar arşiv belgelerinden elde edilen veriler ve konuyla ilgili tetkik eserlerden faydalanarak incelenmiştir.

1.1. Problem

Osmanlı Devleti'nde bürokraside meydana gelen değişimle birlikte kalemiye sınıfının önemi artmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak memur ve büro sayıları da giderek artmıştır. Memur sayısındaki artış beraberinde bir takip sistemini getirmiştir. Böylece memurları kayıt altına alan Sicill-i Ahvâl Komisyonu 1879'da kurulmuştur. Memuriyete girerken memurların tercüme-i hâl varakası denilen belgede baba adı, eğitim durumu, eserleri, görevleri, rütbeleri, aldığı cezalar gibi cevaplanması istenilen soruları kendi el yazısıyla doldurmaları zorunluydu. Bu yazılan bilgiler 1879 yılından 1884 yılına kadar detaylı bir araştırma yapılmadan memurun beyanı doğru kabul edilerek Sicill-i Ahvâl Defterleri'ne kaydedilirdi. Bu sebeple 1884'e kadar Sicill-i Ahvâl Defterleri'ne kaydedilen memurlara ait bilgilerin doğruluğu kesin değildir. Bu tarihten itibaren incelemeler yapılmış, eksik olan bilgiler doldurulmuş ve resmî belgelerle karşılaştırılmıştır (Sarıyıldız, 2009, C. 37, s. 135). 1909'a kadar kayda geçen 17 ciltten oluşan ve memurların sicillerinin bulunduğu bu defterlerde kayıt altına alınan memurların doğdukları memleketleri baz alınarak son yıllarda birçok çalışma yapılmışsa da bunlar henüz tam anlamıyla incelenememiştir.

Bu çerçevede Üsküp doğumlu memurlar tez konusu olarak seçilmiş ve incelenmiştir. Son dönem Osmanlı taşra bürokrasisi üzerine kıymetli bilgiler içeren söz konusu defterlerden, Balkanlar'daki memur politikasını yansıtmaları bakımından literatüre katkı yapacağı düşünülen Üsküp doğumlu memurların analitik incelemesi yapılmıştır. Söz konusu memurların sicilleri XIX. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı taşra bürokrasinin yapısı ve meydana gelen değişimi ortaya çıkarmaya katkı sağlayacaktır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı; Üsküp doğumlu memurların varsa şöhretleri, babalarının ismi ve meslekleri, tahsil durumları, aldıkları maaşlar, istihdam edildikleri görevler, bildikleri diller, aldıkları ödül ve cezalar ile ilgili çözümlenmeler yaparak Osmanlı Devleti'nin son döneminde Balkan coğrafyasındaki taşra bürokrasisi ve memur profiline dair bir kesit sunabilmektir.

1.3. Önem

Osmanlı Devleti'nin son dönemine ait olan Sicill-i Ahvâl defterleri, en üst kademededen, en alta kadar geniş bir yelpazeyi içeren devlet memurlarının biyografik bilgileri ile mesleki kariyerlerinin kaydedildiği, modern anlamıyla bir nevi özgeçmiş niteliği taşıyan belgelerdir. Bu nedenle hem biyografik olarak hem de o dönem Osmanlı taşra bürokrasisi ile devletin istihdam ve personel siyasetini anlamak bakımından önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle, tezde Üsküp doğumlu memurların kökeni, mensup olduğu aile, eğitim hayatı gibi biyografik malumatların yanı sıra, onların Osmanlı taşra bürokrasisindeki yeri, bölgedeki istihdam sahaları ve mesleki safahatları gibi hususlar üzerinde eldeki veriler ışığında bir inceleme yapılmıştır.

1.4. Varsayımlar

Sicill-i Ahvâl defterleri odağında yapılan bu çalışmayla, Üsküp doğumlu memurların yaşamları ve memuriyet süreçlerine dayalı analitik bir çözümlenme yapılabileceği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma konusu, Üsküp doğumlu memurların Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan Sicill-i Ahvâl defterlerindeki kayıtlarını içeren belgeler ve Üsküp hakkındaki literatürden ilgili vesikalar ve eserlerden elde edilen bilgiler ile sınırlıdır. Memurların isimlerine göre alfabetik bir şekilde düzenlenmiş olan Sicill-i Ahvâl defterlerinde, memurlar çalıştıkları alanlara göre tasnif edilmedikleri için bunların içerisinden tek bir yerin çalışanlarını ve bu yerin çalışma usulünü tespit etmek zordur. Memurların özgeçmişini içeren Sicill-i Ahvâl defterlerinin eksiksiz olduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin memurların azil sebepleri ve haklarındaki suiistimal iddiaları gibi durumlar sicillerde her zaman açıklanmamıştır. Bunun yanı sıra siciller memuriyetin nasıl sona erdiği ile ilgili herhangi bir bilgi olmadan birden kesilmektedir. Buna benzer bir diğer durum ise memurların vefat tarihlerine dairdir. Örneğin incelenen sicillerden Üsküp doğumlu memurların yalnızca %7'sinin vefat tarihine erişebilmekteyiz.

1.6. Tanımlar

Sicill-i Ahvâl defterleri, “sicill-i umûmî” ve “esas künye defterleri” olarak da anılmaktadır. Sözlükte ise “sicil, devlet memurlarının resmî vukuatlarını ihtiva eden defter” anlamındadır. Sicill-i Ahvâl defterleri, II. Abdülhamid döneminde tutulmaya başlanan tüm memurların sicil kayıtlarını bünyesinde bulundurmaktadır (Sarıyıldız, 2009, C. 37, s. 134-135). Osmanlı Devleti'nin son yıllarına ait biyografi açısından zengin bir kaynak olan bu defterler sayesinde günümüzde memurların hayatları ile ilgili birçok bilgiye ulaşabilmekteyiz.

Çalışmamız doğrultusunda bürokrasi kelimesinin üstünde durmak yerinde olacaktır. Terim olarak bazı çözümlemeciler monarşi, aristokrasi ya da demokrasiyle benzerlik gösteren bir yönetim sistemi olarak tanımlar. Bazıları ise hükümet idaresinin bir çeşit örgütlenmesi olarak tanımlar (Findley, 1996, s. 1). Türk Dil Kurumu terim olarak bürokrasiyi “*devlet kurumlarında çalışan üst düzey yöneticiler topluluğu*” olarak ifade etmektedir. Weber terminolojisine göre Osmanlı Devleti'ni patrimonyal bir sistem olarak değerlendirmiştir. Sultan, hane halkı üzerinde bir güce sahip aile reisi, hanedan mensupları ise aileyi temsil etmekteydi. Sultanın yetkileri

geniş ancak sınırsız değildi. Devletin yönetimi sultanın kendi takdirine bağlıydı. Dini hukuk geleneği bu yetkileri sınırlandırıyordu (Findley, 2019, s. 34-36). Ali Akyıldız bürokrasi terimini idarenin şekli örgütlenmesini, teşkilatlanma içerisindeki muamele kalıplarını ve bunların bağlı olduğu kurallar bütünü olarak tanımlar (Akyıldız, 2012, s. 45).



2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Çalışmamıza Tanzimat öncesi ve sonrası Osmanlı Devleti'nde bürokrasi ve memuriyete giriş ve Sicill-i Ahvâl Komisyonunun kuruluşu ve görevleri anlatılarak başlanmıştır. Takip eden bölümde Üsküp şehrinin tarihçesi, idari yapısı, eğitim hayatı anlatılarak XIX. yüzyılda Üsküp sancağı hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Yedinci ve sekizinci bölümlerde ise Üsküp doğumlu memurların kökenleri, babalarının ismi ve meslekleri, eğitim durumları, aldıkları maaşlar, istihdam edildikleri görevler, bildikleri diller, aldıkları ödül ve cezalar ile ilgili elde edilen veriler doğrultusunda analitik incelemeler yapılmıştır. Bu incelemeler grafik ve tablolar ile desteklenmiştir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Sicill-i Ahvâller ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmasına karşın bu alanda Üsküp özelinde bir çalışma yoktur. Bu nedenle Sicill-i Ahvâller ile ilgili yapılan çalışmalar ve Üsküp coğrafyasına ilişkin yazılan kitap, makale ve tezler alana katkı sağlamak açısından önem arz etmektedir.

2.2.1. Kitaplar

Gülden Sarıyıldız'ın *Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kuruluşu ve işlevi: 1879-1909* (2004) adlı kitabında Sicill-i Ahvâl Komisyonunun kuruluşu, komisyondaki iş bölümü ve Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun müstakil daimi bir komisyon haline gelmesinden bahsetmektedir. Bu eser Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kuruluş amacı, görevleri ve geçirdiği süreçler açısından temel eser niteliğindedir.

Carter V. Findley'in *Kalemiyeden Mülkiyeye* (1996) adlı eserinde Osmanlı toplumunun kökenini ve memurların hizmet koşulları, mülkiye memurlarının toplumsal kökenlerini, eğitim durumları, çalıştıkları dairenin durumları, maaşları ve cezai durumlarını değerlendirmiştir. Bu eser Osmanlı Devleti'ndeki kalemiye sınıfının mülkiyeye dönüşümünün anlaşılması açısından yol gösterici bir eserdir.

Carter V. Findley'in *Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform Babiâli 1789-1922* (2019) adlı eserinde babiâli ve kalemiyeyi incelemiştir. Kalemiyenin ortaya çıkışı ve sivil bürokrasiyi değerlendirmiştir. Osmanlı Devleti'nde meydana gelen bürokratik değişimin anlaşılması için oldukça değerlidir.

Ali Akyıldız'ın *Osmanlı Merkez Bürokrasisi (1836-1856)* (2018) adlı eserinde nezaretler ve meclislerden bahsederek Osmanlı Devleti'nin değişen ve dönüşen bürokratik yapısı anlatılmıştır. Osmanlı Devleti'ndeki idari yapıyı ve değişimi takip edebilmek açısından temel kaynak niteliğindedir.

H. Yıldırım Ağanoğlu'nun *1896 (Hicri 1314) Kosova Vilayeti Salnamesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca)* (2000) adlı eserinde merkez vilayet olan Üsküp, diğer sancaklar ve bu sancakların kazaları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. 1896 yılına ait çok kıymetli bilgiler içeren salname bizi Üsküp ve diğer sancaklardaki memurlar ile ilgili bilgilendirmesi açısından çok faydalıdır.

Mehmet İnbaşı ve Eyüp Kul'un *Balkanlarda Bir Türk Şehri: Üsküp (Fetihten XVIII. Yüzyıla Kadar Sosyal ve Ekonomik Tarihi)* (2018) adlı eserinde Üsküp şehrinin fiziki yapısı, okulları, nüfusu ve mahalleleri, iktisadi hayatı ile ilgili önemli bilgiler içermektedir. Üsküp şehrini her açıdan ele alan kıymetli bir eserdir.

Olivier Bouquet'in *Sultanın Paşaları (1839-1909)* (2016) adlı eserinde Sicilli Ahvâl defterleri ile ilgili verdiği bilgiler çok kıymetli olup çalışmamıza fayda sağlamıştır.

Daha ziyade Balkan coğrafyasının çeşitli yerlerinde görev yapan Üsküp doğumlu memurların, istihdam edildikleri yerlerin tam tespiti ve okunması noktasında ise Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü *Osmanlı Yer Adları* (2017) adlı eserden istifade edilmiştir.

Memurların aldıkları nişan ve madalyalar konusunda da Edhem Eldem'in *İftihar ve İmtiyaz Osmanlı Nişan ve Madalyaları Tarihi* (2004) adlı eserinden yararlanılmıştır.

2.2.2. Makaleler

Erhan Afyoncu'nun "Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokrasi" (1999) adlı makalesinde Osmanlı Bürokrasisin doğuşu ve gelişimi

anlatıldıktan sonra nasıl memur olunduğu ve memurların çalışma sistemleri, gelirleri ve emekliliklerine kadar detaylı bir şekilde anlatmıştır. Bu bakımdan yol gösterici bir çalışmadır.

Gülden Sarıyıldız'ın Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nde yer alan "Sicill-i Ahvâl Defterleri" (2009) maddesinde bu defterler ile ilgili sayısı, boyutu, defterlerin sayfa aralığı, bu defterlerin neye göre düzenlediği gibi birçok bilgiyi içermektedir. Defterler hakkında genel bilgiler içerdiği için oldukça kıymetlidir.

Atilla Çetin'in "Sicill-i Ahvâl defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma" (1992) adlı makalesinden Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kuruluşu ve çalışma şekli hususlarında istifade edilmiştir.

Mehmet İnbaşı'nın Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nde yer alan "Üsküp" (2012) maddesinde Üsküp'ün tarihçesini günümüze kadar anlatmaktadır. Üsküp şehrinin tarihçesi açısından önemli bilgiler içerdiği için bilgi sahibi olmak için faydalı bir çalışmadır.

Murat Mustafa Öntuğ ve Serap Sunay'ın *Sivas Doğumlu Ermeni Memurlar (Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre)* (2007) adlı çalışmasından örnek olması hasebiyle faydalanılmıştır.

2.2.3. Tezler

Serap Sunay'ın "II. Abdülhamid Döneminde Balıkesirli Mülki Görevliler Hakkında Bir İnceleme (Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre 1879-1909)" (2007) adlı yüksek lisans tezi Sicill-i Ahvâller ile ilgili yapılan ilk tez çalışmalarından olup kıymetli bilgiler içermektedir. Bu bilgiler ışığında tezden faydalanılmıştır.

Yakup Ahabab'ın "Üsküp Sancağı'nın İdari ve Sosyo-Ekonomik Yapısı (1876-1911)" (2015) adlı doktora tezi Üsküp ile ilgili gerekli bilgileri toplamak için okunmuştur. Üsküp'teki eğitim hayatı ve okullar ile ilgili faydalı bilgiler çalışmada kullanılmıştır.

Mucize Ünlü'nün "Kosova Vilayeti'nin İdari ve Sosyal Yapısı (1877-1912)" (2002) adlı doktora tezinde vilayete bağlı Üsküp sancağı ile ilgili olan bilgilerden faydalanılmıştır.

Abdülhamit Kırmızı'nın "II. Abdülhamid Dönemi (1876-1908) Osmanlı Bürokrasisinde Gayrimüslimler" (1998) adlı yüksek lisans tezinden ilgili bölümlerden faydalanılmıştır.



3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmayla, Osmanlı Devleti'nin son dönemine ait biyografi açısından önemli bir kaynak niteliğinde olan Sicill-i Ahvâl defterlerinde bulunan Üsküp doğumlu memurların baba isimleri, bildikleri lisanlar, eğitim aldıkları okullar, memuriyete başlama şekilleri, istihdam alanları, aldıkları maaşlar, tayin ve azilleri, aldıkları rütbe ve nişanların analitik değerlendirilmesinin yapılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmamızda Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl İdare-i Umumiyyesi Defterleri'ndeki 1829-1830 ile 1892-1893 seneleri arasında Üsküp'te doğan memurların sicil kayıtları incelenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Çalışmanın hazırlık aşamasında öncelikle konuyla ilgili literatür taranmıştır. Tezin temel kaynağını oluşturan Üsküp doğumlu memurlara ait siciller ise Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne bizzat gidilerek Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl İdare-i Umumiyyesi Defterleri'nde yapılan tarama neticesinde tespit edilmiş ve alınmıştır.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

Çalışmanın konusu ile ilgili tetkik eserler toplandıktan sonra okunmuş ve tasniflenmiştir. Elde edilen belgelerin ön incelemeleri yapılarak, tasnif edilip, fişlenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Toplanan veriler, okunup, tasnif edildikten sonra alfabetik sıralamaya konulmuş ve incelenmiştir. Söz konusu belge grubu o dönemde Osmanlı Devleti taşra bürokrasisi içinde yer alan Üsküp doğumlu memurlara dair analitik bir değerlendirme yapma fırsatı sunmuştur. İlgili başlıklar da grafik ve tablolarla desteklenerek çalışmada bütünsellik sağlanmıştır. Son olarak sicillerde yer alan hicri ve rumi tarihler, Türk Tarih Kurumu'nun resmî internet sitesinde yer alan Tarih Çevirme Kılavuzu kullanılarak yapılmıştır.



4. BULGULAR

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde pek çok sahada olduğu gibi hızlı bir değişim ve dönüşüm içine giren Osmanlı Devleti taşra bürokrasisinden bir kesit sunan bu tezde, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yapılan tarama sonucu ulaştığımız siciller öncelikle tasnif edilip incelenmiş ve gerekli tetkik eserler toplanarak bir çalışma arşivi oluşturulmuştur. Sicillerden memurlara ait baba isimleri varsa şöhretleri, doğum tarihleri, eğitim aldıkları okullar, bildikleri lisanlar, memuriyete başlama yaşları, memuriyete başlama şekilleri ve aldıkları maaşlar, tayin ve azil durumları, aldıkları nişan ve madalyalar gibi bulgular elde edilmiştir. İlk defa Sultan II. Abdülhamid döneminde sistematik bir şekilde kaydedilmeye başlanan Sicill-i Ahvâl defterlerinden elde edilen veri ve bulgulara göre memurların bir kısmı henüz Sultan II. Abdülhamid tahta çıkmadan göreve başlamışlardır. Dolayısıyla birkaç kuşağı içine alan söz konusu kayıtlara bakıldığında, önemli bir çoğunluğunun rüşdiye mezunu olduğu tespit edilmiştir ki bu da o dönemde taşrada görevli memurların istihdam edilmeleri için üst düzey bir eğitimin zorunlu olmadığını göstermektedir. Üsküp doğumlu memurlar buldukları coğrafyaya ait Arnavutça, Bulgarca, Sırpça, Boşnakça gibi dillerin yanı sıra Türkçe dışında Arapça ve Farsça gibi Doğu lisanlarına da bilen memurların olduğu görülmüştür. Bunların dışında göreve başlama şekilleri, aldıkları maaşlar yani mesleki kariyerlerine dair bulgular metin içerisinde detaylı bir şekilde ele alınmış ve dönemin taşrada görev yapan memur profili hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır. İncelenen sicillerden bilhassa zeyil kayıtları olanlar bir hayli ayrıntılıyken diğerlerinde memurların mesleki kariyerleri hakkında daha az detaylı bilgiler verildiği tespit edilmiştir.

5. OSMANLI DEVLETİ'NDE BÜROKRASİ VE SİCİLL-İ AHVÂL KOMİSYONU

5.1. Tanzimat Öncesi Geleneksel Osmanlı Bürokrasisi ve Memuriyete Giriş

Osmanlı bürokrasisinde memurlar önemli bir sınıfı oluşturmaktaydı. Memurlar yaptıkları işlere göre üç kısma ayrılmışlardır. Bunlar askerlik hizmetinde bulunan seyfiye; kazasker, kadı, şeyhülislam ve müderris gibi ulema zümresinden oluşan ilmiye ve kalemiyedir. Kalemiye ise iki kısma ayrılıyordu. İlk kısım Babıali'de hizmette bulunan en yüksek memurdan en küçüğüne kadar olan memurlar; ikinci kısım ise eyalet, sancak ve kazalarda mülki hizmetlerde bulunanlardan oluşuyordu (Karal, 2007, C. VI, s. 271). Bu sınıfın nişancılık, defterdarlık, reislik, defter eminliği, şikk-ı sani ve salis defterdarlıkları ilk zamanlar gelebilecekleri en yüksek merteye olup bu mertebeye “menâsıb-ı sitte” denilirdi. Daha sonra ise beylerbeylik, vezirlik ve sadrazamlığa kadar yükselebilenlerdi (Pakalın, 1993, C. II, s. 146). 1830'lu yıllardan sonra bu sınıf mülkiye (sivil bürokrasi) olarak anılmaya başlanmıştır (Findley, 1996, s. 4). Tanzimat'tan sonra ortaya çıkan mülkiye tabirine memur tabiri de eklenmiştir. Bunlara “Mülkiye Memuru” denilirken memurların büyüklüklerine ise “Ricâl-i Mülkiye” denilmiştir. Mülkiyenin hamseden başlayan rütbeleri vezirlikte son bulmuştur (Pakalın, 1993, C. II, s. 613).

Osmanlı Devleti'nde memurluk aile mesleği şeklindedir. Büroda çalışan herhangi bir memurun emekliye ayrılması veya vefatı durumunda işi yapabilecek beceriye sahip büyük bir oğlu var ise babasının bulunduğu kadroyu alabilirdi. Memurların çocukları, küçük yaşlardan başlayarak babaları ile birlikte bürolara devam ederek burada usulleri öğrenirlerdi. İş öğrendikten sonra kadro bulunamazsa kadrosuz olarak çalışır, babalarının vefatı ile de şakird (çırak) veya kâtip kadrosuna geçiş yaparlardı. “Ehl-i Kalem” olarak adlandırılan kitabet usullerini bilen kişiler ise doğrudan kâtip olarak büroya alınabilirdi (Afyoncu, 1999, s. 185).

Nezaretler kurulmadan önce Osmanlı bürokrasisindeki bürolar kendi memurunu yetiştiren bir mektep vazifesi görmekteydi. Kabiliyetli olan çocuklar 8-10 yaşlarında şakird olarak bürolara alınırdı. Burada çocuklar kitabet, inşa, yazı

çeşitleri, hesap ve defter usullerini yanına verildikleri kıdemli kâtiplerden veya büro amirinden öğrenirlerdi (Ergin, 1977, C. I, s. 63-65; Afyoncu, 1999, 184). Şakirdlere mesleğin inceliklerini öğrenene kadar yazı yazdırılmazdı. Büroda defter ve evrak getirip götürme işlerini yaparlardı. Yazı yazabilecek düzeye geldikleri zaman yazdıkları tezkire ve kayıtlarda kullanılmak üzere bir mahlas (rumuz) verilirdi. Bunun amacı da büroda hangi işlemin hangi memur tarafından yapıldığının tespit edilmesiydi. Bu suiistimallerin önlenmesi için alınan bir tedbirdi (Emecen, 1994, s. 131-145).

Memur adaylarının eğitimi yetersiz kaldığı zaman eksiklerinin giderilmesi için Bâbîâli'de ya da Bâb-ı Defteri'de bulunan bazı hocalardan düzenli olarak ders alırlardı. Şakirdler, kalemlerdeki hocaları durumunda olan kâtiplerin karşısında hasır üzerinde oturarak eğitim almaktaydılar. Öğrenci-memur konumundaki şakirdler ilk memuriyete girdiklerinde maaş almazlardı. Ancak üç beş sene sonra cüzi bir maaşla mülazım olurlardı. Zamanla kıdemlerinin artmasına bağlı olarak kalem gelirlerinden pay almaya başarlardı. Bu uygulanan sistem, yani memur adaylarının kalemlerde çalışarak yetiştirilmeleri usulü bütün devlet daireleri için geçerliydi (Akyıldız, 2012, s. 26).

Bu dairelerde görev yapan adaylar, kendi becerilerini gösterdikten sonra kalemde hızlı bir şekilde yükselerek kalemiye seçkinlerinin arasına girmek isterlerdi. Ardından kariyerinde yükselerek hâcegân olup son aşamada ise “Defterdar”, “Sadaret Kethüdası”, “Reisülküttap” gibi bürokrasinin üst kademelerinde görev yapıp “Sadrazam” olabilmeyi arzularlardı (Findley, 1996, s. 69).

5.2. Tanzimat Dönemi Osmanlı Bürokrasisi ve Memuriyete Giriş Sisteminin Değişimi

Tanzimat döneminin başlangıcından itibaren memurluk henüz bir meslek haline getirilmemişti. Memuriyete giriş kıstasları netleştirilmediğinden memurlar gelişigüzel seçilmekte ve tayin edilmekteydi. Bu alanda bir kurumsallaşma olmadığı için de memurların tayin işlerinde rüşvet, iltimas, hatır gönül işleri ön plandaydı. Memuriyetin görevleri ve sorumlulukları ise belirlenmiş değildi. Cevdet Paşa, merkeziyetçi yapının beraberinde getirdiği kargaşadan dolayı bazı genel kuralların

belirlenmesini istemiştir. Bu kapsamda memurları icra memurları, hakimler ve askeri memurlar olarak değerlendirmiştir. Bunların derece derece sorumluluklarının tayin olunması gerektiğini belirtmiştir (Karal, 2003, C. VII, s. 159-160).

Memurların işe devam etmelerini sağlamak için Tanzimat'ın öncesinden itibaren tedbirler alınmaya başlanmıştır. İşe gelip gelmeyenlerin tespitinin yapılması için dairelerde devam defteri tutulmaya başlanması alınan tedbirlerden biriydi. Bir diğer yöntem ise izni olmadan işe gelmeyen memurların ay sonunda gelmedikleri günler tutulan defterlerden tespit edilerek maaşlarından kesilmiş ve devamlı memurlar arasında taksim edilmiştir. Devamsızlığı uzun olan memurlar buldukları memuriyetten çıkarılıp yerlerine başkaları getirilmiştir. Bu sistemle devamsızlık yapan memur cezalandırılırken devamsızlık yapmayan memur ise ödüllendiriliyordu. Memurların işe başlama ve bitiş saatleri ise mevsimlere göre düzenlenmekteydi. Yalnızca Ramazan aylarının çalışma saatleri farklı bir şekilde düzenlenmişti. Gündüz saatlerinde verimli çalışmayan memurlar iftardan sonra çalışmaktaydı (Akyıldız, 2018, s. 72-73).

Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile tüm tebaanın temel yaşam hakları güvenceye alınırken Islahat Fermanı'nda bu haklar dışında bir de bütün tebaanın din ve ırk gözetmeksizin kanun önünde eşit haklara sahip olduğu kabul edilmiştir. Böylece Müslüman ve gayrimüslim arasındaki fark ortadan kalkmıştır. Bunun dışında hangi milletten olursa olsun devletin hizmet ve memuriyetlerinde görev alabilmişlerdir (Karal, 2007, C.VI, s. 2). Gayrimüslimlerin devlet kademelerindeki geldikleri durum yüzyıl içerisinde büyük bir değişime uğramıştır. Öncesinde tercümanlık yapan Rumların yerine Hariciye Nezareti'nin çeşitli bürolarında çalışan birçok gayrimüslim almıştır (Kırmızı, 1998, s. 10). Sicillerde Üsküp doğumlu 5 gayrimüslim memur tespit edilmiştir. Bunlardan Sarraf Yako'nun oğlu Davey Efendi ve Eczacı Harun'un oğlu Manoel Zeki Efendi telgraf ve posta merkezinde istihdam edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 67/317; BOA. DH.SAİD. d. 116/275). Diğer üç gayrimüslim memurdan Liünida Şibuli Efendi'nin oğlu Harilaus Efendi belediye tabipliğinde istihdam edilirken Elyazar Efendi'nin oğlu Rekado İsrail Efendi "Pasaport Fransızca" memuriyetinde, Açe Efendi'nin oğlu Aleksandır Efendi önce Bulgarca muallimliği ardından Üsküp Bulgar Mektebi'nde Osmanlıca muallimliğinde istihdam edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 175/103; BOA. DH.SAİD. d. 115/429; BOA. DH.SAİD. d. 131/379). Bu bilgiler doğrultusunda gayrimüslim memurların Müslüman memurlara göre daha fazla yabancı dil bilmelerinden kaynaklı lisan

muallimliği ve telgraf ve posta merkezi gibi memuriyetlerde istihdam edildikleri gözlemlenmiştir.

5.3. Sicill-i Ahvâl Komisyonunun Kuruluşu ve Görevleri

XVIII. yüzyıl sonlarındaki Osmanlı-Rus savaşları ile Osmanlı Devleti'nin askeri bakımdan eski gücüne sahip olmadığı anlaşılmıştır. Osmanlı Devleti'nin askeri alanda yeniden güçlenmek için birtakım reformlar yapmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Yapılacak olan reformların maliyetleri içinde gelirlerin arttırılması yoluna gidilmiştir. Bu durum eyaletlerde merkezi yönetimin yeniden hüküm sürmesinin gerekliliğini göstermiştir. Bütün bu merkezîyetçilik faaliyetleriyle birlikte yönetici kesimde büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Osmanlı Devleti artık güçten çok pazarlıklara başvurmak zorunda olduğundan kalemiye sınıfı dış ilişkilerle daha çok ilgilenmeye başlamıştır. Böylece, kalemiye sınıfının önemi artmıştır (Findley, 1996, s. 20-21).

II. Abdülhamid, saltanatıyla birlikte parlamentonun açılış konuşmasında memurların seçimi, eğitimi, tekaüd hakları ile ilgili yasa tasarılarına yer vermiştir. Sultan II. Abdülhamid özellikle memurların seçimi üzerinde durarak ve Hazine-i Hassa kaynaklarının memurların eğitimi için kullanılmasını beyan ederek 1859 yılında açılan Mülkiye Mektebi'ni kadrolara personel yetiştirmek amacıyla Mekteb-i Mülkiye-i Şahane adıyla genişletmiştir. II. Abdülhamid'in tahta çıkarken yaptığı konuşması ve devamındaki girişimleri sivil bürokrasiyi denetleme gayesini gösterir niteliktedir. Dönemin modern sayılabilecek uygulaması olan ve II. Abdülhamid devrinde yazılmaya başlanan Sicill-i Ahvâl defterleri bu çabanın bir örneği olmuştur (Sarıyıldız, 2004, s. 7-8).

Bu denetim mekanizması sonucu istihdam edilen memur hakkında gerekli bilgiye ulaşılabilmesi için 5 Şubat 1879'da Sicill-i Ahvâl Komisyon'u kurulmuştur. Komisyonun kurulmasıyla ilgili olan iradede müessesenin üyeleri, kuruluşu, defterlerin temini, yazım için kullanılacak olan yazıcıların belirleneceği ve komisyonun toplanacağı yer belirtilmiştir (Çetin, 2005, s. 90). Sicill-i Ahvâl Komisyon'u kurulmadan önce birtakım denemeler yapılmıştır. Ahmed Cevdet Paşa

Dahiliye Nâzırlığı yaparken nezarete bağılı “Memûrin Kalemî Müdürlüğü” adıyla teşkil olunan müdürlük aracılığıyla mülkiye memurlarının sicilleri kaydedilmeye başlanmıştır. 26 Mart 1877’de kurulan bu müdürlüğün görevi; mülkiye ve kalemiye memurlarının menşelerinden itibaren istihdam edildikleri yerler, görevlendirilme süreleri, bu görev süresi içindeki hizmet şekillerinin “sicill-i mahsus”a kaydedilerek, ihtiyaç halinde kayıtların incelenebilmesini sağlamaktı. Ayrıca memurların azil veya tayin durumları, cezalandırılacak olan memurun isimlerinin üst kısmına işaretlenir, tekaüdüğe hak kazananlarla ilgili gerekli işlemlerin yapılması sağlanırdı. İlk önce kaza kaymakamlarının sicilleri oluşturulmaya çalışılsa da bu müdürlüğün yanına kaza kaymakamlıklarına atanacak kişilerin ehliyetli kişilerden seçilmesi için bir İntihâb-ı Kaymakamlar Komisyonu kuruldu. Ancak bu komisyonun işlerinin yoğunluğu hasebiyle görevlerini icra edemediklerinden dolayı başka bir komisyon oluşturulması kararlaştırıldı. Böylece ilk önce muvakkat bir Sicill-i Ahvâl Komisyonu kuruldu. Komisyon daha sonra Dahiliye Nezareti bünyesinde daimi hale getirildi. Sicill-i Ahvâl Komisyonu’nun alt birimleri olarak merkez dairelerde Sicill-i Ahvâl şubeleri, taşra teşkilatı olarak vilayetlerde ve müstakil livalarda Sicill-i Ahvâl Husûsi Komisyonları kuruldu. 5 Aralık 1893 itibariyle elli altı sicil şubesinin tek sorumlusu olan Sicill-i Ahvâl Dairesi, tescilât, tedkikât ve evrak kalemleri adıyla üç şubeden oluşmaktaydı (Sarıyıldız, 2004, s. 8-17).

Tescilât kaleminin görevleri dört başlık altında toplanmıştır. Tescilât kaleminin en önemli görevi vukuattı. Vukuat memuriyete başlayan memurlar hakkındaki terfi, rütbe, nişan, ceza, görev değişikliği, ilave memuriyetler, maaş artışı, azalması, azil, tekaüd, istifa gibi her türlü değişimin kaydedilmesi idi. Tescilât kaleminin ikinci görevi bütün tercüme-i hal varakalarını ve vukuat zeyillerini defterlere birebir kaydederek numaralarının yazılması memurların adet, sınıf ve derecesi, milliyet ve tabiiyetleri hakkında istatistik tutarak “hülâsatü’l kuyûd” cetvellerini düzenlemektir. Tescilât kaleminin üçüncü görevi vukuattan çıkan zeyiller üzerine memurların azil ve tayinlerini, rütbe ve nişanlarını, memuriyet değişikliklerinin fihrîst defterlerine kaydedilmesi idi. Tescilât kaleminin dördüncü görevi ise kalemlerden ve sahipleri tarafından istenilen tescil edilmiş ve ait olduğu şube ve komisyonlara gönderilmesi gereken tercüme-i ahvâllerin onaylanmış nüshalarının istinsah edilmesi idi. Tedkikât kaleminin görevleri ise kendi içerisinde üç kısma ayrılır. İlk görevi tercüme-i hâllerdeki eksikliklerin bulunup giderilmesinin

ardından hülâsa müsveddelerini yazmaktı. İkinci görevi yazılan yazışmaların, tezkirelerin, telgrafnamelerin müsveddelerinin temize çekilmesiydi. Üçüncü görevi ise Sâlnâme-i Umûmi'yi düzenlemektir. Son kalem olan evrak kaleminin görevi ise gelen ve giden evrakların kaydedilip bu evrakların ilgili yerlere ulaştırılmasının sağlanması, kitap, risale gibi yazılı eserlerin muhafazasıydı (Sarıyıldız, 2004, s. 17-22).

Sicill-i Ahvâl sistemi memurları iki sınıfa ayırmıştır. Bunlar atamaları irade-i seniyye gerektiren üst düzey memurları kapsayan birinci sınıf memurlar ve atamaları bazı durumlarda irade gerektiren bazı durumlarda da nazır ya da vali gibi amirlerin yetkisi ile olan ikinci sınıf memurlardır. II. Abdülhamid döneminde atamalara bakıldığında asıl ayırımın birinci ve ikinci sınıf memurların atamalarında olduğu görülmektedir. Birinci sınıf memurların atamalarında yalnızca padişahın iradesi yeterli olmayıp padişah bu atamalarla doğrudan ilgilenirdi. İkinci sınıf makamlara getirilecek adayların atamalarında aday gösterme işini atama kurallarına ya da en önemsiz olduğu hallerde sorumlu amirlere bırakırdı (Findley, 1996, s. 373).

Birinci sınıf memurların kayıtları sicil nizamında belirtilen usul çerçevesinde incelendikten sonra “sicill-i umumi”ye işleniyordu. İkinci sınıf memurların kayıtları ise önce “sicill-i hususi”ye ardından “sicill-i umumi”ye işleniyordu. Tercüme-i hal varakaları Sicill-i Ahvâl Komisyonu tarafından incelenen ve tescil edilip umumi sicillere geçirilen birinci sınıf memurlar ile tercüme-i hal varakaları sicil şubeleri ve hususi komisyonlar tarafından incelenen ikinci sınıf memurların sicilleri de sicill-i umumiye kaydedilirdi. Yani sicill-i umumi birinci sınıf ve ikinci sınıf memurların sicillerinden oluşmaktaydı (Sarıyıldız, 2004, s. 29).

Memurların kaydı bulunan “sicill-i umûmî” ve “esas künye defterleri” ismiyle de anılan Sicill-i Ahvâl Defterleri seri sayı numaralandırma sistemi ile 1-201 numaralı defterlerden teşkil olunmaktadır. Bazı çalışmalarda bu rakam 201, 200, 196 şeklinde verilmiştir. 18 numaralı defterden iki adet bulunmaktadır. 179 ve 190 numaralı defterler boş, 80 ve 150 numaralı defterler ise zeyil defterleridir. Defterlerin ortalama sayfa sayısı 490 ile 506 sayfa arasında değişmektedir. Bu defterlerde 92.000'den fazla memurun sicil kaydı olduğu belirtilmesine karşın son yıllarda yapılan araştırmalarda mükerrer kayıtların çıkarılmasıyla birlikte bu sayı 51.698 olarak tespit edilmiştir (Sarıyıldız, 2009, C. 37, s. 134-135).

Nizami bir biçimde tutulan bu defterlerde her memura iki sayfa ayrılırdı. Eğer yazılan yazı bir sayfa ya da yarım sayfa tutarsa sayfanın kalanı ve diğer sayfa boş bırakılırdı. Şayet iki sayfadan fazla tutarsa zeyil defterlerine yazılırdı. Bu defterlerde de aynı şekilde her memura iki sayfa ayrılırdı. Kâtip zeyil defterine geçtiği zaman bir önceki defterin numarasını ve sayfa sayısını not ettikten sonra yazmaya devam ederdi. İlk defterin ikinci sayfası dolduğu halde cümle bitmediyse zeyil defterinde cümlenin kesildiği yerden itibaren devam edilirdi. Bu duruma çok nadir rastlanırdı (Bouquet, 2016, s. 59). İncelenen Üsküp doğumlu memurlar içerisinde zeyil defterine işlenen tek bir memur tespit edilmiştir. Çandarlı Rüsumat Memuru Hacı Ali Efendi'nin oğlu Mustafa Nail Efendi'nin sicili toplam üç sayfadan oluşmaktadır (BOA. DH.SAİD. d. 105/283; (BOA. DH.SAİD. d. 180/69). Rastladığımız bir diğer durum ise mükerrer olan sicillerden bir tanesinde yazının üstü çizilip diğer sicilin bulunduğu defter numarası verilmiştir. Bu belge Hüsmen Ağa'nın oğlu İbrahim Hilmi Efendi'ye aittir (BOA. DH.SAİD. d. 36/183).

Memurların özgeçmişi niteliğinde olan bu belgeler, zaman içerisinde bazı değişikliklere uğrasa da genel olarak cevaplanması gereken sorular şu başlıklardan oluşmaktadır:

1. Memurun adı, varsa şöhreti, babasının adı ve mesleği,
2. Doğum yeri ve tarihi,
3. Okuduğu okullar, aldığı dersler, diploması olup olmadığı, konuştuğu veya kâtiplik görevlerini (tekellüm ya da kitabet) yerine getirebileceği yabancı diller; varsa basılan eserleri (telifat) ve bunların konuları,
4. Devlet hizmetine girdiği yaş ve tarihi, maaşlı olarak mı, yoksa mülazemeten mi başladığı, bulunduğu makamlar, aldığı rütbe ve nişanlar, her bir görevinde ne kadar maaş aldığı, ne süreyle görev harici kaldığı, bu süre içinde mazuliyet aylığı alıp almadığı, eğer aldıysa miktarı, tekaüd maaşı bağlandıysa miktarı,
5. Çalıştığı kalemden ayrılma (infisal) nedeni, varsa hakkındaki şikayetleri, yargılandıysa suçlu olup olmadığı, cezalandırılıp cezalandırılmadığı, beraatine dair belgenin olup olmadığı gibi oldukça geniş kapsamlı malumatı içerir (Sunay, 2007, s. 12).

Memuriyete girerken öncelikle tercüme-i hâl varakası denilen belgede baba adı, eğitim durumu, eserleri, görevleri, rütbeleri, aldığı cezalar gibi cevaplanması istenilen soruları memurların kendi el yazısıyla doldurmaları istenirdi. Ardından bu yazılan bilgiler detaylı bir araştırma yapılmadan Sicill-i Ahvâl Defterleri'ne kaydedilirdi. Bu yüzden 1879 yılından 1884'e kadar Sicill-i Ahvâl Defterleri'ne kaydedilen memurlara ait bilgilerin doğruluğu kesin değildir. 1884 tarihinden itibaren titizlikle incelemeler yapılmıştır. Eksik kalan bilgiler doldurulmuş ve resmî belgelerle karşılaştırılmıştır. Daha sonra bu bilgiler doğrulanıp onaylanmıştır (Sarıyıldız, 2009, C. 37, s. 135).

Sicill-i Ahvâl Komisyonu ve şubeleri Osmanlı Devleti'nin sona ermesine kadar kimi zaman müstakil bir komisyon olarak kimi zaman başka görevler üstlenerek ve ad değiştirerek görevlerini sürdürmüşlerdir (Çetin, 2005, s. 92). II. Meşrutiyet'in ilanı ve Kânûnî Esâsî'nin yürürlüğe girmesiyle sicil uygulamasında yeni bir yola başvurulmuştur. Artık memurların seçim işlemleri nâzırların idarelerinde yürütüleceğinden 1908 yılında Memûrîn-i Mülkiye Komisyonu lağvedilmiştir. Lağvedilen Memûrîn-i Mülkiye Komisyonu'nun yerini Sicilli-i Ahvâl-i Me'mûrîn Komisyonu almıştır ve memurların sicillerinin kayıt işlemine devam etmiştir (Sarıyıldız, 2004, s. 112-113).

Kânûnî Esâsî hükümlerine göre her daire memurunu kendi seçecektir. Bu yüzden umûmî sicillere gerek kalmamış ve bu uygulamaya son verilmiştir. Her daire memuru için husûsî sicil dosyaları oluşturmaya başlamıştır. Umûmî siciller sona erince memurların tercüme-i hâl varakalarının özetleri ve sicil evrakları memurların kendi dosyalarında saklanmaya başlanmıştır. Artık memurların sicilleri Sicill-i Ahvâl defterleri olarak bilinen umûmî sicillere geçirilmemiştir. 1914 tarihli sicil nizâmnâmesiyle memurlara tasdikli tercüme-i hâl varakaları yerine sicil cüzdanları verilmiştir (Sarıyıldız, 2004, s. 168). Sicill-i Ahvâl-i Memûrîn Komisyonu 1922 yılına kadar görevini yürütmüştür (Çetin, 2005, s. 93).

6. XIX. YÜZYILDA ÜSKÜP SANCAĞI'NA GENEL BİR BAKIŞ

6.1 Üsküp'ün Tarihçesi

Üsküp şehrin merkezi olarak Rumeli beylerbeyliğine bağlıydı. Rumeli eyaleti 1580'den sonra müstakil bir hale getirildi. Tanzimat'a kadar bu durum devam etti. Üsküp 1831 senesinde Rumeli eyaletine bağlı sancaklardan bir tanesiyken 1847 senesine doğru Üsküp eyaleti teşkil olundu. 8 Kasım 1864'te ilan edilen Vilayet Nizamnamesi ile birlikte eyaletlerin yerini "vilayet" almıştır. 1868'de düzenlenen bu idarî taksimat ile Üsküp sancağı Manastır vilâyetine, 1877'de ise Kosova vilâyetine bağlanmıştır. Bu dönem içerisinde Üsküp sancağının; Üsküp, Kalkandelen, Kırçova, Köprülü, Pirlepe, Kıvırcık, Kırnık ve Kaçanik olmak üzere 8 kazası vardı. 1908 yılına gelindiğinde ise Üsküp sancağının 10 kazası, 5 nahiyesi ve 795 köyü bulunmaktaydı (İnbaşı, 2012, C. 42, s. 377-381).

Vilayetin oluşumunun ardından vilayet merkezinin nakli konusu ortaya çıkmıştır. Ancak Priştine'nin bir vilayet merkezinde olması lüzum görülen kışla, depo, ıslahhane gibi binaları bünyesi dâhilinde bulundurmasından ve diğer kazalara yakın olmasından dolayı vilayet merkezinin değiştirilmemesine karar verilmiştir. Fakat ileriki yıllarda vilayet merkezinin nakledilmesi hususu yeniden görüşülmüştür. 13 Temmuz 1878'de imzalanan Berlin Anlaşması ile Priştine Sancağı eski önemini kaybederken Üsküp Sancağı'nın bulunduğu konumdan dolayı önemi artmıştır. Böylece Üsküp'ün vilayet merkezi olması vali tarafından talep edilmiştir ve 1888'de Kosova Vilayeti heyetinin Üsküp'e nakli gerçekleştirilmiştir. (Ahabab, 2015, s. 10-20).

Günümüzde Makedonya Cumhuriyeti'nin başkenti olan Üsküp şehri, Balkan yarımadasının ortasında Vardar nehrinin iki yakasında yer almaktadır. Coğrafi açıdan stratejik bir öneme sahip olan Üsküp, Kosova-Priştine'ye, Selanik ve Ege denizine, Niş ve Belgrad'a, Sofya ve İstanbul'a bağlanan önemli bir güzergâh üzerinde yer almaktadır. Denizden yüksekliği 220-340 metre civarındadır. Bazı kaynaklarda, Dardan olarak isimlendirilen kabilelerin burada yaşadığı belirtilmiş ve günümüzde

şehrin bazı mahallelerinde eski harabeler ortaya çıkmıştır. Bu harabelerin ilk yerleşmeye ait olduğu belirtilmiştir. Üsküp'ün mevcut yerinin iskân tarihi Roma dönemine kadar inmektedir. Şehrin Romalılar tarafından ele geçirilmesiyle birlikte bu bölgeye sonradan Dardania eyaleti denilmiştir. Batlamyus'un eserinde bu yerin Skupi şeklinde kayda geçtiği görülmüştür. Vilayetin merkezi olan Üsküp 518'de meydana gelen deprem ile birlikte tamamen yıkılmıştır. Doğu Roma İmparatoru I. Jüstinyen zamanında (527-565) şehir hızla gelişmiştir. 696'da bu yerin Güney Slavları'nın eline geçmesiyle birlikte adı Skoplje'ye (Skopie, Skopje) dönüştürülmüştür.¹ Bizans İmparatoru II. Basileios ile başlayan Bizans hâkimiyeti Sırp Kralı II. Milutin'in Üsküp'ü devletin merkezi haline getirmesiyle Sırpların hâkimiyeti altına girmiştir. Bu hâkimiyet 110 yıl boyunca devam etmiştir. 1346 senesinde Sırp Çarı Stefan Duşan'ın ölümü ile birlikte karışıklıklar meydana gelmiştir. Sırp Devleti'nde başlayan bu taht mücadelesi Üsküp'ün eski önemini kaybetmesine neden olmuştur. Üsküp'ün fetih tarihi Osmanlı kroniklerinde tam olarak verilmemiştir. Batılı müellifler ise bu tarihi 6 Ocak 1392 olarak kaydetmişlerdir. Sırbistan'ın fethi için Yıldırım Bayezid 1390 senesinde Timurtaş Paşa, Evrenos ve Paşa Yiğit beyleri göndermiştir. Böylece Üsküp şehri Paşa Yiğit Bey tarafından zapt edilmiştir. Yapılan fethin ardından Paşa Yiğit Bey, Üsküp'e Türkmenleri yerleştirmiştir. Bu iskân ile şehir Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki en önemli uç merkezlerinden birisi olmuştur. Üsküp'e yapılan bu iskân ile birlikte bölgenin demografik yapısında büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Şehre Türk yerleşmesinin yapılması ile buraya han, hamam, cami ve mescit gibi yapılar kısa süre içinde inşa edilmiştir. Yeni yerleşim yerlerinin kurulmasının yanı sıra iskân ile birlikte Katoliklerin birçoğu Müslüman olmuştur. Üsküp şehrinin en mühim mimari yapısı olan kalesi, Osmanlı Devleti tarafından birçok kez onarılmıştır ve tevsi edilmiştir (İnbaşı, 2012, C. 42, s. 377-381). Üsküp şehrinde yapılan incelemeler, şehri ziyaret eden seyyahlar ve arşiv belgelerindeki bilgiler ışığında şehrin kale etrafında ve nehrin kuzeydoğusunda kurulduğu anlaşılmaktadır (İnbaşı ve Kul, 2018, s. 46).

¹ 1896 yılına ait salnamesinde şehrin isminin Üsküpya olduğu Osmanlıların fethinden sonra şehrin isminde küçük bir değişiklik yapılarak Üsküp'e dönüştürüldüğüne yer verilmiştir. Bkz. Bkz. Ağanolu, H. Y. (2000). *1896 (Hicri 1314) Kosova Vilayeti Salnamesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca)*. Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul, s.112.

1902 yılındaki kayda göre Üsküp'ün nüfusu Müslüman, Hristiyan Ortodoks, Hristiyan Katolik ve Musevi olarak toplamda 34.110 kişiden teşkil olunuyordu. Merkezdeki Müslüman sayısı 24.906, Hristiyan Ortodoks sayısı 8.456, Hristiyan Katolik sayısı 136 ve Musevi sayısı ise 1.198'dir. Kazalarda ise Ortodoks ve Müslümanlar olmak üzere toplamda 55.375 kişi bulunmaktadır. Bunlardan 28.417'si Müslüman, 28.058'i ise Ortodoks'tur (İlimsever ve Ağanoglu, 2010, s. 17).

XX. yüzyılın başında Üsküp şehrine gelen İsmail Bey Üsküp hakkında şunları yazmıştır:

“Rumeli hakkında bu güne kadar hiçbir fikrim yoktu. Nasıl olsun buralara dâir ne bir eser ve ne de bir seyâhatnâme yazılmıştı. Bereket versin Evliya Çelebi'nin o meşhur-ı âlem olan eseri. Bunu çocukluğumdan beri birkaç defalar okumuştum. Bu itibarla buraların dört yüz sene evvelki hâl ve âdetleri göz önünde tecelli ediyordu. Fakat hiç de öyle değilmiş. İstanbul'dan daha medenî ve daha temiz ve daha cazip yerler olduğunu görünce anladım. Ve takdir ettim. Bunu mübalağaya hamletmek doğru olmaz.” (İsmail Bey, 2020, s. 90).

Evliya Çelebi ise Seyahatname'sinde Üsküp için şunları söylemiştir:

“Büyük Vardar Nehri içinden akıp bu şehrin sağ ve solunda bir düz yeşillik, gül ü gülistan, bağ ve bostanlı çemenzar zeminin Tiran bayırları tarafı, ki Vardar Nehri'nin batı tarafında kale olduğu bayırlar üzerinde nice bin kârgir garip yapılar ile döşeli ve süslü yapılar ile bezeli büyük bir şehirdir ki güzelleşip durur.” (Evliya Çelebi, 2010, s. 765).

Yavuz Bülent Bâkiler ise Üsküp'ten Kosova'ya adlı eserinde Üsküp'ü şu şekilde tanımlamıştır: “Üsküp son zamanlara kadar ilk asırlardaki çeşnisini tamamiyle muhafaza etmiş bir Türk şehriydi. Murâd-ı Sâni devrinin canlı bir resmi gibiydi. Halk hala o lehçeyle konuşur, o tür esvaplar giyer, o devirdeki gibi yaşardı.” (Bâkiler, 2012, s. 86)

6.2. Üsküp'te Eğitim Hayatı

Osmanlı Devleti fethettiği yerlerde iskân politikası uygulayarak bu yerleri Türk-İslam şehri haline getirmiştir. Üsküp'te de yapılan cami, mescit ve medreseler şehrin bir Osmanlı şehri haline gelmesinin bir göstergesi olmuştur. Yaptırılan bu medrese ve mekteplerde birçok bürokrat yetişmiştir. Tezimizin konusu olan Üsküp

doğumlu memurların büyük bir kısmı buradaki mektep ve medreselerde eğitim almıştır. Bu bakımdan bölgedeki eğitim kurumlarından kısaca bahsetmek yerinde olacaktır.

Tanzimat'ın ilanı eğitim sisteminde önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Tanzimat ile birlikte birtakım reform çalışmaları başlamıştır. Bu reformlar uygulanırken yetişmiş insana olan ihtiyaç gün yüzüne çıkmıştır. Sivil bürokrasinin meydana gelmesiyle birlikte eğitimde yeni okullara ihtiyaç olduğu görülmüştür. 1 Mart 1845'te kurulmasına karar verilen Meclis-i Muvakkat ilk önce sıbyan mekteplerinin düzenlenmesi daha sonra ortaöğretim seviyesindeki rüşdiye mekteplerinin ve son olarak yükseköğretim kurumu statüsündeki Dârü'l-fünun'un kurulmasına dair üç lâyiha hazırlamıştır. Eğitim ile ilgili yapılan bu düzenlemelerin ardından meclisin yerine Meclis-i Maârif-i Umûmiyye gelmiştir. Bir süre sonra ise Mekâtib-i Umûmiyye Nezâreti kurulmuştur. Eğitimdeki çabalar Maârif-i Umûmiyye Nezâreti'nin kurulmasıyla devam etmiştir. Artık gayrimüslim okulları da bu düzenlemelerle birlikte ortak bir çatı altında denetlenmiştir (Akyıldız, 2003, s. 273). 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile birlikte okulların yapımına hız verilmiştir (Sofuoğlu ve Topsakal, 2007, s. 60-80). Bütün okullar 5 şube olarak tasnif edilmiştir: Sıbyan, rüşdiye, idadi, sultani ve yüksek mektepler. 1873 yılından sonra idadi ve sultaniler açılmaya başlanmış ve sıbyan mektepleri de ibtidaiye dönüştürülmüştür (Yolalıcı, 1994, s. 438).

Osmanlı Devleti'nde başlayan "Batılılaşma" ve "Modernleşme" hareketlerinin devam edebilmesi için öncelikle yeni eğitim ve öğretim kurumlarına ihtiyaç vardı. Buna rağmen sıbyan mektepleri ve medreseler yapılacak reformların dışında tutulmuştur. Bağlı oldukları vakıflar tarafından idare şekilleri, öğretim sistemleri ve dersleri belirlenen bu okullar Avrupa'daki gelişmeleri takip edememiştir. Osmanlı Devleti yıkılıncaya kadar eğitim sistemi eski düzene bağlı olarak devam etmiştir. Tanzimat Devri'nde eğitim sistemindeki reformlar için mühim kararlar alınırken bu reformları hayata geçirecek ilk adımlar atılmıştır. II. Abdülhamid döneminde rüşdiyelerin sayısı 250'den 600'e, idadilerin sayısı 5'ten 104'e, Dârü'l-muallimînlerin sayısı 4'ten 32'ye, ibtidailerin sayısı 200'den 4.000-5.000 civarına çıkartılmıştır. Ayrıca 10.000'e yakın sıbyan mektebinde yeni müfredat programı uygulanmaya başlanmıştır (Kodaman, 1991, s. 163-164).

II. Abdülhamid döneminde ihtiyaçlara göre meslek okulları ve yüksekokullar da açılmıştır. Bunlar: Şehzadegân Mektebi, Fenni Resmi ve Mimarî Mektebi, Mekteb-i Fünun-ı Maliye (1879), Hukuk Mektebi (1878), Sanayi-i Nefise Mektebi (1879), Dârü'l-ameliyat (1881), Ticaret Mektebi (1882), Hendese-i Mülkiye Mektebi (1884), Numune Bağı ve Aşî Ameliyat Mektebi (1887), Dilsizler ve Körler Mektebi (1889), Mülkiye Baytar Mektebi (1887), Polis Dershanesi (1889), Aşîret Mektebi Hümayûnu (1892), Gümrük Dârüttâlîmi (1892), Aşî Memurları Mektebi (1892), Gülhane Askeri Tababet Tatbikatı Mektebi ve Seririyatı (1898), Dârülfünûn-i Şahane (1900), Dârülhayri âli (1903), Dârü'lfünûn, Dârü'l-muallimîn (1848), Bahriye Mektebi, Mühendishane Mektebi, vilayetlerin hepsinde de İdadi ve Sultanilerdir (Ergin, 1977, C.III, s. 1049-1263; Karal, 2007, C.VIII, s. 390-401; Sakaoğlu, 1991, s. 116).

6.2.1. Medreseler

Üsküp idari, siyasi ve sosyal alanlarda Rumeli içerisinde merkezi durumdaydı. Osmanlı'daki ilmiye geleneği ile Üsküp, Rumeli'nin en hareketli merkezlerinden birisiydi. Yaptırılan medreseler ve bu medreselerde görev yapan ulemanın bilgi ve yardımlarıyla ilmi bir gelenek meydana getirilmiştir. Son dönem Üsküp ulemasına bakıldığında doğduğu yer olan Üsküp'te görev yapanlar olduğu gibi doğum yeri farklı olup Üsküp'te görevde bulunanlar da olmuştur (Tamaç, 2020, s. 44-49).

Vakıflar sayesinde inşa edilen cami, mescit, han, hamam, medreseler ile Üsküp Osmanlı şehri haline gelmeye başlamıştır. İnşa edilen medreselerin içinde Paşa Yiğit Bey Camii, Alaca İshak Bey Camii ve Medresesi, İsâ Bey Camii ve Medresesi, II. Murad tarafından 1436'da yaptırılan Sultan Murad Camii (Hünkâr Camii), Mustafa Paşa Camii ve İmareti, Yahyâ Paşa Camii ve İmareti, uç beyi İsâ Bey'in oğlu Mehmed Bey'in inşa ettirdiği Kebîrî Mehmed Bey Camii, Kaçanikli Mehmed Paşa Camii, Gazi Menteş Camii, Hacı Muhyiddin Mescidi, Paşa Bey Mescidi, İbn Kocacık Mescidi, İbn Muhtesib Mescidi, Hüdâverdi Camii, Yoğurt Pazarı Camii, Hoca Şemseddin Mescidi ve Zeynel Paşa Camii en önemlileridir (İnbaşı, 2012, s. 377-381).

6.2.1.1. İshakiye Medresesi

Üsküp'teki önemli medreselerden birisidir. 1445 senesinde İshak Bey tarafından kurulan medresede talebeye günlük sekiz akçe veriliyor ve vakıf gelirlerinden kalanlar da medresedeki talebelerin yemeklerine harcanıyordu (İnbaşı ve Kul, 2018, s. 81). Günümüzde medreseden geriye bir şey kalmamıştır (Ayverdi, 2000, C. III, s. 258). İncelediğimiz memurların içinden Müderris Ömer Faik Efendi'nin oğlu Hafız İbrahim Hakkı Efendi İshakiye Medresesi'nde eğitim almıştır. Mal Müdürlüğü görevinde bulunan Hafız İbrahim Hakkı Efendi medresede Molla Camii² dersi görmüştür (BOA. DH.SAİD. d. 137/301).

6.2.1.2. Karlı-ili Beyi Mehmed Paşa Medresesi

Karlılı Mehmed Paşa Medresesi diğer adıyla Burmalı Medrese Karlı ili beyi Mehmed Bey tarafından yaptırılmıştır (Ayverdi, 2000, C. III, s. 259). Bu medresede Eyüp Efendi'nin oğlu İdris Efendi eğitim almıştır. Üsküp İdaresi Meclis Baş Kitabeti'nde görev alan İdris Efendi ve Arapça, Farsça, mantık ve Divan-ı Hafız³ dersleri görmüştür (BOA. DH.SAİD. d. 29/85).⁴

6.2.1.3. Gazi İsa Bey Medresesi

Gazi unvanı ile anılan İsa Bey Üsküp'te kendi adına bir medrese inşa ettirmiştir. İsa Bey Medresesi Osmanlı döneminde Makedonya'daki en önemli medreselerden birisidir. Kuruluşu ise İsa Bey Vakfı zamanına dayanmaktadır (Telli,

² Nûrüddîn Abdurrahmân b. Nizâmiddîn Ahmed b. Muhammed el-Câmî Molla Câmî ünvanıyla tanınır. Medreselerde okutulan gramer kitabı (*Molla Câmî*) ile tanınmaktadır. el-Fevâ'idü'z-Ziyâ'iyye adlı eseri Cemâleddin İbnü'l-Hâcib'in *el-Kâfiye*'sinin şerhidir. Medreselerde okutulan bu kitap *Şerh-i Molla Câmî*, *Molla Câmî* veya sadece *Câmî* adlarıyla anılan Arapça gramer kitabıdır (Okumuş, 1993, C. 7, s. 94-99).

³ Divan-ı Hafız, İran'ın önde gelen şairlerinden olan Hâfiz-ı Şirâzî'ye ait şiirlerin bir divan halinde tertip edilmiş bir nüshasıdır (Yazıcı, 1997, C. 15, s. 103-106).

⁴ Evrakta medrese ismi yalnızca Mehmed Paşa Medresesi olarak geçmektedir. Bu sebeple iki medreseyi de vermek yerinde olacaktır. Üsküp'te bir tane daha Mehmed Paşa Medresesi bulunmaktadır. Bu da Kaçanikli Mehmed Paşa Medresesi'dir. Kaçanikli Mehmed Paşa Medresesi Yemen fâtili Koca Sinan Paşa'nın oğlu olduğu tahmin edilen Kaçanikli Mehmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. Bkz. Ayverdi E. H. (2000). *Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri Yugoslavya*, C. III, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, s. 258; Özer M. (2001) "Kaçanikli Mehmed Paşa Külliyesi", C. 24, İstanbul: *TDVİA*, s. 50.

2018, s. 45). Evrak Odası'nda görev alan Abdullah Efendi Gazi İsa Bey Medresesi'nde Farsça ve sarf ve nahiv dersi görmüştür (BOA. DH.SAİD. d. 29/51).

6.2.2. Sıbyan Mektepleri ve İbtidai Mektepleri

Osmanlı Devleti'nde ilkokul seviyesindeki okullara sıbyan mektebi denilmekteydi. Eğitimin ilk aşamasını oluşturan sıbyan mektepleri hemen hemen her mahalle ve köyde bulunurdu. Sıbyan mekteplerinde okuma-yazma, temel İslami bilgiler öğretiliyordu. 5-6 yaş civarında okula başlayıp 13-15 yaşlarında okulu bitiren çocukların muallimleri genellikle mahalle veya caminin imamıydı (Demirtaş, 2007, s. 173-183).

Sıbyan mektepleri genellikle camilerin bitişiğinde veya külliyelerin içerisinde ayrı bir bina şeklinde yaptırılmıştır. Sıbyan mektepleri maliyetli yapılar olmadığı için her köy, mahalle ve semtte açılmıştır. Çocuklar beş yaşına geldiklerinde “Bed-i Besmele” denilen bir törenle bu okullarda derse başlardı (Ergin, 1977, C. I, s. 91). Tek bir sınıf ve tek bir öğretmenden oluşan bu düzende öğretmenleri ileri düzeydeki öğrencilere eğitim verirken geride kalan öğrencileri ise “kalfa” olarak görevlendirilen ileri düzeydeki öğrenciler yetiştirirdi (Pakalın, 1993, C. III, s. 202). Findley, aynı derslikte farklı düzeylerdeki öğrencilerin eğitim aldığı düzeni “açık sınıf” olarak tanımlamıştır. Mekteplerdeki hocaların çoğu yetersiz olduğu ve açık sınıf sisteminden kaynaklı sınıf içerisinde gürültü olmasından kaynaklı çocuklar hep bir ağızdan söylenenleri tekrarlayarak her şeyi ezberlemeye çalışıyorlardı. Alfabe, yazı, din esasları (ilm-i hal), hesap, Kur'an'ı düzgün bir biçimde okumak için “tecvid” dersleri öğretilmekteydi (Findley, 1996, s. 54-55).

Üsküp'te de modern eğitime sıbyan mekteplerinin ıslahı ile başlanmıştır. 1870 tarihinden itibaren yeni usul ile eğitim yapan ibtidailer açılmaya başlamış ve bu tarihten itibaren Usul-i Atika ve Usul-i Cedide adlarıyla iki farklı eğitim sistemi ortaya çıkmıştır bu da eğitimde iki başlılığa yol açmıştır. 1876 Kanun-i Esasi ile birlikte ilköğretim zorunlu hale getirilmiştir (Ünlü, 2002, s. 124).

Üsküp'te 1887 ve 1888 senelerinde eski usulde eğitim veren 9 adet mektep olduğu biliniyor. Bunlar Hafız İsmail Efendi, Müderris Süleyman Efendi, Hafız Süleyman Efendi, Müderris Yusuf Efendi, Hafız Ömer Efendi, Ragıb Efendi, Osman Efendi, Ramazan Efendi, Bayezid Efendi mektepleridir. 1887 senesinde yapılan sayıma göre toplamda 311 öğrenci bulunurken bu sayı 1888 senesinde 321 kişiye yükselmiştir. 1892–1893 senesine gelindiğinde Kosova'ya bağlı Üsküp Sancağı'nda 386 sıbyan mektebi ve 59 ibtidai mektebi bulunmaktaydı. Üsküp kazasında kurulan ibtidai mektepleri ise şu şekildedir: Faik Paşa, Yahya Paşa, Kebir İbtidai, Hayriye, Feyziye, Meddah, Hafız Mahmud, Hümaşah, Şükriye İnas mektepleriydi. Yine aynı yıl aralığında mektepte 2.441 öğrenci bulunmaktaydı (Ahbab, 2015, s. 93-95).

6.2.3. Rüşdiye Mektepleri

Rüşdiye mektepleri ilk zamanlarda ilkokul üstü hazırlık okulu, daha sonraları ise ortaokul statüsünde görülmüştür (Kodaman, 1991, s. 91). 1838'de sıbyan mektebinden mezun olanların devam edebileceği bir orta öğretim kurumu açılmasına karar verilmiştir. II. Abdülhamid zamanında bilhassa taşradaki rüşdiyeler memur yetiştirmek için açılan bir kurum şeklini almıştır. (Öztürk, 2008, s. 300-303).

Rüşdiyelerin idadilerle birleştirilmesinin ardından öğretim süresi dört yıldan üç yıla indirilmiştir. Rüşdiyelerin eğitim süresinin indirilmesiyle idadilerde okutulan tüm dersler rüşdiyelerde de gösterilmeye başlanmıştır. Din ve dil derslerine daha fazla ağırlık verilmiştir. Sadece Fransızca dersi müstakil olan rüşdiyelerden kaldırılmıştır. Bu dersin yerine mâlûmât-ı ziraiye ve sıhhiye dersleri eklenmiştir. Yeni programda Türkçe ders saati daha fazla olmuştur (Kodaman, 1991, s. 112-113).

1878-1879 yıllarında Kosova vilayetinde 14 rüşdiye mektebi bulunmaktadır. Bunların birer tanesi Priştine ve Yeni Pazar, 3'ü Prizren, 4'ü Debre ve 5'i Üsküp Sancağı dâhilindedir (Ünlü, 2002, s. 131). Üsküp'e bağlı İştib, Kumanova, Palanka, Kratova, Radovişte, Köprülü, Koçana kazalarında 1898'de 285, 1899'da 169, 1900'de 169, 1901'de 214, 1903'te 277 rüşdiye mektebi bulunmaktaydı (Ahbab, 2015, s. 101).

6.2.4. İdadi Mektepleri

1869 Maârif-i Umûmiye Nizamnâmesi ile birlikte günümüz liselerine denk olan idadi mektepleri, rüşdiyelerden mezun olan müslim ve gayrimüslim öğrencileri yükseköğrenime hazırlamak için açılmıştır. Eğitim süresi üç yıl olan idadi mekteplerinde Türkçe kitâbet ve inşâ, Fransızca, Kavânin-i Osmaniye, Mantık, İlm-i servet-i milel, Coğrafya, Tarih-i umûmî, İlm-i mevâlid, cebir, hesap ve defter tutma, hendese ve ilm-i mesâha, hikmet-i tabiiye, kimya ve resim dersleri gösterilmiştir. 1873 yılında Darü'l-maârif idadiye çevrilmiş böylece ilk idadi açılmıştır (Kodaman, 1991, s. 114- 116). Üsküp'teki önemli okullardan birisi olan Mekâtib-i İdadi-i Mülki 1888'de açılmıştır. Okulun binası tamamlanıncaya kadar geçici olarak kiralanan bir binada eğitim verilmiştir (Cevad, 2001, s. 243). 1896 yılına ait salnamede Mekâtib-i İdadî-i Mülkî'nin idare heyetinde 1 müdür, 3 müdür muavini ve 1 tahrirat ve hesap kâtibi, talimiye heyetinde 11 muallim, memur ve müstahdem olarak 1 memur ve 2 mubassır bu mektepte görev yapmaktadır. 1888-1889 senesinde yatılı okula dönüştürülmüştür. 25 yatılı, 104 gündüzlü öğrencisi olmak üzere mektebin toplamda 129 öğrencisi vardır. Bu mektepte Fransızca, Hikmet, Usul, Malumat-ı Fenniye, İnşa ve Kitabet, Kavanin, Kimya, Coğrafya, Hesap, Arabi, Farsî, Edebiyat-ı Türki, Akaid, Fıkıh, Hendese, Ulum-ı Diniyye, Resim, Hüsn-i Hat, Lisan-ı Türki dersleri okutulmaktaydı (Ağanoğlu, 2000, s. 98).

6.2.5. Dârü'l-muallimîn

Tanzimat Devri'ne kadar öğretmen ihtiyacı medreselerden mezun olmuş kişiler tarafından karşılanmaktaydı. Tanzimat ile beraber yeni eğitim kurumları açılmaya başladı. Yeni kurumların açılması öğretmene olan ihtiyacı da beraberinde getirdi. Öğretmen ihtiyacını karşılamak için 16 Mart 1848'de İstanbul'da ilk Dârü'l-muallimîn açıldı. 1880 senesinde ise Priştine'de Dârü'l-muallimîn-i Sıbyan açıldı. Bu okul hem öğretmen yetiştirecek hem de mevcut öğretmenlere kurs niteliğinde olacaktı. Sıbyan şubesinde iki yıl olan öğrenim süresi rüşdiye şubesi ve idadi şubesinde üç yıldır. Öğretmen yetiştirmek için açılan bu okullarda dini derslerin yanında Tarih, Coğrafya, Cebir, Hendese, Kimya, Türkçe gibi derslerde

verilmekteydi (Kodaman, 1991, s. 145-151). 1905-1906 yıllarına gelindiğinde Üsküp'teki Dârü'l-muallimîn'in toplamda 42 öğrencisi, 3 muallimi ve 1 hademesi vardı (Ünlü, 2002, s. 153).

6.2.6. Gayrimüslim Okulları

Gayrimüslim okulları kiliselerin denetimindedir. Bu okullarda ağırlıklı olarak dini eğitim verilmektedir. Tanzimat ve Islahat Ferman'ları ile birlikte bütün din ve mezheplere okul, hastane, mezarlık gibi yerlerin tamiri ve izne tabi olarak yenisinin yapımına izin verilmekteydi. 1878-1879 yılları arasında Kosova vilayetinde 19 Hristiyan ve 3 Yahudi mektebi bulunmaktaydı. Bu Hristiyan mekteplerinden 3 tanesi Üsküp'te idi. 1898-1899 yılları arasında ise vilayet dâhilinde 12 adet gayrimüslim mektebi bulunmaktaydı. Bunlardan 10 tanesi Üsküp, 2 tanesi ise Prizren sancağında bulunuyordu (Ünlü, 2002, s. 153-155).

6.2.7. Sanayii Mektebi

Islahhânelere 13 yaşından küçük yetim ve öksüz çocuklar ve anne veya babasından biri hayatta olmasına rağmen ailenin durumu kötü olan çocuklar öğrenci olarak alınıyordu. Islahhanelerde öğrenciler hem meslek öğrenip hem de ordunun ayakkabı ve kıyafet ihtiyaçlarını karşılıyorlardı. Vilâyetlerdeki diğer ıslahhâneler II. Abdülhamid döneminde sanayi mektebine dönüştürülmeye başlandı (Öztürk, 1999, s. 190-191).

Öğrenim süresi altı yıl olan Sanayii Mektebi'nde terzilik kunduracılık, marangozculuk, oymacılık, matbaacılık ve musiki eğitimi verilirdi. Bunların yanı sıra geometri matematik, coğrafya, tarih ve buna benzer bilim dalları da öğretilmekteydi. Farklı dinlere mensup öğrenciler kabul edilirdi (Asım, 2004, s. 30). Sanayii mektebinde eğitim alanlardan biriside Üsküp doğumlu memurlardan Telgraf Müdürlerinden Şevki Efendi'nin oğlu Mustafa Rıza Efendi'dir (BOA. DH.SAİD. d. 149/269).

7. ÜSKÜP DOĞUMLU MEMURLARIN KÖKENİ, EĞİTİM DURUMLARI VE BİLDİKLERİ LİSANLAR

7.1. Memurların Doğum Tarihleri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl İdare-i Umumiyesi Defterleri'nden yapılan taramada Üsküp doğumlu memurlara ait 155 sicil kaydı tespit edilmiştir. Bunlardan 20 sicil kaydı Üsküp doğumlu olmayan memurlara aittir. 2 tanesi Üsküp sancağı dâhilinde doğan memurlara aittir. Seyfullah Efendi'nin oğlu Abdülfettah Efendi Üsküp Sancağı dâhilindeki Kratova kazasında doğmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 10/883). Murad Ağa'nın oğlu Hasan Fehmi Efendi ise Üsküp Sancağı dâhilindeki Kaçanik kazasında doğmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 19/263). 4 sicilde ise memurların babaları Üsküp doğumludur. Fekezade Köstendil Naibi Üsküplü Hüseyin Hulusi Efendi'nin oğlu Muhiddin Efendi Kalkandelen doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 177/67). Üsküplü Hadid Abdullah Efendi'nin oğlu Abdülkerim Efendi Trablus doğumludur. (BOA. DH.SAİD. d. 82/97). Üsküp vücûhundan Haydar Ağazade Edip Efendi'nin oğlu Ahmed Mümtaz Efendi İstanbul doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 50/29). Üsküplü Hüseyin Efendi'nin oğlu Ali Avni Efendi Resmo doğumludur. (BOA. DH.SAİD. d. 44/11). Tespit edebildiğimiz kadarıyla 4 sicildeki Üsküp doğumlu kişiler yalnızca Üsküp doğumlu olup herhangi bir memuriyette bulunmamışlardır. 13 sicilde ise memurların babaları Üsküp'te çeşitli memuriyetlerde istihdam edilmişlerdir.⁵ Bir sicilde ise Mehmed Ağa'nın oğlu Şevki

⁵ Babaları Üsküp'te istihdam edilmiş olan memurların sicilleri şu şekildedir: Üsküp Aşar Müdürü Ali Şevket Bey'in oğlu Bekir Sıdkı Efendi İstanbul doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 11/343), Üsküp müftüsü Loğçavi Ali Rıza Efendi'nin oğlu Mehmed Efendi Loğça doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 29/113), Üsküp Rüşumat Müdürü Salih Efendi'nin oğlu Mehmed Necib Efendi Selanik doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 44/211), Üsküp Naibi Mehmed Niyazi Efendi'nin oğlu Mehmed Ağah Efendi İstanbul doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 53/83), Üsküp Valisi Sofyalı Osman Paşazade Mustafa Hayri Bey'in oğlu Ahmed Rifat Sofya doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 55/113), Üsküp Sancağı Tahrirat Müdürü Mehmed Feyzi Efendi'nin oğlu Mustafa Lütfi Efendi Lazistan doğumludur (BOA.

Efendi arşivde yapılan taramada kayıtlarda Üsküp doğumlu diye geçmektedir. Aslında Seniçe doğumludur. Sicilde yalnızca Üsküp ile ilgili Üsküp idadisinde eğitim aldığı yazmaktadır (BOA. DH.SAİD. d. 181/155).

Geri kalan 135 sicil kaydından 5 tanesi mükerrer olup 1 tanesi ise zeyildir. Üsküp doğumlu olan 135 memurun sicilinden Nüvvabdan Hüseyin Hulusi Efendi'nin oğlu Süleyman Hıfzı Efendi'nin (BOA. DH.SAİD. d. 2/174; BOA. DH.SAİD. d. 3/790), Hüsmen Ağa'nın oğlu İbrahim Hilmi Efendi'nin (BOA. DH.SAİD. d. 36/183; BOA. DH.SAİD. d. 44/131), Müftüzade Mehmed Bey'in oğlu İlyas Fehmi Efendi'nin (BOA. DH.SAİD. d. 30/175; BOA. DH.SAİD. d. 44/151) ve Abdi Ağa'nın oğlu Ali Rıza Efendi'nin (BOA. DH.SAİD. d. 35/205; BOA. DH.SAİD. d. 29/77; BOA. DH.SAİD. d. 88/489) sicilleri mükerrerdir. Çandarlı Rüşumat Memuru Hacı Ali Efendi'nin oğlu Mustafa Nail Efendi'nin sicili ise 3 sayfa olup zeyli vardır (BOA. DH.SAİD. d. 105/283; BOA. DH.SAİD. d. 180/69). Mükerrer ve zeyli olan kayıtlar çıkartıldığında çalışmada 1829-1830 ile 1892-1893 yılları arasında Üsküp'te doğan 129 memurun sicil kaydı değerlendirilmiştir.

Söz konusu 129 memurdan 124'ü Müslüman, 5'i ise gayrimüslimdir. Üsküplü memurların doğum tarihleri 1829-1830/1245 ile 1892-1893/1310 seneleri arasında yaklaşık 63 senelik bir dönemi kapsamaktadır. Bunlardan Mehmed Ağa'nın oğlu Yusuf Efendi ve Mısrızade Üsküplü Hacı Numan Efendi'nin oğlu Mehmed Hilmi Efendi, 1829-1830/1245 tarihinde dünyaya gelen Üsküp doğumlu ilk nesil memurlardır (BOA. DH.SAİD. d. 20/31; BOA. DH.SAİD. d. 4/826). En geç doğum tarihi ise 1892-1893/1310 tarihinde doğan Mehmed Emin Efendi'nin oğlu Remzi Efendi'ye aittir (BOA. DH.SAİD. d. 182/51). Dolayısıyla doğum tarihleri baz alındığında Üsküplü memurlardan ilk neslin temsilcisi Sultan II. Mahmud (1808-1839) zamanında; son neslin temsilcisi ise Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) zamanında dünyaya gelmiştir. Üsküp doğumlu memurlara 117'si için efendi, 11'i

DH.SAİD. d. 82/323), Üsküp Rüşumat Müfettişi İsmail Ağa'nın oğlu Yaşar Sıdkı Efendi Kalkandelen doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 89/45), Üsküp Askeri Hastahanesi aşçılarından Manastırlı Abdülhalim Ağa'nın oğlu Mehmed Şerif Efendi Manastır doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 104/22), Üsküp-Mitroviçe Posta Seyyar Memuru Miltiyadi Efendi'nin oğlu Kosti Kostantin Efendi İstanbul doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 116/425), Üsküp Merkez Hastahanesinde Cerrah Cemil Efendi'nin oğlu Abdülhamid Efendi İstanbul doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 135/403), Üsküp Redif Fırkası Kumandanı Ferik Mehmed Said Paşa'nın oğlu Ali Şefik Efendi İstanbul doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 166/449), Üsküp Naibi Ali Rıza Efendi'nin oğlu Abdülvehhab Efendi Sivas doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 186/143), Üsküp Duyûn-ı Umûmiye Müdüriyeti mülhakatı mukayyidi Hüseyin Avni Efendi'nin oğlu Emin Avni Efendi Köprülü doğumludur (BOA. DH.SAİD. d. 189/213).

için bey ve l'i içinde ağa tabiri kullanılmıştır. Bey tabiri ailen gelmektedir. Bey tabiri dönemin aristokratları için kullanılıyordu. Efendi tabiri ise eğitilmiş kesim için kullanılırken ağa tabiri çiftlik sahibi, esnaf ve zanaatkarlar için kullanılmaktaydı (İlimsever ve Ağanoğlu, 2010, s. 49-52).

Tablo 1 Memurların Doğum Tarihleri

MEMURUN ADI	DOĞUM TARİHİ
MEHMED HİLMİ EFENDİ	1829-1830/1245
YUSUF EFENDİ	1829-1830/1245
MEHMED HULUSİ EFENDİ	5 Ekim 1832/10 Cemâziye'l-evvel 1248
MEHMED RAŞİD EFENDİ	1834-1835/1250
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ	Aralık-Ocak 1836/Ramazân 1252
MAHMUD TALAD EFENDİ	1836-1837/1252
MAHMUD HAMDİ EFENDİ	Nisan-Mayıs 1841/ Rebü'l-evvel 1257
ALİ AĞA	23 Eylül 1842/17 Şa'bân 1258
NURİ EFENDİ	Mayıs 1843/ Rebü'l-âhır 1259
DERVİŞ ZEKERİYA EFENDİ	13 Mart 1844/22 Safer 1260
SÜLEYMAN EFENDİ	30 Ağustos 1844/15 Şa'bân 1260
SÜLEYMAN HIFZI EFENDİ	1845-1846/1262
ALİ ŞEFİK EFENDİ	1845/1261
ABDÜLHAMİD HİLMİ EFENDİ	13 Mart 1846/15 Rebü'l-evvel 1262
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ	1846-1847/1263
ENVER EFENDİ	1847-1848/1264
MUSTAFA NAİL EFENDİ	Haziran-Temmuz 1848/Receb 1264
AHMED HAMDİ BEY	1851-1852/1268
BEKİR SIDKI EFENDİ	19 Temmuz 1851/20 Ramazân 1267
RAŞİD FEHMİ EFENDİ	1851-1852/1268
SALİH NECMİ EFENDİ	25 Nisan 1852/5 Receb 1268

Tablo-1 devam

MEMURUN ADI	DOĞUM TARİHİ
İBRAHİM HAKKI EFENDİ	1852-1853/1269
SÜLEYMAN RIFAD EFENDİ	Eylül-Ekim 1853/ Zi'l-hicce 1269
AHMED MİTHAD EFENDİ	1853-1854/1270
HALİD EFENDİ	Haziran-Temmuz 1854/Şevvâl 1270
HÜSEYİN HULUSİ EFENDİ	2 Şubat 1854/4 Cemâziye'l-evvel 1270
SÜLEYMAN HAYATİ EFENDİ	Mayıs-Haziran 1854/Ramazân 1270
HÜSEYİN NEFİ EFENDİ	Ağustos-Eylül 1854/ Zi'l-hicce 1270
SÜLEYMAN ZEKİ EFENDİ	27 Ekim 1855/15 Safer 1272
İDRİS EFENDİ	1855-1856/1272
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ	1855-1856/1272
RIFAD EFENDİ	1855-1856/1303
MEHMED MÜNİR BEY	8 Mayıs 1856/3 Ramazân 1272
İDRİS EFENDİ	Nisan-Mayıs 1857/Ramazân 1273
İLYAS FEHMİ EFENDİ	Ekim-Kasım 1857/ Rebü'l-evvel 1274
AHMED FEVZİ EFENDİ	1857-1858/1274
MEHMED HAŞİM EFENDİ	Temmuz-Ağustos 1857/ Zi'l-hicce 1273
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ	Şubat-Mart 1857/Receb 1273
RAMİZ ŞEVKİ BEY	1857-1858/1274
ABDULLAH EFENDİ	Ekim-Kasım 1858/ Rebü'l-evvel 1275
ALİ RIZA EFENDİ	Temmuz-Ağustos 1858/ Zi'l-hicce 1274
RECEB EFENDİ	13 Şubat 1859/10 Receb 1275
ALİ RIZA EFENDİ	1859-1860/1276
MAHMUD CELALEDDİN EFENDİ	1860-1861/1277
MEHMED TAHİR BEY	27 Mart 1861/15 Ramazân 1277
ZEYNEL REMZİ EFENDİ	30 Haziran 1861/21 Zi'l-hicce 1277
HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ (SEYFULLAH AĞA'NIN OĞLU)	Ocak-Şubat 1861/Receb 1277
HAFIZ YAHYA NECATİ EFENDİ	1861-1862/1278
HAFIZ ABDÜLHAMİD EFENDİ	1861-1862/1278
RIFAD EFENDİ	1861-1862/1278
İSMAİL EFENDİ	1862-1863/1279
RECEB HİLMİ EFENDİ	14 Aralık 1863/3 Receb 1280
MEHMED ALİ EFENDİ	1863-1864/1280
ABDÜLRAHİM EFENDİ	1865-1966/1282

Tablo-1 devam

MEMURUN ADI	DOĞUM TARİHİ
KADRİ EFENDİ	25 Mart 1865/27 Ramazân 1281
EYÜP EFENDİ	Aralık-Ocak 1865-1866/ Şa'bân 1282
HARİLAUS EFENDİ	1865-1866/1282
AHMED NEBİ EFENDİ	2 Temmuz 1866/18 Safer 1283
İBRAHİM BEHZAD EFENDİ	1866-1867/1283
AHMED EDİP EFENDİ	1866-1867/1283
HAFİZ İBRAHİM HAKKI EFENDİ	1867-1868/1284
YUSUF ZİYA EFENDİ	1867-1868/1284
ALİ RIZA EFENDİ	14 Haziran 1868/22 Safer 1258
İSMAİL EFENDİ	Haziran-Temmuz 1868/ Rebîü'l-evvel 1285
HALİL BEY	23 Nisan 1869/11 Muharrem 1286
MEHMED TEVFİK EFENDİ	11 Ekim 1869/5 Receb 1286
CAFER EFENDİ	1 Nisan 1870/20 Mart 1286
YUSUF ZİYAEDDİN EFENDİ	Haziran 1870/ Rebîü'l-evvel 1287
YAŞİM BEY	20 Nisan 1871/29 Muharrem 1288
HASAN EFENDİ	1871-1872/1288
ABDULLAH AKİF EFENDİ	1871-1872/1288
MEHMED İZZET BEY	20 Şubat 1872/10 Zi'l-hicce 1288
BEKİR SIDKI EFENDİ	1872-1873/1288
MEHMED NABİ EFENDİ	1873-1874/1290
ALİ ULVİ EFENDİ	1873-1874/1290
ABDÜLLATİF EFENDİ	1873-1874/1290
İSMAİL HAKKI EFENDİ	1873-1874/1290
ŞABAN EFENDİ	1873-1874/1290
MEHMED EMİN EFENDİ	1874-1875/1290
ABDÜRRAUF EFENDİ	1874-1875/1291
MUSTAFA İLHAMİ EFENDİ	1874-1875/1291
ZEYNULLAH EFENDİ	1874-1875/1291
NURİ EFENDİ	13 Mart 1875/5 Safer 1292
MEHMED NECATİ EFENDİ	1875-1876/1292
HALİL KAZIM EFENDİ	1875-1876/1292
AHMED HAMDİ BEY	1876-1877/1293
EYÜP EFENDİ	14 Mart 1876/17 Safer 1293
DAVEY EFENDİ	1876-1877/1293
BEKİR SIDKI EFENDİ	1876-1877/1293

Tablo-1 devam

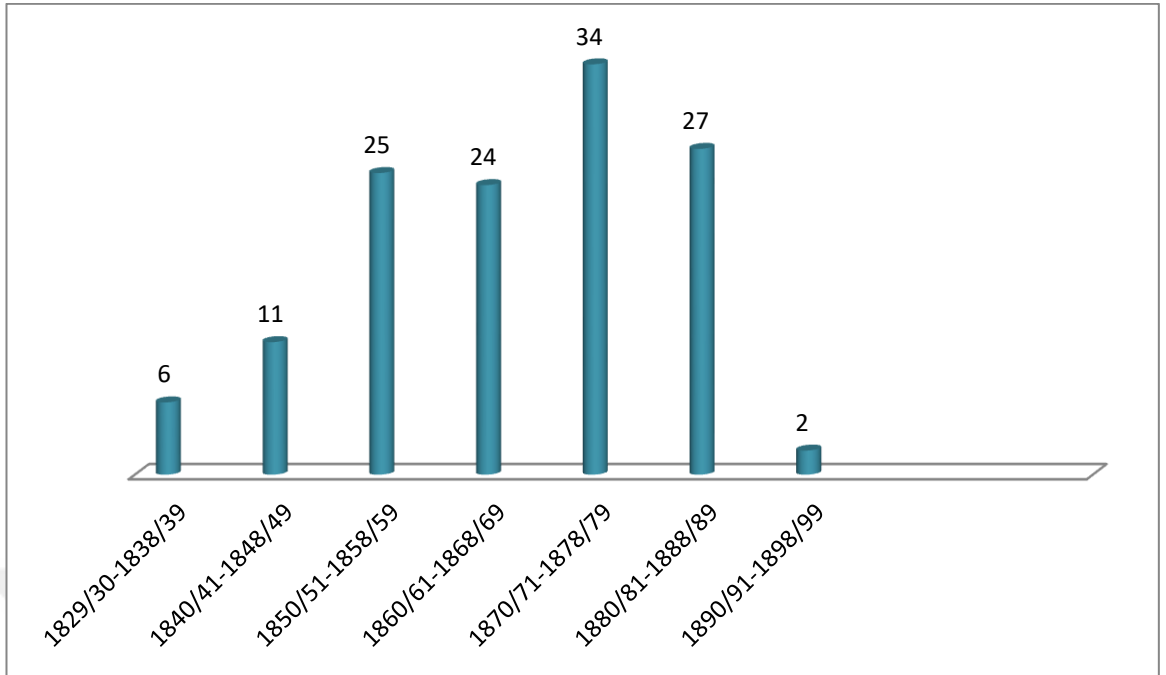
MEMURUN ADI	DOĞUM TARİHİ
REKADO İSRAİL EFENDİ	1876-1877/1293
İZZET EFENDİ	1877-1878/1294
MEHMED TEVFİK EFENDİ	1877-1878/1294
MANOEL ZEKİ EFENDİ	1878/1295
İSMAİL EFENDİ	1878/1295
YUSUF KEMALİ EFENDİ	1878/1295
EYÜP SABRİ EFENDİ	1878/1295
ALEKSANDIR EFENDİ	1878-1879/1296
MEHMED ŞÜKRÜ EFENDİ	1878-1879/1296
YUSUF ZİYA EFENDİ	1878-1879/1296
MEHMED BEDRİ EFENDİ	1879-1880/1297
AHMED ZİYA EFENDİ	1880-1881/1298
HAKKI EFENDİ	1880-1881/1298
HÜSEYİN NURİ EFENDİ	1881-1882/1299
ALİ SIRRI EFENDİ	1881-1882/1299
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ	1881-1882/1299
MEHMED KADRİ BEY	1881-1882/1299
RECEB EFENDİ	1882-1883/1300
ÖMER EFENDİ	1882-1883/1300
HASAN SADRİ EFENDİ	1882-1883/1300
ABDÜLKADİR EFENDİ	1882-1883/1300
MEHMED FAİK EFENDİ	1883-1884/1301
MEHMED AGAH EFENDİ	23 Mart 1883/14 Cemâziye'l-evvel 1300
HALİL İBRAHİM EFENDİ	1883-1884/1301
ALİ GALİP BEY	1883-1884/1301
MUSTAFA AKİF BEY	1883-1884/1301
YAHYA NACİ EFENDİ	1883-1884/1301
RAŞİD EFENDİ	1884-1885/1302
MEHMED RAMİZ EFENDİ	1884-1885/1302
HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ	1884-1885/1302
MUSTAFA RIZA EFENDİ	1884-1885/1302
HÜSEYİN ZEKİ EFENDİ	1884-1885/1302
EYÜP SABRİ EFENDİ	1884-1885/1302
ALİ RIZA EFENDİ	1884-1885/1302
CAFER TAYYAR EFENDİ	1885-1886/1303
MEHMED NURİ EFENDİ	1887-1888/1305

Tablo-1 devam

MEMURUN ADI	DOĞUM TARİHİ
SALİH ŞEVKET EFENDİ	1887-1888/1305
ALİ EFENDİ	1888-1889/1306
MEHMED SADIK EFENDİ	1890-1891/1308
REMZİ EFENDİ	1892-1893/1310

Üsküp doğumlu memurları doğum tarihlerine göre 7 başlık altında topladık. Grafikteki veriler doğrultusunda doğum tarihi aralığı en fazla olan 1870-1879 tarihleri arasında 34 kişi olduğu görülmektedir. Bunu 27 kişi ile 1880-1889 tarihlerinde doğan memurlar takip etmektedir. Ardından sırasıyla 1860-1869 ve 1850-1859 tarihleri arasında doğan memurlar takip etmektedir. En düşük tarih aralığı ise 2 kişi ile 1890-1899 arasındadır. Bu verilere bakılarak 1870-1879 tarihleri arasında doğanlar memuriyete girdikleri dönemde memuriyete bir rağbet olduğunu düşündürmektedir. Bu memurların ortalama olarak küçük yaşlarda memuriyete başladığı varsayılırsa bu da bize Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kuruluşundan yaklaşık on-on beş yıl sonrasını işaret etmektedir. Bu süreçte memuriyette hacmin arttığını göstermektedir.

Grafik 1 Memurların Doğum Tarihi Aralıkları



Memurların kişisel ve mesleki bilgileri açısından standart malumatlar içeren Sicill-i Ahvâl kayıtları, vefat tarihi söz konusu olduğunda sınırlı veriye sahip belgelerdir. Bu durum Üsküp doğumlu memurların hal tercümelerinde de kendisini göstermiş ve incelenen 129 memurun sicilinden sadece 9 memurun vefat bilgisine tesadüf edilmiştir. Bunlardan Nalbantlar Kethüdası Hacı Mustafa Ağa'nın oğlu Abdülhamid Hilmi Efendi 3 Haziran 1890 tarihinde (BOA. DH.SAİD. d. 36/301), Üsküplü Hacı Numan Efendi'nin oğlu Mehmed Hilmi Efendi 11 Mart 1889 tarihinde (BOA. DH.SAİD. d. 4/826), Mehmed Ağa'nın oğlu Yusuf Efendi 7 Haziran 1893 tarihinde (BOA. DH.SAİD. d. 20/31), Ketebeden Hacı Abdullah Efendi'nin oğlu Mahmud Hamdi Efendi 6 Temmuz 1891 tarihinde (BOA. DH.SAİD. d. 34/293), Yahya Ağa'nın oğlu Mehmed Hulusi Efendi 20 Mart 1897 tarihinde (BOA. DH.SAİD. d. 43/115), Müftüzade Mehmed Bey'in oğlu İlyas Fehmi Efendi 3 Eylül 1892 tarihinde (BOA. DH.SAİD. d. 30/175), Tüccardan Mehmed Ağa'nın oğlu Enver Efendi 6 Nisan 1899 tarihinde (BOA. DH.SAİD. d. 58/243), Esnaftan Ömer Ağa'nın oğlu Süleyman Hayati Efendi 8 Aralık 1894 tarihinde (BOA. DH.SAİD. d. 59/203), Çiftçi Üsküplü Seyfullah Ağa'nın oğlu Hüseyin Hüsnü Efendi 11 Ocak 1895 tarihinde (BOA. DH.SAİD. d. 64/95) vefat etmiştir.

7.2. Memurların Baba Meslekleri

Bu başlık altında memurların baba meslekleri ile istihdam koşulları ve sahaları arasında bir bağlantı olup olmadığı hususuna değinilmiştir. Bu bağlamda babalarının meslekleri ile mezun oldukları okullar incelendiğinde, birkaç sicil dikkat çekmektedir. Örneğin Nüvvabdan Hüseyin Hulusi Efendi'nin oğlu Süleyman Hıfzı Efendi Atik-i Mülkiyye Mektebi'nde, müderris Ömer Faik Efendi'nin oğlu Hafız İbrahim Hakkı Efendi medresede, Bilecik Belediye Tabibi Köprülü Cafer Efendi'nin oğlu Rıfad Efendi Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'de, Üsküp Sancağı Belediye Tabibi Lüüda Şibuli Efendi'nin oğlu Harilaus Efendi tıbbiye mektebinde eğitim almıştır (BOA. DH.SAİD. d. 3/790; BOA. DH.SAİD. d. 137/301; BOA. DH.SAİD. d. 171/159; BOA. DH.SAİD. d. 175/103). Dolayısıyla sayıları çok az olmakla birlikte adı geçen memurlar aldıkları eğitime paralel olarak istihdam edilmiş ve babalarının mesleklerini devam ettirmişlerdir.

Üsküplü memurların babalarının meslek profili hakkında bilgi veren bu kayıtlara göre müftü, nüvvab, imam, naib, müderris, kaymakam, belediye reisi, çeşitli bürolarda memur veya kâtip, mal müdürü, sandık emini, eczacı, tabip, yüzbaşı, binbaşı, çavuş yani asker kökenliler gibi taşrada önde gelen meslek gruplarının yanı sıra esnaf, tüccar, leblebici, bakkal, terzi, manifaturacı, kunduracı, çiftçi gibi hizmet sektöründe çalışanların oğulları da taşra bürokrasi içerisinde çeşitli memurluklara atanmışlardır. Bunların dışında Bosna-Hersek'te de bulunan Eshâb-ı Alâka adı verilen "çoğunluğu Müslüman Türklerden oluşan bir zümrenin geniş toprakları eline geçirmesi ve bölgede yaşayan halkı ağır şartlarda bu topraklar üzerinde çalıştırmak zorunda bırakan" (Güran ve Uzun, 2006, s. 868) kimselerin oğulları da Üsküp ve civarındaki çeşitli bürolarda çalışmışlardır. Rumeli'deki çiftlik rejiminin uzun süredir çiftlik olarak işletilen veya son zamanlarda çiftlik haline getirilmiş olan bu topraklara aileleriyle birlikte yerleşen köylüler tarafından ve ortakçılık ile işletilmekteydi. Çiftlik toprakları üzerine yerleşen çiftçiler bu toprakların daimi kiracıları durumundaydılar (Pakalın, 1993, C. I, s. 368).

Tablo 2 Memurların Baba Adları, Şöhretleri ve Meslekleri

MEMURUN ADI	BABA ADI/ŞÖHRETİ	BABA MESLEKLERİ
ABDÜLHAMİD HİLMİ EFENDİ	HACI MUSTAFA AĞA	NALBANTLAR KETHÜDASI

Tablo-2 devam

MEMURUN ADI	BABA ADI/ŞÖHRETİ	BABA MESLEKLERİ
MEHMED MÜNİR BEY	ABDURRAHMAN BEY	MÜFTÜ
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ	HACI OSMAN EFENDİ	
SÜLEYMAN HIFZI EFENDİ	HÜSEYİN HULUSİ EFENDİ	NÜVVAB
AHMED HAMDİ BEY	GAZİ İSA BEY SÜLALESİNDEN SAFİZÂDE HURŞİD BEY	
MEHMED HİLMİ EFENDİ	MISRİZADE ÜSKÜPLÜ HACI NUMAN EFENDİ	
SÜLEYMAN ZEKİ EFENDİ	LESKOFÇALI AHMED AĞA	
MEHMED RAŞİD EFENDİ	MUSTAFA EFENDİ	MEMURİN-İ MÜLKİYE MEMURU
İSMAİL EFENDİ	SÜLEYMAN AĞA	
ALİ RIZA EFENDİ	MUSTAFA AĞA	
EYÜP EFENDİ	EMRULLAH EFENDİ	
ABDÜLRAHİM EFENDİ	İLYAS EFENDİ	
İBRAHİM HAKKI EFENDİ	İBRAHİM EFENDİ	NALBUR
YUSUF EFENDİ	MEHMED AĞA	
MAHMUD TALAD EFENDİ	HASAN PAŞA	
HALİD EFENDİ	ABDİ AĞA	
BEKİR SIDKI EFENDİ	SÜLEYMAN AĞA	LEBLEBİCİ
YASİM BEY	MEHMED BEY	ASÂKİR-İ ZAPTİYE-İ ŞAHANE MÜLAZIMI
EYÜP EFENDİ	ABDÜLFETTAH AĞA	TERZİ
MEHMED İZZET BEY	HACZECİZADE İBRAHİM BEY	
NURİ EFENDİ	SALİH EFENDİ	KOSOVA VİLAYETİ MEKTUPÇU KALEMİ MÜSEVVİDİ
YUSUF ZİYAEDDİN EFENDİ	İBRAHİM AĞA	
CAFER EFENDİ	HACI BAZEZADE ABDULLAH AĞA	TÜCCAR
ABDULLAH EFENDİ	ŞABAN AĞA	ESHÂB-I ALÂKA
ALİ RIZA EFENDİ	BÂC-DÂRCI ABDİ AĞA	ESHÂB-I ALÂKA
İDRİS EFENDİ	EYÜP EFENDİ	TÜCCAR
MEHMED TAHİR BEY	HACI YAKUP BEY	ÜÇÜNCÜ ORDUY-I HÜMAYUN MENSUBU SÜVARİ REDİFİ İKİNCİ MİRALAYI
KADRİ EFENDİ	HACI PAZAZADE İSMAİL AĞA	
AHMED NEBİ EFENDİ	HÜSEYİN AĞA	ESHÂB-I ALÂKA
İLYAS FEHMİ EFENDİ	MEHMED BEY	MÜFTÜZADE
SALİH NECMİ EFENDİ	HÜSEYİN AĞA	ESHÂB-I ALÂKA
SÜLEYMAN RIFAD	YUSUF AĞA	
MAHMUD HAMDİ EFENDİ	HACI ABDULLAH EFENDİ	KETEBE
HÜSEYİN HULUSİ EFENDİ	ŞEYH YAHYA	
AHMED FEVZİ EFENDİ	ÜSKÜPLÜ NUH EFENDİ	
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ	HÜSMEN AĞA	
MEHMED HAŞİM EFENDİ	HACI FEYZULLAH EFENDİ	KAHYABEYİ

Tablo-2 devam

MEMURUN ADI	BABA ADI/ŞÖHRETİ	BABA MESLEKLERİ
İSMAİL EFENDİ	YAHYA	ÇAVUŞ
ZEYNEL REMZİ EFENDİ	MOLLA BEKİROĞLU YAŞAR AĞA	
MEHMED HULUSİ EFENDİ	YAHYA AĞA	
RECEB HİLMİ EFENDİ	AHMED AĞA	KUNDURACI
ALİ ŞEFİK	ABDULLAH EFENDİ	
AHMED MİTHAD EFENDİ	MEHMED AĞA	
SÜLEYMAN EFENDİ	HÜSEYİN AĞA	ÜSKÜP BELEDİYE REİSİ
NURİ EFENDİ	HACI ABDULLAH EFENDİ	MALİYE KİTABETİ MEMURU
ENVER EFENDİ	MEHMED AĞA	TÜCCAR
SÜLEYMAN HAYATİ EFENDİ	ÖMER AĞA	ESNAF
ABDÜRRAUF EFENDİ	MEHMED HULUSİ EFENDİ	KETEBE
HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ	ÜSKÜPLÜ SEYFULLAH AĞA	ÇİFTÇİ
DAVEY EFENDİ	YAKO AĞA	SARRAF
MEHMED ALİ EFENDİ	ABDULLAH AĞA	ESNAF
HALİL BEY	ÜSKÜP KASABASI AHALİSİNDEN İZZET BEY	ESHÂB-I ALÂKA
HÜSEYİN NEFİ EFENDİ	MUSTAFA AĞA	ÇİFTÇİ
İBRAHİM BEHZAD EFENDİ	FEYZULLAH	
HAFIZ YAHYA NECATİ EFENDİ	ÜSKÜPLÜ MEHMED HULUSİ EFENDİ	KOSOVA VİLAYETİ LİVA KİTABETİ MÜSTAHDDEM
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ	YUSUF AĞA	ESNAF
RECEB EFENDİ	OSMAN AĞA	BAKKAL
İDRİS EFENDİ	SÜLEYMAN EFENDİ	TERZİ
MEHMED TEVFİK EFENDİ	SALİM EFENDİ	
MUSTAFA İLHAMİ EFENDİ	RAŞİD EFENDİ	KİRMASİ KAZASI TELGRAF VE POSTA MÜDÜRÜ
HAFIZ ABDÜLHAMİD EFENDİ	ALİ EFENDİ	İMAM
ALİ AĞA	BEKİR EFENDİ	ÜSKÜP VARDAR MAHALLESİ İMAMI
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ	HASAN EFENDİ	KOSOVA VİLAYETİ İSTİNAF AZASI
MEHMED NABİ EFENDİ	İSA AĞA	
HAKKI EFENDİ	HÜSEYİN AĞA	TELGRAF ÇAVUŞU
RAMİZ ŞEVKİ BEY	ÜSKÜPLÜ ALİ BEY	MÜFTÜZADE
DERVİŞ ZEKERİYA EFENDİ	YAHYA AĞA	ESNAF
BEKİR SIDKI EFENDİ	ABDÜLFETTAH AĞA	ÇARIKÇI
MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ	AHMED CEVDET EFENDİ	İPSALA NAİBİ
REKADO İSRAİL EFENDİ	ELYAZAR EFENDİ	
MAHMUD CELALEDDİN	İBRAHİM AĞA	
MANOEL ZEKİ EFENDİ	HARUN EFENDİ	ECZACI
HÜSEYİN NURİ EFENDİ	MURAD AĞA	
MEHMED NECATİ EFENDİ	RECEB AĞA	

Tablo-2 devam

MEMURUN ADI	BABA ADI/ŞÖHRETİ	BABA MESLEKLERİ
ALİ SIRRI EFENDİ	ABDÜLCELİL EFENDİ	KOSOVA VİLAYETİ TELGRAF VE POSTA BAŞ MÜDÜRLÜĞÜ MAKİNECİSİ
RIFAD EFENDİ	MEHMED EMİN EFENDİ	KOÇANA KAZASI MAL MÜDÜRÜ
RAŞİD EFENDİ	LATİF AĞA	
ZEYNULLAH EFENDİ	HALİL AĞA	
YUSUF KEMALİ EFENDİ	ALİ RIZA EFENDİ	KOÇANA KAZASI BELEDİYE DAİRESİ KÂTİP VE SANDIK EMİNİ
RECEB EFENDİ	ŞAKİR AĞA	
RAŞİD FEHMİ EFENDİ	ÜSKÜPLÜ ABDÜLCELİL AĞA	
ALİ ULVİ EFENDİ	MEHMED EFENDİ	İŞTİP KAZASI KÂTİBİ
MEHMED RAMİZ EFENDİ	HURŞİD AĞA	
HALİL KAZIM EFENDİ	HAFIZ ABDÜLRAHMAN EFENDİ	ÜSKÜP BİDAYET MAHKEMESİ CEZA DAİRESİ AZASI
HASAN EFENDİ	HACI SAİD AĞA	
ABDULLAH AKİF EFENDİ	HAMDİ EFENDİ	PRİŞTİNE VERGİ MEMURU
AHMED HAMDİ BEY	MEHMED BEY	ESHÂB-I ALÂKA
HAFIZ İBRAHİM HAKKI EFENDİ	ÖMER FAİK EFENDİ	MÜDERRİS
ABDÜLLATİF EFENDİ	NİŞ KAZASI AHALİSİNDEN AHMED AĞA	
EYÜP SABRİ EFENDİ	SEYFULLAH AĞA	
MEHMED FAİK EFENDİ	RAŞİD EFENDİ	KOSOVA MERKEZ VİLAYETİ TAHRİR VERGİ KALEMİ KÂTİBİ
İZZET EFENDİ	ALİ AĞA	KOSOVA JANDARMA YÜZBAŞISI
YUSUF ZİYA EFENDİ	MUSTAFA AĞA	ESNAF
MEHMED AGAH EFENDİ	MAHMUD CELALEDDİN	
ABDÜLKADİR EFENDİ	MUSTAFA EFENDİ	ESNAF
HALİL İBRAHİM EFENDİ	ABDÜL EFENDİ	KOSOVA VİLAYETİ TELGRAF VE MAKİNECİSİ
HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ	ZEYNEL EFENDİ	ESNAF
MUSTAFA RIZA EFENDİ	ŞEVKİ EFENDİ	TELGRAF MÜDÜRÜ
MEHMED BEDRİ EFENDİ	ÖMER EFENDİ	İPEK SANDIK EMİNİ
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ	NİŞLİ SELİM SAMİ BEY	KOSOVA VİLAYETİ NÜFUS MÜDÜRÜ

Tablo-2 devam

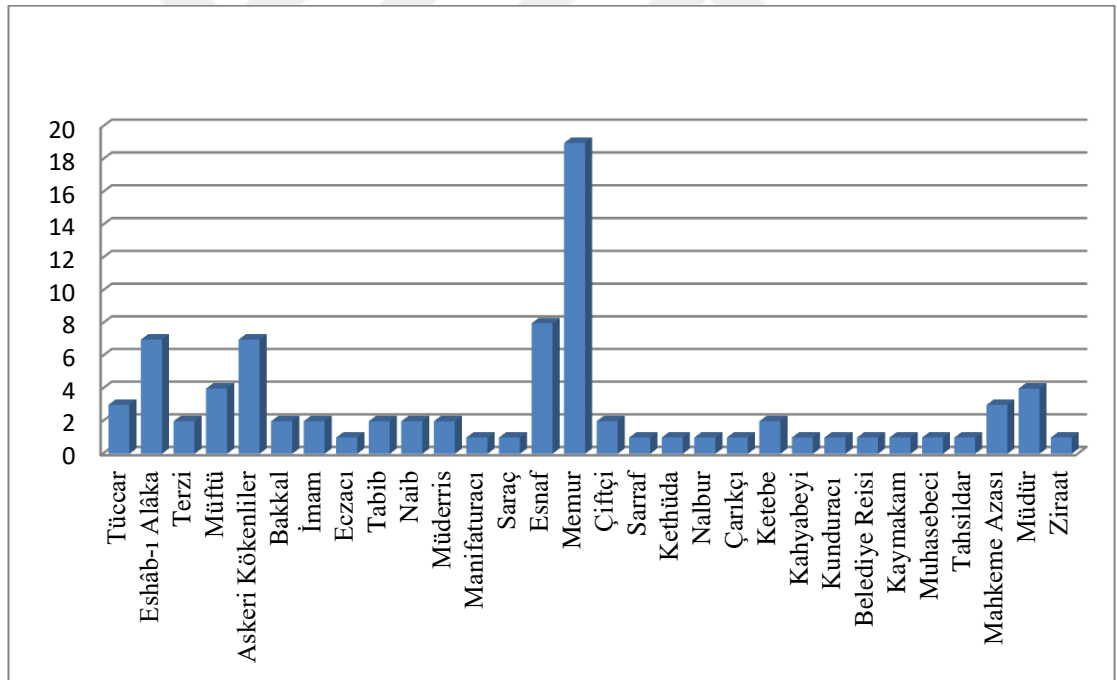
MEMURUN ADI	BABA ADI/ŞÖHRETİ	BABA MESLEKLERİ
AHMED ZİYA EFENDİ	HAMZA TALHA EFENDİ	ASAKİR-İ ŞAHANE KOL AĞASI
HÜSEYİN ZEKİ EFENDİ	ABDÜLVAHİD EFENDİ	ASAKİR-İ ŞAHANE JANDARMA BİNBAŞISI
ALİ GALİP BEY	İSMAİL BEY	MÜLKİYE KAYMAKAMI
CAFER TAYYAR EFENDİ	HALİL AĞA	ESNAF
MUSTAFA AKİF BEY	RAMİZ ŞEVKİ BEY	MAL KALEMİ KİTABETİ MEMURU
ALİ RIZA EFENDİ	HÜSEYİN NECİB EFENDİ	BOSNA EVKAF MUHASEBECİSİ
YAHYA NACİ EFENDİ	MAHMUD CELALEDDİN EFENDİ	LEVAZİM DAİRESİ ÜÇÜNCÜ ŞUBE MÜDÜR MUAVİNİ
EYÜP SABRİ EFENDİ	HAKKI EFENDİ	ESHÂB-I ALÂKA
İSMAİL HAKKI EFENDİ	NUMAN EFENDİ	SARAÇ
RIFAD EFENDİ	KÖPRÜLÜLÜ CAFER EFENDİ	BİLECİK BELEDİYE TABİBİ
MEHMED SADIK EFENDİ	YAŞAR EFENDİ	MALİYE TAHSİLDARI
ALİ EFENDİ	KÖSTENDİL MUHACİRLERİNDEN MURTAZA EFENDİ	
MEHMED NURİ EFENDİ	CEMAL SABRİ EFENDİ	DUYÛN-I UMÛMÎ MEMURU
HARİLAUS EFENDİ	LİÜNİDA ŞİBULİ EFENDİ	ÜSKÛP SANCAĞI BELEDİYE TABİBİ
ÖMER EFENDİ	ABDULAHAD AĞA	BAKKAL
SALİH ŞEVKET EFENDİ	AHMED RASİM EFENDİ	JANDARMA BİNBAŞISI
BEKİR SIDKI EFENDİ	ALİ BEY	ZİRAAT
YUSUF ZİYA EFENDİ	HACI SALİM AĞA	MANİFATURACI
REMZİ EFENDİ	MEHMED EMİN EFENDİ	
İSMAİL EFENDİ	OSMAN AĞA	
MEHMED KADRİ BEY	NEVHİ BEY	MÜFTÜZADE
MEHMED EMİN EFENDİ	HACI SELİM EFENDİ	MÜDERRİS
MEHMED TEVFİK EFENDİ	ESSEYİD MEHMED GAZEVATİ EFENDİ	
HASAN SADRİ EFENDİ	CELALEDDİN AĞA	
ŞABAN EFENDİ	MUHTAR AĞA	
AHMED EDİP EFENDİ	MEHMED AĞA	
ALEKSANDIR EFENDİ	AÇE EFENDİ	KOSOVA VİLAYETİ PALANKA KASABASI BİDAYET MAHKEMESİ AZASI
MUSTAFA NAİL EFENDİ	HACI ALİ EFENDİ	ÇANDARLI RÜSUMAT MEMURU
ALİ RIZA EFENDİ	MEHMED SALİM EFENDİ	TELGRAF VE POSTA MEMURU

Bunun dışında, Üsküplü memurlardan bazılarının Safizâde, Mısrızâde, Haccezâde gibi lakaplarla anıldıkları görülse de büyük çoğunluğunun baba

meslekleriyle kaydedildikleri anlaşılmıştır. Sayıları bir hayli az olan gayrimüslim memurların babaları ise eczacı, tabip ve sarraf gibi bilhassa Osmanlı topraklarında daha ziyade gayrimüslimlerin yoğun olarak icra ettikleri mesleklerle uğraşmışlardır.

Memurların hepsinde babalarının mesleklerine yer verilmediği gibi meslek yelpazesi de oldukça geniştir. Baba mesleklerinin dağılımına bakıldığında en fazla olan meslek 22 kişi ile memuriyettir. Bunu 9 kişi ile esnaflık takip etmektedir. Sonra ise sırasıyla Eshâb-ı Alâka, askeri kökenliler, müftü, tüccar, terzi, bakkal, imam, tabib, müderris, çiftçi takip etmektedir. Birer kişi ile de eczacı, nüvvab, manifaturacı, saraç, sarraf, kethüda, nalbur, çarıkçı, naib, kahyabeyi, kunduracı, belediye reisi, kaymakam, muhasebeci, tahsildar mesleklerine rastlamaktayız. Bu bilgilerden yola çıkarak incelediğimiz memurların çoğunun babaları gibi memuriyete yöneldiğini söyleyebiliriz. Meslek seçiminde küçük yaşlardan itibaren babaları ile birlikte bürolara gidilip çocukların burada eğitim almasının önemli olduğu söylenebilir.

Grafik 2 Memurların Baba Mesleklerinin Dağılımı



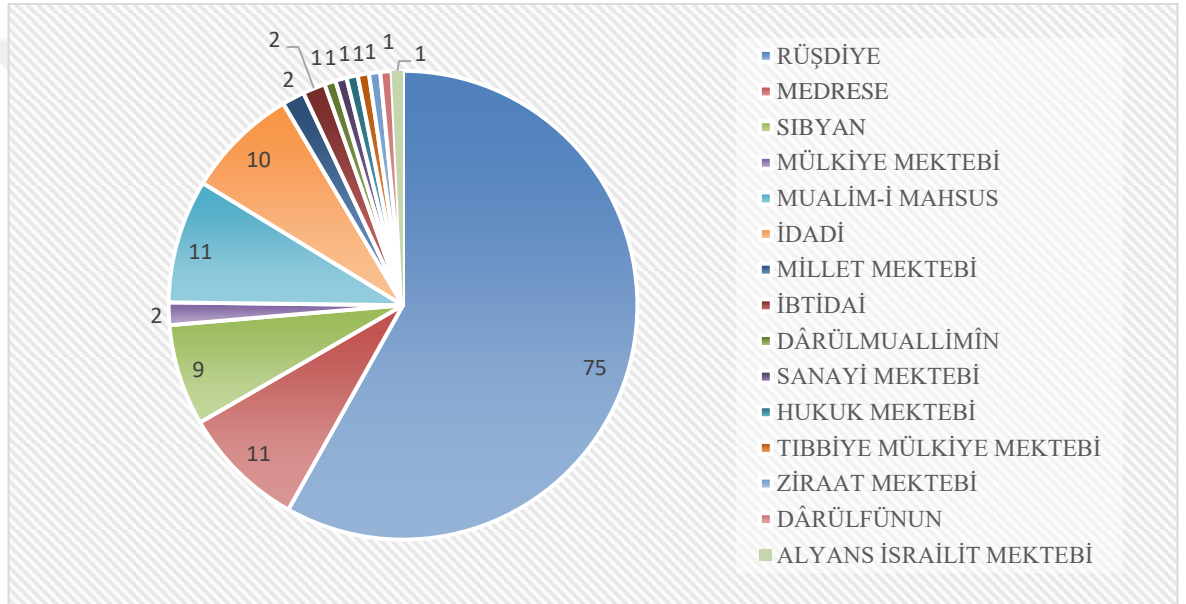
7.3. Memurların Eğitim Durumları

Sicillerde memurların eğitim durumlarından bahsederken eğitim aldıkları okullar sırasıyla verilmiştir. Mezun olma durumları ile ilgili ise her belgede bilgi

verilmemiştir. Bazı belgelerde “diploma”, “tahsilname” ve “icazetname” gibi tabirler kullanılmıştır. Buna göre incelenen memurların eğitim durumları şöyledir:

Üsküp doğumlu memurlardan 66’sının rüşdiye mektebinde, 9’unun rüşdiye askeriye mektebinde⁶, 11’inin medresede, 9’unun sıbyan mektebinde, 11’inin muallim-i mahsusta, 10’unun idadi mektebinde, 2’sinin ibtidai mektebinde, 2’sinin millet mektebinde, 2’sinin tıbbiye mülkiye mektebinde, 1’inin mülkiye mektebinde, 1’inin hukuk mektebinde, 1’inin sanayii mektebinde, 1’inin ziraat mektebinde, 1’inin dârü’l-muallimin, 1’inin dârü’lfünunda, 1’inin Alyans İsrailit Mektebi’nde eğitim gördüğü anlaşılmaktadır.

Grafik 3 Memurların Mezuniyet Durumları



Bu istatistikî verilere göre Üsküp doğumlu memurlardan %58’inin rüşdiye mektebinden mezun olduğu görülmektedir. Bu da memuriyette rüşdiye mektebinde alınan eğitimin memuriyete giriş için yeterli olduğunu göstermektedir. Bunların dışında bazı istisnalarda vardır. Örneğin tıbbiye mülkiye mektebi mezunu iki kişiden birisi ise gayrimüslim Harilaus Efendi, diğeri ise Bilecik Belediye Tabibi Köprülü Cafer Efendi’dir (BOA. DH.SAİD. d. 175/103; BOA. DH.SAİD. d. 171/159).

⁶ 1896 yılına ait salnameye göre Üsküp Rüşdiye-i Askeriyesi 1 müdür, 9 muallim, 4 dahiliye zabıtı, 1 serhademe, 1 kapıcı ve 3 hademe görev yapmaktaydı. Riyaziye, coğrafya, resim, arabi, farisi, türki, imal-yı türki, hüsn-i hatt-ı türki dersleri gösterilen bu mektepte 4 sınıf vardı. Birinci sınıfta okuyan 35 öğrenci, ikinci sınıfta okuyan 65, üçüncü sınıfta okuyan 64, dördüncü sınıfta okuyan 33 öğrenci ile toplamda 197 öğrencisi vardır. Bkz. Aġanođlu, H. Y. (2000). *1896 (Hicri 1314) Kosova Vilayeti Salnamesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca)*. Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul, s. 99-100.

Memurların mezuniyet durumu için çoğunlukla şehadetname yani diploma tabiri kullanılırken tasdikname, icazetname ve ehliyetname tabirlerine de sicillerde yer verilmiştir. Bazı istisnai durumlara da rastlanmıştır. Örneğin Süleyman Faik Efendi'nin sicilinde sadece “*müretteb dersleri okuyup şehadetname alamamıştır*” ibaresi kullanılırken Abdülatif Efendi'nin sicilinde “*müretteb dersleri tedris etmiş ise de şehadetnamesi yoktur*” ifadesine yer verilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 84/459; BOA. DH.SAİD. d. 137/361).

Mehmed Ramiz Efendi, Halil Kazım Efendi ve Mehmed Kadri Bey'in sicillerinde ise diplomasını hastalığından dolayı alamadığı belirtilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 131/85; BOA. DH.SAİD. d. 133/227; BOA. DH.SAİD. d. 191/226). Sicillerde diplomalar ile ilgili kaybolduğu veya diploma alamadığı ifadelerine yer verilirken Mehmed Ramiz Efendi, Halil Kazım Efendi ve Mehmed Kadri Bey'in sicillerinde diplomanın alınamama sebebi de bildirilmiştir.

Her sicilde belirtilmemiş olmasına karşın mezuniyet derecelerine de rastlanmaktadır. 129 memurdan 17'sinin sicilinde diploma derecesine tesadüf edilmiştir. Diploma derecesi belirtilen 17 memurdan 12'si aliyü'l-a'lâ yani pekiyi derece ile diplomasını almış iken 5'i a'lâ yani iyi derecesi ile mezun olmuştur.

Bazı memurlar ise öğrenimlerini tamamlayamamıştır. Örneğin: Osman Ağa'nın oğlu İsmail Efendi, Eshâb-ı Alâka'dan Hakkı Efendi'nin oğlu Eyüp Sabri Efendi, Müftüzade Nevhi Bey'in oğlu Mehmed Kadri Bey ve Çarıkcı Abdülfettah Ağa'nın oğlu Bekir Sıdkı Efendi'nin sicillerinde okulu bıraktıklarına dair bilgiye rastlamaktayız. Mehmed Kadri Bey de Rüşdiye Askeriye Mektebi'nde dördüncü sınıfa kadar okuyup eğitimini yarıda bırakmıştır. Bekir Sıdkı Efendi ise rüşdiye mektebinin idadi mektebine dönüşmesinden dolayı okulunu bırakırken İsmail Efendi ise rüşdiye mektebindeki eğitimine devam ederken okulunu bırakmıştır. Mehmed Kadri Bey'in hastalığından dolayı okulunu bıraktığı sicilinde belirtilmiş ise de İsmail Efendi'nin sicilinde okulunu bırakmasıyla ilgili herhangi bir sebebe tesadüf edilmemiştir (BOA. DH.SAİD. d. 188/187; BOA. DH.SAİD. d. 167/161; BOA. DH.SAİD. d. 191/226; BOA. DH.SAİD. d. 111/403).

Üsküp doğumlu memurların sicillerinde rastladığımız eğitim durumları ile ilgili bir diğer bilgi ise okullarda eğitim aldıkları süre olmuştur. Üsküp doğumlu memurların %18'inin eğitim süreleri ile ilgili sicillerden bilgi alabilmekteyiz. Bu

bilgiler çoğu zaman eğitim aldığı süre “ 1 sene kadar”, “5 sene”, “3 sene” şeklinde ifade edilmiştir. Bazen “bir müddet”, “bir süre”, “bir miktar” şeklinde ifade edilirken nadir olarak da okudukları sınıflar belirtilerek “ dördüncü sınıfa kadar”, “üçüncü sınıfa kadar” şeklinde kaydedilmiştir.⁷ Verilen bu bilgiler aslında bize eğitim hayatının kaç sene olduğu ile ilgili de bilgi vermektedir. Ancak bu bilgi her sicilde bulunmamaktadır.

Üsküp doğumlu memurlardan hem rüşdiye hem de sıbyan mektebine giden 65 memur vardır. Bu da memurların %50’sine tekabül etmektedir. Bu istatistiki veriler rüşdiye ve sıbyan mektebinde alınan eğitimin memuriyet için yeterli olduğunu göstermektedir. İbtidai mektebinde eğitim gören memur sayısı 24, idadi de eğitim gören memur sayısı 14, muallim-i mahsusta 12, medresede 11, millet mektebinde 4, tıbbiye mülkiye mektebinde 2 memur vardır. Ziraat mektebi, sanayi mektebi, polis mektebi, hukuk mektebi, dârü’lfünun ve Fransız mektebinde birer memur eğitim görmüştür.

7.4. Memurların Lisan Bilgileri

Okullarda aldıkları dini eğitimin yanı sıra Arapça, Farsça, Fransızca, coğrafya, ilm-i hesap, sarf ve nahiv, fen-i hesap, inşa, ulum ve fıkıh, kafiye, gülistan, mantık, tarih, divan-i hafız, izhar, molla camii, meani, hendese, fevaid-i farisi, mültekay-ı ebhur⁸ gibi dersler de gören memurlar vardır.

Memurların bildikleri dillerle ilgili olarak sicillerde “kitabet eder”, “tekellüm eder”, “aşınadır”, “okuryazar” gibi ifadelere yer verilmiştir. Memurların büyük çoğunluğu Türkçe bilmekle beraber bazılarının hem okuyup yazdığı bazılarının ise sadece yazdığı belirtilmiştir. 98 sicilde memurların bildikleri lisanlar hakkında okuryazar olduğu 9 sicilde yazar olduğu belirtilmiştir. 5 sicilde ise yazar ve konuşur ifadesine yer verilmiştir. Bazı sicillerde lisan belirtilmemiştir. Buradan da dil

⁷ BOA. DH.SAİD. d. 2/174; BOA. DH.SAİD. d. 29/51; BOA. DH.SAİD. d. 29/77; BOA. DH.SAİD. d. 55/419; BOA. DH.SAİD. d. 86/477; BOA. DH.SAİD. d. 90/5; BOA. DH.SAİD. d. 102/17; BOA. DH.SAİD. d. 123/447; BOA. DH.SAİD. d. 131/85; BOA. DH.SAİD. d. 133/227; BOA. DH.SAİD. d. 137/139; BOA. DH.SAİD. d. 137/301; BOA. DH.SAİD. d. 140/221; BOA. DH.SAİD. d. 142/29; BOA. DH.SAİD. d. 142/185; BOA. DH.SAİD. d. 143/415; BOA. DH.SAİD. d. 165/227; BOA. DH.SAİD. d. 167/161; BOA. DH.SAİD. d. 174/233; BOA. DH.SAİD. d. 175/103; BOA. DH.SAİD. d. 191/226; BOA. DH.SAİD. d. 193/113; BOA. DH.SAİD. d. 195/395; BOA. DH.SAİD. d. 196/267.

⁸ İbrahim b. Muhammed el-Halebi’nin Hanefi fikhına dair olan eseridir (Has, 2006, C. 31, s. 549-552).

bilmenin memur olabilmek için önemli bir kriter olmadığı ortaya çıkmaktadır. Türkçe okuryazar olmak memur olabilmek için yeterlidir.

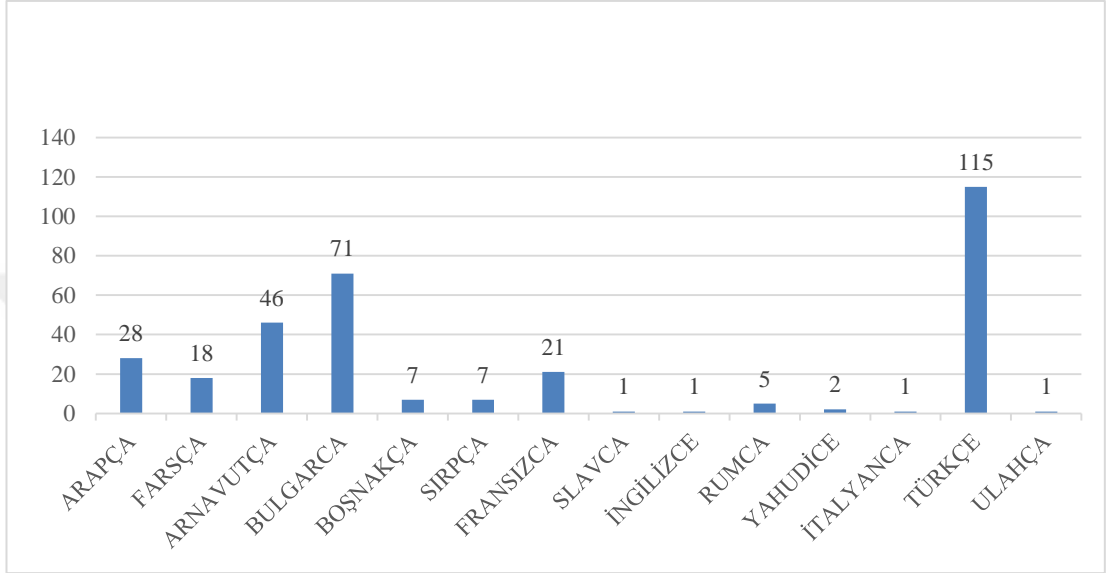
Üsküplü memurların sicillerinden doğup büyüdüğü coğrafyada konuşulan hâkim lisanlardan Arnavutça, Bulgarca, Sırpça ve Boşnakça gibi Balkan dillerini daha fazla bildikleri anlaşılmıştır. Buna göre memurlardan 71'si Bulgarca, 46'si Arnavutça, 7'si ise Boşnakça lisanlarına hâkimdi. Memurların bu özelliklerinin Üsküp'ün dâhil olduğu Balkan coğrafyasında görevlendirilmelerinde etkili olduğu düşünülebilir. Sicillerinde hiç lisan yazmayan 9 memur olduğu gibi çok fazla dil bilen memurlarda vardır. Bunların içinde Arapça, Farsça, Arnavutça, Bulgarca, Sırpça, Rumca, Ulahça⁹ ve Türkçe bilen Yahya Ağa'nın oğlu Derviş Zekeriya Efendi 8 lisan ile en çok dil bilen kişidir (BOA. DH.SAİD. d. 108/131). Onu 7 dil bilen Abdullah Efendi'nin oğlu Nuri Efendi ve altı dil bilen Elyazar Efendi'nin oğlu Rekado İsmail Efendi takip etmektedir (BOA. DH.SAİD. d. 58/13 ; BOA. DH.SAİD. d. 115/429). Ayrıca Üsküplü memurlardan 28'i Arapça, 18'i de Farsça olmak üzere Doğu lisanlarını da biliyorlardı. Balkan coğrafyasında doğmuş bu memurlardan Türkçe dışındaki Doğu dillerini bilenlerinin sayısının görece fazla olması, bölgede Türk-İslam kültürünün yerleştiği ve bu konuda eğitim veren kurumların da işlevsel bir şekilde çalıştığı şeklinde değerlendirilebilir. Mesela o dönemde eğitim açısından iyi durumda olan Balıkesir doğumlu 109 memurdan 24'ü Arapça, 15'i de Farsça bilmekteydi (Sunay, 2007, s. 53-54). Bosna-Hersek doğumlu memurların ise çoğunluğu Türkçe ve Boşnakça'nın dışında sırasıyla Fransızca, Slavca, Arapça, Sırpça, Bulgarca gibi diller gelmekteydi (Akgün, 2017, s. 46). Sivaslı Ermeni memurlarda ise Türkçe ve Ermenice bilenlerin oranı %35.7 iken Türkçe ve Ermenice haricinde en az bir dil daha bilenlerin oranı ise %60.7'dir (Öntuğ ve Sunay, 2007, s. 404). Bu verilere göre memurların çoğunluğunun buldukları coğrafyada hâkim olan dili ve kendi dillerini bildikleri görülmektedir.

Memurların bildikleri lisanlar istihdam alanlarını da etkilemektedir. İzmir gibi yerlerde gayrimüslim istihdamı daha yoğunken Üsküp'te yalnızca 5 gayrimüslim istihdam edilmiştir. Gayrimüslim memurlar Müslüman memurlara göre daha fazla

⁹Balkan yarımadasının merkezinde, orta güney ve batı kesimlerinde yaşayan ve Latinceye benzeyen bir dili konuşan aşiretlere Osmanlılar tarafından Valak ve Ulah isimleri kullanılmıştır. Konuşulan dil ise Ulahça'dır. Bkz. Kemal Karpat, "Eflak", TDVİA, C. 10, İstanbul, 1994, s. 466-469; Mehmet Köseoğlu, "Makedonya Sorunu Çerçevesinde Ulahların Ayrı Bir Millet Olarak Tanınma Çabaları ile Milli Kilise ve Mektep Faaliyetleri", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(1), 289-338.

yabancı dil bildikleri için İzmir'deki gayrimüslim memurlar en çok haberleşme ve tercüme alanında istihdam edilmişlerdir (Kumsar, 2019, s. 89). Üsküp doğumlu gayrimüslim memurlar ise telgraf ve posta merkezi ecnebiye memurluğu, Fransızca, lisan-ı Osmani ve Bulgarca muallimliği, muhaberat memuriyeti, belediye tabipliği, nahiye müdürlüğü alanlarında istihdam edilmişlerdir.

Grafik 4 Memurların Bildikleri Lisanların Dağılımı



8. ÜSKÜP DOĞUMLU MEMURLARIN MESLEKİ KARİYERLERİNE DAİR İNCELEMELER

8.1. Memurların Göreve Başlama Yaşları

Üsküplü memurların mezun olduktan sonra girdikleri memuriyetler incelendiğinde muhasebe kalemi ve tahrirat kaleminin çoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Bunlar dışında ticaret nezareti, gümrük nezareti, bidayet mahkemesi, posta ve telgraf merkezi, polis, öğretmen, doktor, nafia nezareti, tercüme kalemi, karantina memurluğu, ziraat bankası memurluğu, defter-i hâkanî, düyûn-ı umûmiye gibi çeşitli bürolarda görev almışlardır.

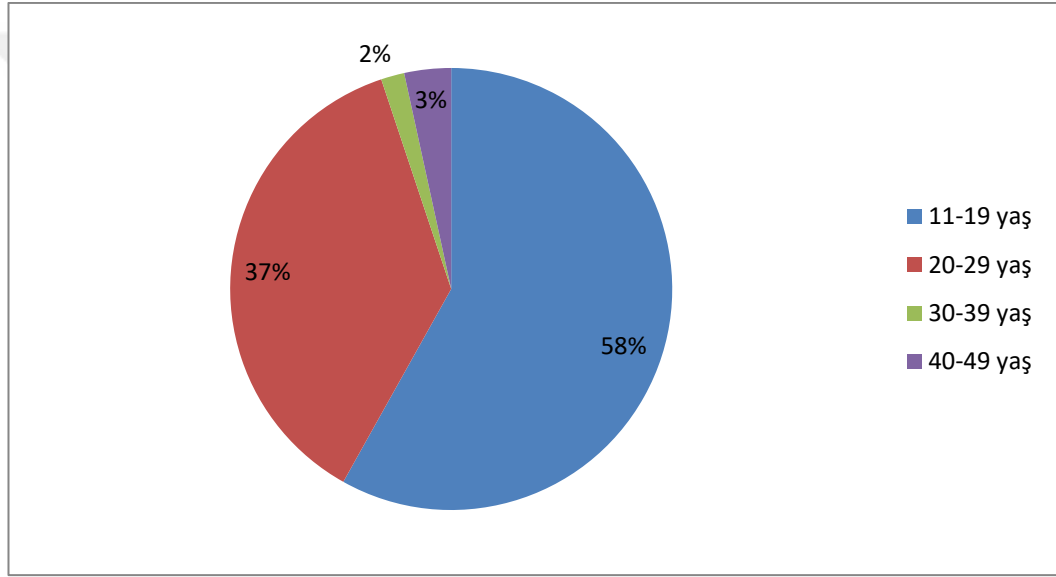
Aşağıdaki tabloya göre memurların göreve başlama yaşlarının farklılık arz ettiği görülmektedir. En erken memuriyete başlama yaşı olan 11 yaşa üç sicilde tesadüf etmekteyiz. Bu siciller şunlardır: Kosova Vilayeti Mektupçu Kalemi Müsevvidlerinden Salih Efendi'nin oğlu Nuri Efendi, Sarraf Yako Ağa'nın oğlu Davey Efendi ve Şakir Ağa'nın oğlu Receb Efendi (BOA. DH.SAİD. d. 29/35; BOA. DH.SAİD. d. 67/317; BOA. DH.SAİD. d. 123/447). Memuriyete girişte tesadüf edilen en geç yaş ise 43 yaş ile Üsküp Vardar Mahallesi İmamı Bekir Efendi'nin oğlu Ali Ağa'ya aittir (BOA. DH.SAİD. d. 100/379). Yaş aralığından anlaşıldığına göre Üsküplü memurlar özelinde memuriyete girişte herhangi bir yaş şartı aranmamaktadır. Bunların dışında 12 sicilde ise memuriyete başlama yaşının belirtilmediği görülmüştür.

Her ne kadar memuriyete başlama yaşları arasındaki fark fazla olsa da Üsküp doğumlu memurlarda 30 yaşından sonra memuriyete başlayan yalnızca 6 memur vardır. Bu da %5 gibi çok az rakama tekabül etmektedir. En fazla memuriyete başlanan yaş ise 17'dir. 18 kişi 17 yaşında memuriyete başlamıştır. Bu da memurların %14'ü gibi azımsanamayacak bir rakama tekabül etmektedir. 25 yaş ve üstünde memuriyete başlayan 18 kişi vardır. Bu kişiler çeşitli alanlarda istihdam edilmişlerdir. Bu memurlar ticaret nezaretinden zahire gümrüğüne, duhan müskirat kitabetinden polisliğe, telgrafhaneden muallimliğe, rüsumat müdürlüğünden

tahsildarlığa, Ziraat Bankası'ndan nafia kitabetine, hububat aşarından tabipliğe ve orman müfettişliğine kadar birçok alanda çalışmışlardır.

Grafikten anlaşılacağı üzere memurların yarısından fazlası 11-19 yaşları arasında memuriyete başlamışlardır. Burada dikkat çeken bir noktada 30-39 yaş arasında memuriyet başlama oranı %2 iken 40-49 yaş arasındaki oran %3'tür. Grafikteki veriler doğrultusunda küçük yaşlardan itibaren şakird olarak başlayan eğitimleri memuriyet hayatlarına atılan bir adım olmuştur. Bu yüzden memuriyete girişte 11-19 yaş aralığının fazla 30 yaş ve üstünün oranının az olduğu gözlemlenmiştir.

Grafik 5 Memurların Memuriyete Başladıkları Yaş Aralıkları



Tablo 3 Memurların Memuriyete Giriş Yaşları ve Başlama Şekilleri

MEMURUN ADI	MEMURİYETE GİRİŞ YAŞI	MEMURİYETE BAŞLAMA ŞEKİLLERİ
NURİ EFENDİ (SALİH EFENDİ'NİN OĞLU) ¹⁰	11	MÜLAZEMETEN
DAVEY EFENDİ	11	MÜLAZEMETEN
RECEB EFENDİ (ŞAKİR AĞA'NIN OĞLU)	11	MÜLAZEMETEN
AHMED HAMDİ BEY (HURŞİD BEY'İN OĞLU)	12	MÜLAZEMETEN
İBRAHİM HAKKI EFENDİ	12	-

¹⁰ Memurlar ile ilgili verilen tablolarda mükerrer memur isimleri olduğu için mükerrer olan isimler parantez içinde baba adları ile birlikte verilmiştir. Bundan sonraki tablolarda da aynı yöntem uygulanmıştır.

Tablo-3 devam

MEMURUN ADI	MEMURİYETE GİRİŞ YAŞI	MEMURİYETE BAŞLAMA ŞEKİLLERİ
MEHMED TAHİR BEY	12	MÜLAZEMETEN
MAHMUD HAMDİ EFENDİ	12	-
HAFIZ YAHYA NECATİ EFENDİ	13	MÜLAZEMETEN
MEHMED MÜNİR BEY	13	MÜLAZEMETEN
EYÜP EFENDİ (ABDÜLFETTAH AĞA'NIN OĞLU)	13	MÜLAZEMETEN
MEHMED İZZET BEY	14	MÜLAZEMETEN
YUSUF ZİYAEDDİN EFENDİ	14	MÜLAZEMETEN
KADRİ EFENDİ	14	MÜLAZEMETEN
AHMED NEBİ EFENDİ	14	MÜLAZEMETEN
SÜLEYMAN RIFAD EFENDİ	14	MÜLAZEMETEN
İSMAİL EFENDİ (YAHYA ÇAVUŞ'UN OĞLU)	14	MÜLAZEMETEN
MAHMUD CELALEDDİN EFENDİ	14	MAAŞLI
RIFAD EFENDİ (MEHMED EMİN EFENDİ'NİN OĞLU)	14	MÜLAZEMETEN
İSMAİL EFENDİ (SÜLEYMAN AĞA'NIN OĞLU)	14	MÜLAZEMETEN
CAFER EFENDİ	15	MÜLAZEMETEN
ALİ RIZA EFENDİ (ABDİ AĞA'NIN OĞLU)	15	MÜLAZEMETEN
İDRİS EFENDİ (EYÜP EFENDİ'NİN OĞLU)	15	MÜLAZEMETEN
ABDÜRRAUF EFENDİ	15	MÜLAZEMETEN
MUSTAFA İLHAMİ EFENDİ	15	MÜLAZEMETEN
İZZET EFENDİ	15	MAAŞLI
ALİ RIZA EFENDİ (MUSTAFA AĞA'NIN OĞLU)	16	MÜLAZEMETEN
ABDULLAH EFENDİ	16	MÜLAZEMETEN
İLYAS FEHMİ EFENDİ	16	-

Tablo-3 devam

MEMURUN ADI	MEMURİYETE GİRİŞ YAŞI	MEMURİYETE BAŞLAMA ŞEKİLLERİ
AHMED FEVZİ EFENDİ	16	MÜLAZEMETEN
MEHMED HAŞİM EFENDİ	16	MÜLAZEMETEN
ZEYNEL REMZİ EFENDİ	16	MÜLAZEMETEN
RECEB HİLMİ EFENDİ	16	MÜLAZEMETEN
HAKKI EFENDİ	16	MÜLAZEMETEN
HÜSEYİN NURİ EFENDİ	16	MÜLAZEMETEN
RAŞİD EFENDİ	16	MÜLAZEMETEN
ABDULLAH AKİF EFENDİ	16	MÜLAZEMETEN
EYÜP SABRİ EFENDİ (SEYFULLAH AĞA'NIN OĞLU)	17	MÜLAZEMETEN
YUSUF ZİYA EFENDİ (MUSTAFA AĞA'NIN OĞLU)	17	MÜLAZEMETEN
HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ (ZEYNEL EFENDİ'NİN OĞLU)	17	MÜLAZEMETEN
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ (SELİM SAMİ BEY'İN OĞLU)	17	-
CAFER TAYYAR EFENDİ	17	MÜLAZEMETEN
YUSUF ZİYA EFENDİ (HACI SALİM AĞA'NIN OĞLU)	17	MÜLAZEMETEN
ABDÜLHAMİD HİLMİ EFENDİ	17	MÜLAZEMETEN
MEHMED HİLMİ EFENDİ	17	MÜLAZEMETEN
SÜLEYMAN ZEKİ EFENDİ	17	MÜLAZEMETEN
EYÜP EFENDİ (EMRULLAH EFENDİ'NİN OĞLU)	17	MÜLAZEMETEN
ABDÜLRAHİM EFENDİ	17	MÜLAZEMETEN
YASİM BEY	17	MÜLAZEMETEN
HÜSEYİN HULUSİ EFENDİ	17	MÜLAZEMETEN
SÜLEYMAN HAYATİ EFENDİ	17	MÜLAZEMETEN
HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ (SEYFULLAH AĞA'NIN OĞLU)	17	MÜLAZEMETEN
HALİL BEY	17	MÜLAZEMETEN

Tablo-3 devam

MEMURUN ADI	MEMURİYETE GİRİŞ YAŞI	MEMURİYETE BAŞLAMA ŞEKİLLERİ
İDRİS EFENDİ (SÜLEYMAN EFENDİ'NİN OĞLU)	17	MÜLAZEMETEN
YUSUF KEMALİ EFENDİ	17	MÜLAZEMETEN
MEHMED FAİK EFENDİ	18	MÜLAZEMETEN
BEKİR SIDKI EFENDİ (ALİ BEY'İN OĞLU)	18	MÜLAZEMETEN
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ (HACI OSMAN EFENDİ'NİN OĞLU)	18	MÜLAZEMETEN
MAHMUD TALAD EFENDİ	18	MÜLAZEMETEN
HALİD EFENDİ	18	MÜLAZEMETEN
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ (HASAN EFENDİ'NİN OĞLU)	18	MAAŞLI
REKADO İSRAİL EFENDİ	19	MÜLAZEMETEN
MANOEL ZEKİ EFENDİ	19	MÜLAZEMETEN
ALİ SIRRI EFENDİ	19	MÜLAZEMETEN
ABDÜLKADİR EFENDİ	19	MÜLAZEMETEN
HÜSEYİN ZEKİ EFENDİ	19	MÜLAZEMETEN
EYÜP SABRİ EFENDİ (HAKKI EFENDİ'NİN OĞLU)	19	MAAŞLI
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ (HÜSMEN AĞA'NİN OĞLU)	19	MÜLAZEMETEN
NURİ EFENDİ (HACI ABDULLAH EFENDİ'NİN OĞLU)	19	MAAŞLI
İBRAHİM BEHZAD EFENDİ	19	MAAŞLI
SALİH ŞEVKET EFENDİ	20	MAAŞLI
MEHMED BEDRİ EFENDİ	20	MÜLAZEMETEN
MUSTAFA AKİF BEY	20	MAAŞLI
ALİ EFENDİ	20	MAAŞLI
ALİ RIZA EFENDİ (MEHMED SALİM'İN OĞLU)	20	MAAŞLI
SALİH NECMİ EFENDİ	20	MÜLAZEMETEN
ABDÜLLATİF EFENDİ	21	MAAŞLI
MEHMED AGAH EFENDİ	21	MÜLAZEMETEN

Tablo-3 devam

MEMURUN ADI	MEMURİYETE GİRİŞ YAŞI	MEMURİYETE BAŞLAMA ŞEKİLLERİ
HALİL İBRAHİM EFENDİ	21	MAAŞLI
MUSTAFA RIZA EFENDİ	21	MÜLAZEMETEN
MEHMED TEVFİK EFENDİ (ESSEYİD MEHMED GAZEVATİ EFENDİ'NİN OĞLU)	21	MÜLAZEMETEN
BEKİR SIDKI EFENDİ (SÜLEYMAN AĞA'NIN OĞLU)	21	-
ALİ ŞEFİK EFENDİ	22	MÜLAZEMETEN
ENVER EFENDİ	22	-
MEHMED NABİ EFENDİ	22	MÜLAZEMETEN
MEHMED ŞÜKRÜ EFENDİ	22	MÜLAZEMETEN
MUSTAFA NAİL EFENDİ	22	MAAŞLI
MEHMED HULUSİ EFENDİ	23	-
RAŞİD FEHMİ EFENDİ	23	MÜLAZEMETEN
AHMED ZİYA EFENDİ	23	MÜLAZEMETEN
AHMED EDİP EFENDİ	23	MÜLAZEMETEN
ALEKSANDIR EFENDİ	23	MAAŞLI
SÜLEYMAN EFENDİ	24	MÜLAZEMETEN
RECEB EFENDİ (OSMAN AĞA'NIN OĞLU)	24	MAAŞLI
MEHMED TEVFİK EFENDİ (SALİM EFENDİ'NİN OĞLU)	24	MAAŞLI
HAFIZ ABDÜLHAMİD EFENDİ	24	MÜLAZEMETEN
RAMİZ ŞEVKİ BEY	24	MAAŞLI
HASAN EFENDİ	24	MÜLAZEMETEN
YAHYA NACİ EFENDİ	24	MAAŞLI
RIFAD EFENDİ (CAFER EFENDİ'NİN OĞLU)	24	MAAŞLI
SÜLEYMAN HIFZI EFENDİ	25	MAAŞLI

Tablo-3 devam

MEMURUN ADI	MEMURİYETE GİRİŞ YAŞI	MEMURİYETE BAŞLAMA ŞEKİLLERİ
ZEYNULLAH EFENDİ	25	MÜLAZEMETEN
AHMED HAMDİ BEY (MEHMED BEY'İN OĞLU)	25	MÜLAZEMETEN
ALİ GALİP BEY	25	MAAŞLI
MEHMED NECATİ EFENDİ	26	MÜLAZEMETEN
AHMED MİTHAD EFENDİ	27	MAAŞLI
MEHMED ALİ EFENDİ	27	MÜLAZEMETEN
DERVİŞ ZEKERİYA EFENDİ	27	MÜLAZEMETEN
ÖMER EFENDİ	28	MAAŞLI
ŞABAN EFENDİ	28	MAAŞLI
MEHMED RAŞİD EFENDİ	29	MÜLAZEMETEN
MEHMED EMİN EFENDİ	29	MAAŞLI
BEKİR SIDKI EFENDİ (ABDÜLFETTAH AĞA'NIN OĞLU)	30	MAAŞLI
YUSUF EFENDİ	34	MÜLAZEMETEN
HÜSEYİN NEFİ EFENDİ	40	MAAŞLI
ALİ RIZA EFENDİ (HÜSEYİN NECİB EFENDİ'NİN OĞLU)	41	MAAŞLI
HARİLAUS EFENDİ	41	MAAŞLI
ALİ AĞA	43	MAAŞLI
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ (YUSUF AĞA'NIN OĞLU)	-	MÜLAZEMETEN
ALİ ULVİ EFENDİ	-	MÜLAZEMETEN
MEHMED RAMİZ EFENDİ	-	MÜLAZEMETEN
HALİL KAZIM EFENDİ	-	MÜLAZEMETEN
HAFİZ İBRAHİM HAKKI EFENDİ	-	MÜLAZEMETEN
İSMAİL HAKKI EFENDİ	-	MÜLAZEMETEN
MEHMED SADIK EFENDİ	-	MÜLAZEMETEN

Tablo-3 devam

MEMURUN ADI	MEMURİYETE GİRİŞ YAŞI	MEMURİYETE BAŞLAMA ŞEKİLLERİ
MEHMED NURİ EFENDİ	-	MÜLAZEMETEN
REMZİ EFENDİ	-	MÜLAZEMETEN
İSMAİL EFENDİ (OSMAN AĞA'NIN OĞLU)	-	MÜLAZEMETEN
MEHMED KADRİ BEY	-	MÜLAZEMETEN
HASAN SADRİ EFENDİ	-	-

Üsküp doğumlu memurlar arasından sicilde verilen bilgiler doğrultusunda ve memuriyete başlama yaşları baz alındığında memuriyet hayatı en uzun süren kişi Hüsmen Ağa'nın oğlu İbrahim Hilmi Efendi'dir. İbrahim Hilmi Efendi 47 sene Osmanlı Devleti'ne hizmet etmiştir. Memuriyet hayatı emekliye ayrılması ile son bulmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 36/183).

1846-1913 yılları arasında Üsküp doğumlu memurların 67 yıllık memuriyet hayatlarını kapsayan dönemde memurların sicilleri 1913 senesinde kesintiye uğramaktadır. Üsküp'ün elden çıktığı tarih olan 1913 senesinde memuriyet kaydı bulunan yalnızca 7 memur bulunmaktadır. Bunlar: İbrahim Ağa'nın oğlu Yusuf Ziyaeddin Efendi, Haczecizade İbrahim Bey'in oğlu Mehmed İzzet Bey, Kosova Vilayeti Liva Kitabeti'nden Müstahdem Üsküplü Mehmed Hulusi Efendi'nin oğlu Yahya Necati Efendi, Jandarma Binbaşlarından Ahmed Rasim Efendi'nin oğlu Salih Şevket Efendi, Osman Ağa'nın oğlu İsmail Efendi, Celaleddin Ağa'nın oğlu Hasan Sadri Efendi, Muhtar Ağa'nın oğlu Şaban Efendi'dir (BOA. DH.SAİD. d. 29/43; BOA. DH.SAİD. d.29/29; BOA. DH.SAİD. d. 83/139; BOA. DH.SAİD. d. 177/443; BOA. DH.SAİD. d. 188/187; BOA. DH.SAİD. d. 195/395; BOA. DH.SAİD. d.196/267). Bu tarihten sonra Üsküp doğumlu memurlar ile ilgili incelenen tasnifte herhangi bir kayda tesadüf edilmemiştir. Zira 1912 senesinde Üsküp şehrinin Sırlar tarafından işgalinin ardından 10 Ağustos 1913 Bükreş Antlaşması ile Üsküp Sırbistan'a verilmiştir (İnbaşı, 2012, C. 42, s. 377-381). Böylece Müslüman Türklerden yüzlerce aile Üsküp'ten göç etmek mecburiyetinde kalmıştır (İnbaşı ve Kul, 2018, s. 26; Hacısalihoglu, 2020, s. 415-416).

8.2. Memurların Aldıkları Maaşlar

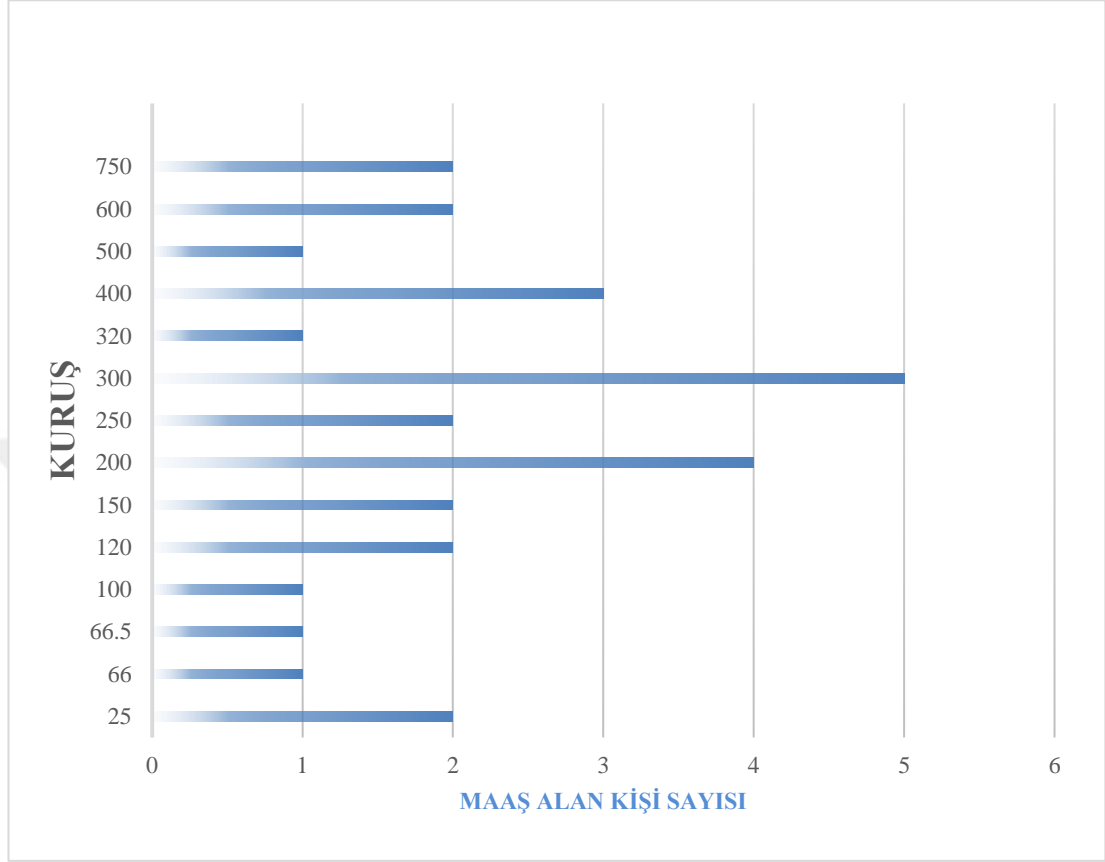
Memurlar aldıkları eğitimin ardından maaşlı veya o dönem devlet memuriyetine alımda uygulanan maaş almadan ve aday memur statüsünde yani mülazemetle göreve başlıyorlardı. Üsküplü memurların sicillerinde bir hayli yüksek sayıda, yani 91 memur mülazemetle işe başlarken 30 memur maaş alarak işe başlamıştır. 8 memurun sicilinde ise maaş alıp almadığı bilgisine rastlanmamıştır.

Memurların maaş aralığının verildiği tabloda en çok göze çarpan durum maaşların düzensizliğidir. Maaş ile memuriyete başlayan 30 memurdan 2'sinin maaş miktarı belirtilmemiştir. Maaşı miktarı belli olan 28 memurdan en düşük maaş alan ise 25 kuruş ile iki sicilde tesadüf edilmiştir. Bu siciller Kosova Vilayeti İstinaf Azası Hasan Efendi'nin oğlu Süleyman Faik Efendi ve İbrahim Ağa'nın oğlu Mahmud Celaleddin Efendi'dir (BOA. DH.SAİD. d. 101/157; BOA. DH.SAİD. d. 116/119). 28 memurdan en yüksek maaşı alanlar ise 750 kuruş ile iki sicilde rastlamaktayız. Bu memurlar Nüvvabdan Hüseyin Hulusi Efendi'nin oğlu Süleyman Hıfzı Efendi ve Salim Efendi'nin oğlu Mehmed Tevfik Efendi'dir (BOA. DH.SAİD. d. 3/790; BOA. DH.SAİD. d. 90/5). Üsküp doğumlu memurların memuriyet hayatları boyunca aldıkları maaşlar incelendiğinde tespit edilen en düşük maaş 15 kuruş ile Terzi Süleyman Efendi'nin oğlu İdris Efendi'ye aittir. İdris Efendi Üsküp Muhasebe Kalemi Şakirdliği görevine 15 kuruş maaş ile başlamıştır (BOA. DH.SAİD. d. 89/423). Tesadüf edilen en yüksek maaş ise 6.750 kuruş ile iki kişiye aittir. İlki Hasan Paşa'nın oğlu Mahmud Talad Efendi (BOA. DH.SAİD. d. 22/443), ikincisi ise Nalbur Esnafından İbrahim Efendi'nin oğlu İbrahim Hakkı Efendi'dir (BOA. DH.SAİD. d. 18/239). Hasan Paşa'nın oğlu Mahmud Talad Efendi ise Hakkari Sancağı Mutasarrıflığı görevinde iken 6.750 kuruş maaş alırken ise Nalbur Esnafından İbrahim Efendi'nin oğlu İbrahim Hakkı Efendi İşkodra ve Yanya Vilayetleri Maliye Müfettişliği görevinde iken 6.750 kuruş maaş almıştır (BOA. DH.SAİD. d. 22/443; BOA. DH.SAİD. d. 18/239).

Maaşlar arasındaki bu fark ile her memurun sabit bir geliri olmadığı ve istihdam edildikleri görevlere göre maaşlarının farklılık gösterebileceği

gözlemlenmiştir. Terzi esnafından Abdülfettah Ağa'nın oğlu Eyüp Efendi'nin sicilinde herhangi bir maaş kaydına tesadüf edilmemiştir (BOA. DH.SAİD. d. 29/7).

Grafik 6 Maaş ile Memuriyete Başlayan Memurların Aldıkları İlk Maaşlar



Tablo 4 Memurların En Düşük-En Yüksek Maaş Aralıkları

MEMURUN ADI	MAAŞ ARALIKLARI (KURUŞ)
İDRİS EFENDİ (SÜLEYMAN EFENDİ'NİN OĞLU)	15-600
AHMED FEVZİ EFENDİ	15-1.750
AHMED HAMDİ BEY (MEHMED BEY'İN OĞLU)	20-500
MEHMED NABİ EFENDİ	20-550
SALİH NECMİ EFENDİ	20-900
ABDÜLKADİR EFENDİ	25-150
ABDULLAH EFENDİ	25-200
SÜLEYMAN HAYATİ EFENDİ	25-400

Tablo-4 devam

MEMURUN ADI	MAAŞ ARALIKLARI (KURUŞ)
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ (HASAN EFENDİ'NİN OĞLU)	25-480
İDRİS EFENDİ (EYÜP EFENDİ'NİN OĞLU)	25-600
SÜLEYMAN ZEKİ EFENDİ	25-684
İLYAS FEHMİ EFENDİ	25-800
MEHMED TAHİR BEY	25-1.000
MAHMUD CELALEDDİN EFENDİ	25-1.500
HALİL BEY	30-75
ABDİ AĞA'NIN OĞLU ALİ RIZA EFENDİ	30-300
MEHMED HULUSİ EFENDİ	30-700
MEHMED İZZET BEY	30-1.700
YUSUF ZİYAEDDİN EFENDİ	30-2.000
NURİ EFENDİ (SALİH EFENDİ'NİN OĞLU)	40-600
MEHMED FAİK EFENDİ	40-600
YUSUF ZİYA EFENDİ (MUSTAFA AĞA'NIN OĞLU)	50-200
HAKKI EFENDİ	50-400
BEKİR SIDKI EFENDİ (ALİ BEY'İN OĞLU)	50-500
SÜLEYMAN RIFAD EFENDİ	50-750
İSMAİL EFENDİ (OSMAN AĞA'NIN OĞLU)	50-1.000
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ (YUSUF AĞA'NIN OĞLU)	50-2.500
ALEKSANDIR EFENDİ	66-500
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ (SELİM SAMİ BEY'İN OĞLU)	66.5-1.200
CAFER EFENDİ	70-400
MUSTAFA RIZA EFENDİ	75-100

Tablo-4 devam

MEMURUN ADI	MAAŞ ARALIKLARI (KURUŞ)
KADRİ EFENDİ	80-1.000
İBRAHİM HAKKI EFENDİ	83-6.750
MAHMUD TALAD EFENDİ	87-6.750
MEHMED RAMİZ EFENDİ	100
EYÜP SABRİ EFENDİ (SEYFULLAH AĞA'NIN OĞLU)	100-120
AHMED NEBİ EFENDİ	100-150
RECEB HİLMİ EFENDİ	100-180
ALİ EFENDİ	100-250
İSMAİL EFENDİ (YAHYA ÇAVUŞ'UN OĞLU)	100-300
HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ (SEYFULLAH AĞA'NIN OĞLU)	100-500
ALİ AĞA	100-500
RECEB EFENDİ (ŞAKİR AĞA'NIN OĞLU)	100-800
ENVER EFENDİ	100-900
EYÜP SABRİ EFENDİ (HAKKI EFENDİ'NİN OĞLU)	120-300
İZZET EFENDİ	120-500
EYÜP EFENDİ (EMRULLAH EFENDİ'NİN OĞLU)	125
MEHMED AGAH EFENDİ	125
RIFAD EFENDİ (MEHMED EMİN EFENDİ'NİN OĞLU)	125-250
İSMAİL HAKKI EFENDİ	127.5-750
MEHMED SADIK EFENDİ	150
HÜSEYİN HULUSİ EFENDİ	150-400
MEHMED TEVFİK EFENDİ (ESSEYİD MEHMED GAZEVA'Tİ EFENDİ'NİN OĞLU)	150-650

Tablo-4 devam

MEMURUN ADI	MAAŞ ARALIKLARI (KURUŞ)
İBRAHİM BEHZAD EFENDİ	150-750
YAHYA NACİ EFENDİ	150-1.000
SÜLEYMAN EFENDİ	175-350
HAFIZ İBRAHİM HAKKI EFENDİ	175-600
HAFIZ ABDÜLHAMİD EFENDİ	180-380
MEHMED TEVFİK EFENDİ (SALİM EFENDİ'NİN OĞLU)	180-1.000
HALİD EFENDİ	190-250
MEHMED ALİ EFENDİ	190-500
MEHMED RAŞİD EFENDİ	190-700
RECEB EFENDİ (OSMAN AĞA'NIN OĞLU)	200
ALİ RIZA EFENDİ (MEHMED SALİM'İN OĞLU)	200
HALİL İBRAHİM EFENDİ	200-250
HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ (ZEYNEL EFENDİ'NİN OĞLU)	200-250
AHMED ZİYA EFENDİ	200-250
CAFER TAYYAR EFENDİ	200-250
MUSTAFA AKİF BEY	200-250
HÜSEYİN NURİ EFENDİ	200-250
RAŞİD FEHMİ EFENDİ	200-300
RAŞİD EFENDİ	200-300
YUSUF KEMALİ EFENDİ	200-400
MUSTAFA İLHAMİ EFENDİ	200-500
ALİ RIZA EFENDİ (MUSTAFA AĞA'NIN OĞLU)	200-500
BEKİR SIDKI EFENDİ (SÜLEYMAN AĞA'NIN OĞLU)	200-600
MEHMED NECATİ EFENDİ	200-600

Tablo-4 devam

MEMURUN ADI	MAAŞ ARALIKLARI (KURUŞ)
ALİ SIRRI EFENDİ	200-600
MEHMED KADRİ BEY	200-600
AHMED HAMDİ BEY (HURŞİD BEY'İN OĞLU)	200-760
NURİ EFENDİ (HACI ABDULLAH EFENDİ'NİN OĞLU)	200-800
ABDÜLLATİF EFENDİ	200-800
ŞABAN EFENDİ	200-800
DAVEY EFENDİ	200-920
ABDÜRRAUF EFENDİ	200-1.000
MAHMUD HAMDİ EFENDİ	200-1.200
ZEYNEL REMZİ EFENDİ	200-2.000
HAFİZ YAHYA NECATİ EFENDİ	200-2.000
ABDÜLRAHİM EFENDİ	225
MEHMED MÜNİR BEY	235-250
ABDÜLHAMİD HİLMİ EFENDİ	235-750
İSMAİL EFENDİ (SÜLEYMAN AĞA'NIN OĞLU)	240-300
MEHMED NURİ EFENDİ	250
REMZİ EFENDİ	250
MEHMED BEDRİ EFENDİ	250-300
MANOEL ZEKİ EFENDİ	250-300
ABDULLAH AKİF EFENDİ	250-300
HÜSEYİN ZEKİ EFENDİ	250-400
RAMİZ ŞEVKİ BEY	250-600
ALİ ULVİ EFENDİ	250-600

Tablo-4 devam

MEMURUN ADI	MAAŞ ARALIKLARI (KURUŞ)
MEHMED HAŞİM EFENDİ	250-700
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ (HACI OSMAN EFENDİ'NİN OĞLU)	250-1.200
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ (HÜSMEN AĞA'NİN OĞLU)	250-1.400
MUSTAFA NAİL EFENDİ	250-1.800
DERVİŞ ZEKERİYA EFENDİ	250-6.335
AHMED EDİP EFENDİ	270
ZEYNULLAH EFENDİ	300-500
ALİ RIZA EFENDİ (HÜSEYİN NECİB EFENDİ'NİN OĞLU)	300-500
ALİ GALİP BEY	300-600
SALİH ŞEVKET EFENDİ	300-800
AHMED MİTHAD EFENDİ	300-900
HÜSEYİN NEFİ EFENDİ	320-480
MEHMED ŞÜKRÜ EFENDİ	350
BEKİR SIDKI EFENDİ (ABDÜLFETTAH AĞA'NİN OĞLU)	400
REKADO İSRAİL EFENDİ	400
ÖMER EFENDİ	400
YUSUF EFENDİ	400-1.000
MEHMED EMİN EFENDİ	400-1.300
YUSUF ZİYA EFENDİ (HACI SALİM AĞA'NİN OĞLU)	400-2.000
ALİ ŞEFİK EFENDİ	450-1.400
HASAN EFENDİ	500
YASİM BEY	500

Tablo-4 devam

MEMURUN ADI	MAAŞ ARALIKLARI (KURUŞ)
HASAN SADRİ EFENDİ	500-1.200
HARİLAUS EFENDİ	600
RIFAD EFENDİ (CAFER EFENDİ'NİN OĞLU)	600
SÜLEYMAN HIFZI EFENDİ	750-2.750
MEHMED HİLMİ EFENDİ	700-3.250
HALİL KAZIM EFENDİ	800
EYÜP EFENDİ (ABDÜLFETTAH AĞA'NIN OĞLU)	-

Bazı memurların maaşları görev değişikliğiyle birlikte yükselirken bazı memurların ise düşmüştür. Bazı memurların maaş bilgisine hiç ulaşılamazken bazı memurların tek bir maaş bilgisi sicillerde yer almaktadır. Bunun dışında harcırah parası yani yol ücreti alan memurlara da tesadüf edilmiştir. Mehmed Ağa'nın oğlu Yusuf Efendi 3.000 kuruş harcırah ile Bandırma'dan Bosna'ya sevk edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 20/31). İbrahim Ağa'nın oğlu Yusuf Ziyaeddin Efendi Palanka'ya giderken 144.5 kuruş, İştîp ve Koçana için ise 140 kuruş harcırah almıştır (BOA. DH.SAİD. d. 29/43).

Sicillerde ayrıca mazuliyet maaşı alan memurlara da rastlanmıştır. Bazı sicillerde memurun sadece mazuliyet maaşı aldığı bilgisi verilirken bazı sicillerde ise mazuliyet maaşının miktarına da yer verilmiştir. Memuriyet-i Mülkiye Komisyonu tarafından verilen karar ile Hasan Paşa'nın oğlu Mahmud Talad Efendi'ye mazuliyet maaşı tahsis edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 22/443). İbrahim Ağa'nın oğlu Yusuf Ziyaeddin Efendi 14 Ekim 1913 tarihinden itibaren 666 kuruş mazuliyet maaşı almıştır (BOA. DH.SAİD. d. 29/43). Çandarlı Rüsumat Memuru Hacı Ali Efendi'nin oğlu Mustafa Nail Efendi 25 Mart 1910 tarihinde kadro harici bırakılarak kendisine 800 kuruş mazuliyet maaşı tahsis edilmiştir. Tekrar azledilmesinden dolayı 29 Eylül 1910 tarihinde ise 750 kuruş mazuliyet maaşı almıştır (BOA. DH.SAİD. d. 105/283; BOA. DH.SAİD. d. 180/69).

Tekaüd sandığından maaş alan memurlara da sicillerde yer verilmiştir. Üsküplü Nuh Efendi'nin oğlu Ahmed Fevzi Efendi 11 Eylül 1909'da Tensik Komisyonu tarafından tekaüde davet edilmiştir. Kendisine 1.312,5 kuruş maaş tahsis edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 36/149). Hüsmen Ağa'nın oğlu İbrahim Hilmi Efendi ise vazifesinde yeterli olmadığı beyan edilerek tekaüd sandığına müracaat etmiştir. Emekli olana kadar maaş almaması adaletsiz bir durum ortaya çıkaracağından son bulunduğu görev olan Muhasebe Varidat Mümeyyizliği'ne mahsus 1.260 kuruş maaşın yarısı olan 630 kuruş kendisine tahsis edilmiş ve emekliliği onaylanana kadar yerine bir vekil tayin edilmiştir. 23 Ekim 1902 senesinde ise 978 kuruş maaş ile emekliye ayrılmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 36/183).

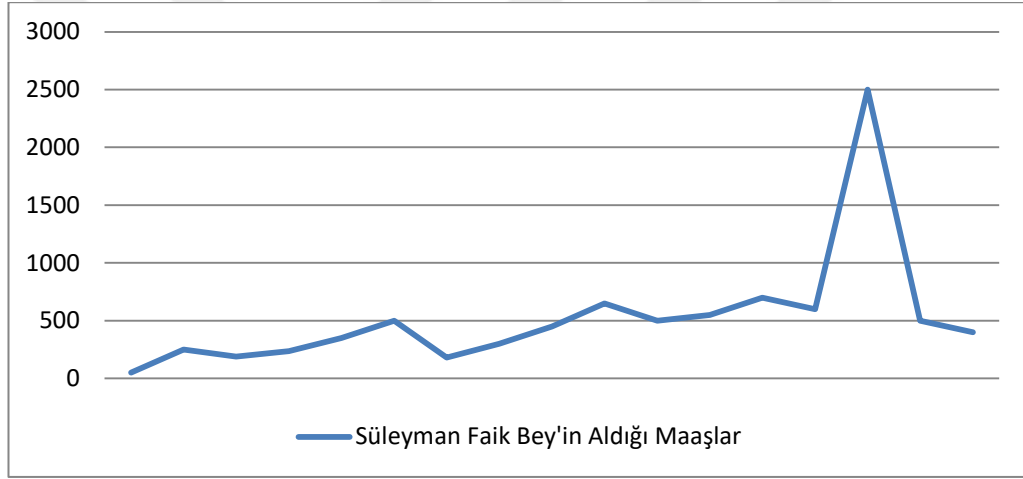
Tek bir sicilde rastladığımız bir istisnai durum ise yetim maaşının bağlanmasıdır. Üçüncü Ordu-u Hümayun mensubu Süvari Redifi İkinci Miralayı Hacı Yakup Bey'in oğlu Mehmed Tahir Bey'in sicilinde Mayıs-Haziran 1863 tarihinde Mehmed Tahir Bey henüz 2 yaşındayken babasının vefat etmesiyle birlikte kendisine 300 kuruş yetim maaşı bağlanmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 29/87). Burada en çok göze çarpan durum ise memurlar çok düşük maaşlar alırken bile yetim kalan bir çocuğa 300 kuruş maaşın tahsis edilmesidir. Mehmed Tahir Bey'in aldığı yetim maaşı babasının mesleğinden kaynaklı bir durum olduğunu düşündürmektedir.

Bunların dışında bir de 1880 Maaş Kararnamesi ile birlikte maaşlarında düşüş olan memurlara da rastlanmıştır. Bu kararname ile birlikte memurlar sınıflandırılmıştır ve bu sınıflandırmaya göre maaşları tespit edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin mali çöküşe girmesiyle birlikte 1.000.000 kuruşa ulaşan gelirlerin hazineye aktarılması için gelir alma haklarına daha sıkı kurallar getirilmiştir (Findley, 1996, s. 317). Üsküplü memurlardan da bu kesintiden payını alanlar olmuştur. Eshâb-ı Alâka'dan Şaban Ağa'nın oğlu Abdullah Efendi bu kararname ile 200 kuruş olan maaşı 160 kuruşa indirilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 29/51). Üçüncü Ordu-u Hümayun mensubu Süvari Redifi İkinci Miralayı Hacı Yakup Bey'in oğlu Mehmed Tahir Bey ise kararname ile 400 kuruş olan maaşı 320 kuruşa indirilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 29/87).

Maaşlar ile ilgili istisnai bir durum ise Sarraf Yako Ağa'nın oğlu Davey Efendi'nin cansiperane hizmetinden dolayı maaşının iki mislinin verilmesidir. Bu hususta hazırlanan irade-i seniyye dahiliye nezaretinin elli bir numaralı ve 6 Nisan 1902 tarihli tezkeresiyle bildirilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 67/317).

Aşağıda görüldüğü gibi memurların maaşında çok fazla düzensizlik vardı. Maaşları bir artıp bir azalır durumdaydı. Süleyman Faik Bey'in memuriyet hayatı boyunca aldığı maaşlara bakıldığında sırasıyla 50 kuruş, 250 kuruş, 190 kuruş, 235 kuruş, 350 kuruş, 500 kuruş, 180 kuruş, 300 kuruş, 450 kuruş, 650 kuruş, 500 kuruş, 550 kuruş, 700 kuruş, 600 kuruş, 2500 kuruş, 500 kuruş, 400 kuruş ve 500 kuruştur. Aldığı en düşük maaş 50 kuruş iken en yüksek maaşı 2.500 kuruştur. Ancak 600 kuruş maaş alırken maaşının 2.500 kuruşa yükselip ardından 500 kuruşa indirilmesi maaşlardaki dengesizliği net bir şekilde göstermektedir (BOA. DH.SAİD. d. 84/459). Memurların maaşlarında bu düzensizlik ayrıca memurların yaşam standartlarını da etkilediği unutulmamalıdır. Maaşlarının birden azalıp birden yükselmesi hayat kalitelerini de düşürüp yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Grafik 7 Süleyman Faik Bey'in Aldığı Maaşlar



8.3. Memurların İstihdam Edildikleri Görevler

XIX. yüzyıl, idari reformların yapıldığı ve Osmanlı tarihinin seyrini değiştiren bir dönem olmuştur. Yapılan reformlar ile idare artık bürokrasinin modernist dünya görüşü altındadır (Ortaylı, 1994, s. 283).

Tanzimat Dönemi ile devlet idaresi o dönemdeki idari esaslara dayandırılmaktaydı. Böylece devlet idaresi tek bir merkezden idare edilecekti. Ülkenin tüm mali işlerinin tek merkezden yönetilip yönlendirilmesi, yükümlülüklerin kanuni esaslara bağlanması ve yargı gücünün işlemesi amaç edinilmiştir. Tüm bu yapılan çalışmalar merkeziyetçilik esasına dayalı bir vilayet yönetiminin gerekliliğini göstermekteydi. Ancak eyalet yönetiminde yapılacak olan bu yenileşme hareketi birtakım engellerle karşılaşmıştır. Bunların en başında da kadro yetersizliği

gelmektedir. Tanzimat'ın ilan edilmesinden ardından uzun zaman geçmesine rağmen valiler günlük işleri için bile personel bulamıyorlardı. Tanzimat'ın getirdiği merkeziyetçilik hareketi Osmanlı eyalet yönetimini iki şekilde etkilemiştir. Öncelikle mali alanda yeni bir teşkilatlanmaya gidilmiştir. Ardından devlet yönetimini etkileyen mahalli kişilerin yönetimdeki etkileri olan bu süreçte düzgün ve hızlı bir biçimde işlemesine gerek duyulmuştur (Ortaylı, 1994, s. 306-307).

1864 Nizamnâmesi, 1867 yılında yapılan değişiklikler ile 1871 Nizamnâmesi'ne kadar yürürlükte kaldı. 1871 Nizamnâmesi ile vilayet, sancak, kaza ve köy yönetimi detaylı olarak belirtmekteydi. Her kademedeki devlet yöneticilerinin görev ve sorumluluklarını tek tek ele almıştır. Nizamnâmeye göre valinin yanı sıra vali muavinliği de getirilmişti. Var olan müdürlüklerin yanı sıra yenilerini de getirmiştir. Vilayet merkezinde defterdar, mektupçu, umur-ı ecnebiye müdürü, ziraat ve ticaret müdürü, maarif müdürü, tarik emin, defter-i hâkanî müdürü, emlak ve nüfus müdürlüğü, evkaf müdürü gibi vilayet üst düzey yöneticilerinin görevlerini belirleyerek kimlerin hangi işi nasıl yapılacağını detaylı bir biçimde anlatmaktaydı. Bunların dışında vilayet idare meclisinin kuruluşu, görevleri ve çalışma biçimi belirtilmekteydi. Aynı şekilde liva yönetimi ve yöneticileri, kaza ve nahiye idaresi hakkındaki kuralları da kapsıyordu. Livada mutasarrıf, muhasebeci, tahrirat müdür, defteri hâkânî memuru, emlak ve nüfus memurları ile zaptiye zabiti kendi alanlarında çalışacaklardı. Vilayette olduğu gibi "Liva İdare Meclisi" oluşturuluyordu. Kaymakamın yönetimindeki kazada mal müdürü, idare kâtipleri emlak ve nüfus memurları ve zaptiye zabiti bulunuyordu. Kaza idare meclisi ise yönetim, yargı ve maliye işlerinde yöneticilere yardımcı olmaktaydı. Ayrıca gerekli kararların alınıp uygulanmasını sağlamaktaydı. Bu yönetmelik ile ilk kez idari bir birim olan nahiye, kaza sınırları içindeki köy ve çiftliklerin yakınlıkları baz alınarak düzenlenmişti. Beş yüz kişiden fazla nüfusa sahip olan köy ve çiftliklerin nahiye oluşturmaları mümkün olacaktı. Kazalardaki idare meclisleri, nahiyelerin merkezini ve sınırlarını belirleyip liva idare meclislerine sunacaktı. Uygun olanlar vilayet umum meclisine bildirilecekti. Ardından padişahın bilgisine sunulup izin alınacaktı. Nahiye meclislerinde ise nahiyeye bağlı köy ihtiyar meclisi üyeleri arasında seçilenlerden oluşmaktaydı. Meclis yılda dört defa valinin uygun gördüğü tarihlerde toplanılır en fazla bir hafta süren bu görüşmelerde öneriler kaymakama sunulurdu (Çadircı, 1991, s. 252-253).

8.3.1. Kaymakamlar

8.3.1.1. Kaza Yönetimi ve Kaza İdare Meclisi

Düzenlenen mülki idareye göre kazaların idaresi kaymakamlara bırakılmıştır. Dâhiliye Nazırı tarafından tayin edilen kaymakamlar, kaza merkezinde oturur ve mutasarrıfların vekili gibi kazayı idare ederlerdi. Kaymakamın maiyetinde mali işleri görmek için bir mal müdürü ile yazışma işlerinin sağlanması içinde bir kâtip vardı (Karal, 2007, C.VIII, s. 309-310).

Mecliste kaymakamın başkanlığında, kaza mal müdürü, tahrirat kâtibi, kaza hakimi (naibi), müftü ve Müslüman olmayan toplulukların dini önderlerinden oluşuyordu. Bunun dışında ikisi Müslüman olmayan dört üye seçilerek meclise katılmaktaydı. Kaza idare meclisleri de liva idare meclisine benzer hizmetler yürütmekteydi. İdari davalar, gelir ve giderlerin gözden geçirilmesi, devlete ait kurum ve kuruluşların korunması, beledi tesislerin yapılması ve onarımı meclisin görevleri arasındaydı. Köy yollarının yapım ve bakımı, ziraat ve ticaretin geliştirilmesi gibi konularda liva ve vilayet meclislerine önerilerde bulunabilirlerdi. Bir diğer yandan önemli olan konularda karar alabilme yetkilerinin olmaması bazı önemsiz işlerin bile uzun sürmesine sebep olmaktaydı (Çadırcı, 1991, s. 259-260).

8.3.1.2. Üsküp Doğumlu Kaymakamlar

Üsküp Doğumlu memurlardan bazıları asaleten bazıları da vekaleten görevde bulunmuşlardır. Çeşitli yerlerde kaymakamlık yapmışlardır. Nüvvabdan Hüseyin Hulusi Efendi'nin oğlu **Süleyman Hıfzı Efendi**, 25 yaşındayken Ticaret Nezareti Meclis Kitabeti'nde (1870-1871), Gilan Kazası Ağnam Memuriyeti (1872-1873), Divan Temyizi İkinci Kitabeti (Eylül-Ekim 1872), Prizren Gazetesi Muharrirliği (Aralık 1872) gibi görevlerde bulunduktan sonra İpek Kazası Kaymakamlığı (Mart-Nisan 1873) yapmıştır. İki ay yirmi gün açıkta kaldıktan sonra Tuna Vilayeti Niğbolu Kazası Kaymakamlığı (Haziran-Temmuz 1873) yapmıştır. Tuna Vilayetinde yazılan Afitap Gazetesi'nin Türkçe kısmı muharrirliği (Ağustos-Eylül 1874) görevinde

bulunmuştur.¹¹ Üç ay kadar ise maaş almadan Palanka ve Kratova Kazaları Aşar İhale memuriyetinde bazı hususlar için toplanılan komisyonlarda görev yapmıştır. Kesriye Kazası Kaymakamlığı (Şubat-Mart 1876), Kumanova Kaymakamlığı (Mart-Nisan 1876) yaptıktan sonra azledilmiştir. Yenipazar Sancağı Müdde-i Umumi Muavinliği (Haziran-Temmuz 1880) yapmıştır. Bundan sonra Gilan Kazası Kaymakamlığı (Aralık-Ocak 1881/1882), Palanka Kazası Kaymakamlığı (Haziran-Temmuz 1882), Kavala Kazası Kaymakamlığı (23 Mart 1885), Köprülü Kazası Kaymakamlığı (16 Ekim 1887) yapmıştır. Palanka Kazası Kaymakamlığı yaparken maruzat bildirmesinden dolayı Hüdavendigâr Vilayeti Uşak Kazası Kaymakamlığı (19 Ekim 1896) görevinde bulunmuştur. Ardından Palanka Kazası Kaymakamlığı (12 Ağustos 1896), Lüleburgaz Kazası Kaymakamlığı (30 Mayıs 1897), Kastamonu Vilayeti Düzce Kaymakamlığı (6 Ekim 1898), Selanik Vilayeti Avrethisar Kazası Kaymakamlığı (11 Ocak 1900), İmroz Kaymakamlığı (23 Ağustos 1901), Kesriye Kaymakamlığı, Grebene Kazası Kaymakamlığı (26 Aralık 1903), İşkodra Vilayeti Tiran Kazası (2 Aralık 1906), Palanka Kazası (20 Haziran 1907), Preşova Kazası (19 Ocak 1910) kaymakamlıklarında bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 3/790). İbrahim Ağa'nın oğlu **Yusuf Ziyaeddin Efendi**, çeşitli görevlerde bulunmuştur. Muhasebe Kalemi Evrak Mukayyidliği (21 Şubat 1887), Muhasebe Kalemi Varidat Mukayyidliği (13 Ağustos 1888) refakatlerinde bulunduktan sonra Kosova Vilayeti İdare Meclis Kalemi Mukayyidliği (13 Eylül 1888), İdare Meclis Kalemi Mübeyyizliği (12 Ağustos 1893), İdare Meclis İkinci Kitabeti (14 Ocak 1902) görevlerinde bulunmuştur. Ardından Palanka Aşar İhale memurluğu (1899-1900), Kumanova Aşar İhale memurluğu (1900-1901), İştîp ve Koçana Aşar İhale memurluğu (1903-1904) ve 28 Nisan 1905'ten 17 Temmuz 1905'e kadar Radovişte'de bulunmuştur. 26 Eylül 1905'ten 2 Ekim 1905'e kadar da Köprülü Kazası Kaymakam vekâletinde bulunmuştur. İdare Meclisi Baş Kitabeti (19 Eylül 1909), Kumanova Kazası Kaymakamlığı (19 Ocak 1910), Gostivar Kazası Kaymakamlığı (17 Nisan 1911), Kalkandelen Kazası Kaymakamlığı (6 Şubat 1912) yapmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 29/43).

¹¹ Ticari, Politik ve Ekonomik bir gazete olan Afitap Gazetesi, 1875 yılında Rusçuk'ta neşredilmiştir. Redaktör ve Direktörü N. Spanopoulo'dur. Rusçuk'ta çıkan bir gazetedir. Bkz. Nariç, Ö. (2021) "1844-1944 Yılları Arasında Bulgaristan'da Yayınlanan Türkçe Gazeteler". Ankara Anadolu ve Rumeli Araştırmaları Dergisi 2 (2021): 180.

Tanzimat döneminde kaymakamlık görevinin kötüye kullanılması, kaymakamın yönettiği idari birimde mühim kararlar alabilmesi ya da zamanla ahali ile kurulan ilişkilerin görevini etkilenmesinden dolayı Süleyman Hıfzı Efendi'nin bu kadar sık görev yerinin değiştirilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca Süleyman Hıfzı Efendi İpek Kazası, Gilan Kazası, Niğbolu Kazası, Palanka Kazası, Kratova Kazası, Kesriye Kazası, Kumanova, Yenipazar, Kavala, Köprülü, Hüdavendigâr Vilayeti, Edirne Vilayeti, Kastamonu Vilayeti, Selanik Vilayeti, Cezayir-i Bahr-i Sefid Vilayeti, İşkodra ve Preşova kazalarında görev yaparak en çok yer gören Üsküp doğumlu memurdur (BOA. DH.SAİD. d. 3/790).

8.3.2. Mahkemeler ve Mahkemede Görevli Memurlar

8.3.2.1. Şer'iyeye ve Nizamiye Mahkemeleri

Tanzimat öncesinde yargı gücünü büyük ölçüde elinde bulunduran Şer'iyeye Mahkemelerinin başında kadılar bulunmaktaydı. Kadıların yargı dışında da yetkileri bulunmaktaydı. Ancak Tanzimat ile birlikte köklü bir değişim meydana gelmiştir. Artık tek hakimli mahkemeler yerini toplu hakimli mahkemelere bırakmaya başlamıştır. 1870 senesinde kurulan Nizamiye Mahkemeleri, 1871'den itibaren vakıf malları, haciz, vasiyet, vasi tayin ve azil ile miras gibi Şer'i davalara Şer'iyeye Mahkemeleri; bunun dışında kalan konulara ise Nizamiye Mahkemeleri bakmaya başlamıştır. Nizamiye Mahkemeleri kendi içerisinde üç kısma ayrılmıştır: Bidayet Mahkemeleri, İstinaf Mahkemeleri, Temyiz Mahkemeleri. Mahkemelerdeki değişiklikler yapılmadan önce şer'î mahkemeler tarafından verilen kararlar kadı, nizâmiye mahkemelerinin kararlarını icra görevi taşrada vali, mutasarrıf ve kaymakamlara, İstanbul'da ise deâvi nâzırına verilmişti. (Aydın, 2003, C. 27, s. 344; Kenanoğlu, 2007, C. 33, s. 186).

1840'ta Ticaret Nezâreti'ne bağlı olan ticaret meclisi 1847 ve 1848 yıllarında yayımlanan iki nizamnâmeyle birlikte ticaret mahkemesine dönüştürülmüştür. Bu mahkemeler daha sonra nizamiye mahkemeleri bünyesine alınmıştır. 1879 yılında çıkarılan Mehâkim-i Nizâmiyyenin Teşkilât Kanunu ile Osmanlı Devleti'nde ilk defa savcılık kurumu Osmanlı ceza yargılamasına dâhil edilmiştir (Aydın, 2003, C. 27, s. 344).

Önceleri Osmanlı uyruklu tüccarlar arasındaki veya Osmanlı uyruklu tüccarlar ile yabancı uyruklu tüccarlar arasındaki davalara İstanbul Gümrüğü'nde gümrük emini başkanlığında bakılırdı. Tarafların güvenilir kişilerinden oluşan bir kurul bu davalara bakardı. Ticaret Nezareti'nin kurulmasıyla dava işleri bu nezarete devredildi. Anlaşmazlıklarla ilgilenmek içinde birkaç üye ve memurdan oluşan bir ticaret meclisi kuruldu (Akyıldız, 2018, s. 156).

8.3.2.2. Mahkeme Personeli

Emrullah Efendi'nin oğlu Eyüp Efendi, Üsküp Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi (Kasım-Aralık 1881) ve Koçana Kazası Bidayet Mahkemesi İkinci Kâtipliği (7 Ekim 1885) görevinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 17/85). **İlyas Efendi'nin oğlu Abdülrahim Efendi**, Üsküp Bidayet Mahkemesi'nde (19 Aralık 1881) ve Koçana Kazası Bidayet Mahkemesi İkinci Kâtipliği (4 Mart 1885) görevinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 17/91). **Yusuf Ağa'nın oğlu Süleyman Rifad Efendi**, Tahrirat Kalemi (20 Şubat 1869), Rüşumat İdaresi Üçüncü Kitabeti (Ekim-Kasım 1871), Muhasebe Kalemi Mukayyidliği (4 Haziran 1872), Mektupçu Kalemi (28 Şubat 1880), Meclis İdaresi İkinci Kitabeti (Ekim-Kasım 1882), Aşar Tahrirat Kitabeti (15 Kasım 1884) gibi çeşitli görevlerde istihdam edilmiş ve Priştine Bidayet Mahkemesi Ceza İdaresi Zabıt Kitabeti (Kasım-Aralık 1879) görevinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 33/497).

İbrahim Ağa'nın oğlu Mahmud Celaleddin Efendi, Tahrirat Kitabeti, Üsküp Hastahanesi Kâtib-i Saniliği, İkinci Sınıf Orduy-u Hümayun Levazım Dairesi Birinci Şubesi, Levazım Dairesi Dördüncü Şubesi Müdüriyeti, İkinci Sınıf Müfettişliği İdare Heyeti Kısmı Salis Mübeyyizliği gibi çeşitli görevlerde bulunmasının yanı sıra Üsküp Sancağı Bidayet Mahkemesi Zabıt Kitabeti ve ardından Bidayet Mahkemesi Aza-i Mülazımlığı'nda istihdam edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 116/119).

Koçana Kazası Belediye Dairesi Kâtip ve Sandık Emni Ali Rıza Efendi'nin oğlu Yusuf Kemaleddin, Lüleburgaz Kazası Mal Kalemi, Lüleburgaz Aşar Kitabeti, Eğridere Kazası Nüfus İdaresi Fransızca Muharrirliği gibi çeşitli görevlerde bulunmasının yanı sıra Eğridere Kazası Bidayet Mahkemesi Kalemi,

Gümölcine Sancağı Bidayet Mahkemesi Zabıt Kitabeti, İskeçe Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi Zabıt Kitabeti, Darıdere Kazası Bidayet Mahkemesi Müstantik Muavinliği görevlerinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 122/425).

Hacı Sait Ağa'nın oğlu Hasan Efendi, Üsküp Sancağı Ticaret Mahkemesi Azalığı'nda bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 133/311). **Seyfullah Ağa'nın oğlu Eyüp Sabri Efendi**, memuriyete başladığı ilk görevi olan Kosova Vilayeti Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi'nde (20 Nisan 1895) istihdam edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 139/439). **Kosova Vilayeti Nüfus Nazırı Nişli Selim Sami Bey'in oğlu Süleyman Faik Efendi**, Coğrafya, Bulgarca Lisansı, Resim Muallimliği gibi görevlerde bulunmasının dışında Kalkandelen Kazası Bidayet Mahkemesi Ceza İdaresi Riyaseti (30 Ocak 1908) görevinde istihdam edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 153/79). **Mehmed Ağa'nın oğlu Ahmed Edip Efendi**, Kosova Vilayeti Merkez Bidayet Mahkemesi Kalemi'ne (27 Şubat 1889) mülazemetle başlamıştır. Ardından Kratova Kazası Bidayet Mahkemesi Azalığı (16 Haziran 1890) ve Köprülü Kazası Bidayet Mahkemesi Azalığı (4 Mart 1906) görevlerinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 199/217).

8.3.3. Duyûn-u Umûmiye İdaresi Personeli

Osmanlı Devleti'nin dış borçlarını denetleyen Düyûn-u Umûmiye 1881-1928 yılları arasında varlığını sürdürmüştür. Osmanlı malî tarihinde dış borçlanma dönemi Kırım Harbi ile birlikte başlamıştır. Kırım Harbinden sonra dış borçlar ödenemez hale gelmiştir. II. Abdülhamid alacaklılardan temsilcilerini seçerek İstanbul'a göndermelerini istemiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nden sonra imzalanan 13 Temmuz 1878 tarihli Berlin Antlaşması'na göre borçların bir kısmı Osmanlı Devleti'nden ayrılan veya toprak elde eden ülkelere devredildi. Osmanlı hükümetinin borçlarının ödeneceğine dair bir söz verdi ve bu söz devletler tarafından kabul edildi. (Küçük ve Ertüzün, 1994, C. 10, s. 59).

Osmanlı Devleti yabancı devletlerin mali baskısından kurtulmak için mahalli alacaklıların temsilcileriyle görüşmelere başlayarak 1879'da bir anlaşmaya vardı. Bu anlaşma ile Düyûn-u Umûmiye İdaresi'nin ilk adımları atılmış oldu. 1881 senesinde dış borçlar için alacaklıların temsilcileri İstanbul'a davet edildi. 20 Kasım 1881'de

mahrem kararnamesi ile bir anlaşmaya varıldı. Kararnameye göre Maliye Nezareti'nden müstakil bir Düyûn-u Umûmiye İdaresi kuruluyordu. Yedi kişilik bir konsey tarafından idare edilecekti. Hükümetin bu konseyde bir komiseri bulunacaktı. Konsey kendi memurlarını istediği gibi tayin edebiliyordu. Baştan konsey sadece kendisine bırakılmış olan vergileri toplamakla yükümlü iken sonradan sanayi ve ticari teşebbüslerle çalışma sahasını genişletip geliştirmiştir (Karal, 2007, C. VIII, s. 427).

Üsküp Belediye Reisi Hüseyin Ağa'nın oğlu Süleyman Efendi, sırasıyla Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi (1868), Üsküp Rüsumat Müdüriyeti Üçüncü Kitabeti (20 Haziran 1874), Üsküp Fabrika Memurluğu (20 Ocak 1880), Palanka Rüsumat İdaresi Kitabeti (23 Ocak 1881), Rüsumat İdaresi Memurluğu (18 Mayıs 1884) görevlerinde bulunduktan sonra Rüsumat İdaresi'nin tahvil edildiği Koçana Düyûn-u Umûmiye Memurluğu (3 Nisan 1885), Zibefçe Düyûn-u Umûmiye Muhafaza Memurluğu (19 Mayıs 1889), Taşlıca Düyûn-u Umûmiye İdaresi Memuriyeti (3 Temmuz 1890) görevinde bulunmuş. Ardından Preşova Düyûn-u Umûmiye İdaresi Kitabeti (1 Ocak 1893) görevinde bulunmuştur. Koçana Kazası Düyûn-u Umûmiye İdaresi dahilindeki Osmaniye mevkinde teşkil edilen geçici Muhafız Memurluğu'na tayin edilmiş 13 Ekim 1898 senesinde ise daimi olarak Osmaniye Muhafız Memurluğu'nda istihdam edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 56/31).

Çiftçi Üsküplü Seyfullah Ağa'nın oğlu Hüseyin Hüsnü Efendi, Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'nde başladığı memuriyet hayatına Kumanova Rüsumat İdaresi Kitabeti (3 Mayıs 1880), Üsküp Sancağı Rüsumat Müdüriyeti İkinci Kitabeti (13 Şubat 1882), Rüsumat Müdüriyeti Baş Kitabeti (13 Nisan 1882) görevlerinde bulunmuş. Rüsumat Müdüriyeti Baş Kitabeti'nde asaleti tasdiklenmediği için Rüsumat Müdüriyeti Kitabeti Saniliği (24 Haziran 1882) görevinde bulunmuştur. Üsküp Sancağı Rüsumat Memuriyeti Kitabeti (27 Ağustos 1883), Tikveş Rüsumat Memuriyeti (9 Mart 1884) istihdam edildikten sonra Üsküp Sancağı Düyûn-u Umûmiye Müdüriyeti Rüsumat Kitabeti (30 Mayıs 1884), Düyûn-u Umûmiye Müdüriyeti Müskirat Kitabeti (14 Mayıs 1887), Zibefçe Düyûn-u Umûmiye Muhafaza Memuriyeti (25 Kasım 1891), Priştine Sancağı Düyûn-u Umûmiye Memurluğunda vekaleten (13 Nisan 1892) istihdam edilmiştir. İki buçuk ay sonra asaleten Üsküp Sancağı'na girmiştir. Üsküp muvakkat İstihare Memuriyeti (13

Kasım 1892) ve Üsküp Sancağı Düyûn-u Umûmiye Müdüriyeti Tezkere Kitabeti (14 Aralık 1892) görevlerinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 64/95).

Müftüzade Üsküplü Ali Bey'in oğlu Ramiz Şevki Bey, Üsküp Rüşumat Müdüriyeti Sandık Eminliği ile başladığı memuriyet hayatında sırasıyla Tütün Fabrikası Memuriyeti (27 Haziran 1883), Pirlepe Reji İdaresi Tütün ve İthalat ve İhracat Memuriyeti (14 Nisan 1884) görevlerinde bulunduktan sonra Pirlepe Düyûn-u Umûmiye Memuriyeti (11 Şubat 1886), Florina Düyûn-u Umûmiye (30 Mayıs 1888), Selanik Düyûn-u Umûmiye Nezareti ve Kalkandelen Düyûn-u Umûmiye Memurlukları (22 Mayıs 1897) ve Üsküp Düyûn-u Umûmiye Müdüriyeti İkinci Kitabeti (1 Haziran 1900) görevlerinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 107/141).

Niş Kazası Ahalisinden Ahmed Ağa'nın oğlu Abdülatif Efendi, Maliş Kazası Ağnam Kitabeti ile memuriyet hayatına başlamıştır. 22 Ekim 1895 ile 22 Kasım 1895 tarihleri arasında Üsküp Düyûn-u Umûmiye İstimare Memurluğu, Üsküp Düyûn-u Umûmiye Müdüriyeti, Kumanova Düyûn-u Umûmiye İdaresi Piyade Kolculuğu (13 Mayıs 1896), Köprülü Düyûn-u Umûmiye İdaresi Tahsildarlığı (14 Eylül 1898), Kalkandelen Düyûn-u Umûmiye İdaresi Kitabeti (9 Kasım 1899) görevlerinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 137/361).

8.3.4. Ziraat Bankası Personeli

1863 yılında Ziraat Bankası, Tuna Valisi Mithat Paşa'nın öncülüğünde Pirot Kasabası'nda kurulan ilk Memleket Sandığı ile temeli atılmıştır. Mithat Paşa 1863'te "tarımsal kredileri teşkilatlandırma" girişimlerine başlamış ve 1867'de Pirot Kasabası'nda kurduğu ilk memleket sandığı ile bunu tüm yurttan yaygınlaştırmıştır. 1888 senesinde gerçek bir banka kimliği ile kurulan Ziraat Bankası'nın temelini de oluşturmuştur. Memleket sandıkları 1883'te menafi sandıklarına dönüştürülmüş ancak menafi sandıkları da yeterli olmamıştır. Böylece sandıkların ıslahı ile bir banka oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. 15 Ağustos 1888'de Ziraat Bankası resmen kurulmuştur. Banka devlet kurumu olarak sayılmış ve burada çalışan personelde devlet memuru sayılmıştır (Yüzgün, 1985, C. III, s. 771-773).

Mehmed Efendi'nin oğlu Ali Ulvi Efendi, mülazemetle Kosova Vilayeti Tahrir Vergi İdare-i Umumiyesi'nde görevine başlamıştır. Ardından Kalkandelen

Kazası Ziraat Bankası Sandık Muhasebe Kitabesi refakati (9 Mart 1895), Koçana Ziraat Bankası Sandık Muhasebe Kitabesi (11 Ağustos 1898), Priştine Ziraat Bankası Sandık Muhasebe Kitabesi (2 Aralık 1903), Kalkandelen Kazası Ziraat Bankası Sandık Muhasebe Kitabesi (23 Aralık 1903) görevlerinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 130/19).

Eshâb-ı Alâka'dan Mehmed Bey'in oğlu Ahmed Hamdi Bey, Üsküp Belediye'nde (6 Ekim 1890) mülazemetle memuriyet hayatına başlamıştır. Ardından Üsküp Ziraat Bankası Şubesi'nde mülazemetle bir süre bulunmuştur. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Mukayyidliği (13 Ekim 1898) görevinde bulunduktan sonra 14 Şubat 1900'de kâtib-i saniliğe getirilmiştir. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Hassa-i İane Mukayyidliği (6 Temmuz 1907) görevlerinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 137/139).

Eshâb-ı Alâka'dan Hakkı Efendi'nin oğlu Eyüp Sabri Efendi, Üsküp Hastahanesi Karantina Memuru olarak başladığı memuriyet hayatına Üsküp Ziraat Bankası Şubesi (13 Ekim 1907) ve Ziraat Bankası Şubesi Turuk u Maabir Mukayyidliği (26 Ocak 1908) görevlerinde bulunarak devam etmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 167/161). **Jandarmanın Binbaşlarından Ahmed Rasim Efendi'nin oğlu Salih Şevket Efendi**, İdadi Muallimliği görevlerinin dışında Üsküp Ziraat Bankası Şubesi İkrazat Mukayyidliği refakati (22 Temmuz 1907), Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Evrak Mukayyidliği (14 Şubat 1909) görevlerinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 177/443). **Ziraatten Ali Bey'in oğlu Bekir Sıdkı Efendi**, Üsküp Ziraat Bankası Şubesi'nde mülazemetle memuriyet hayatına başlamıştır. Ardından Ziraat Bankası Şubesi Mukayyidliği (6 Mayıs 1896), Üsküp Ziraat Bankası İkinci Kitabesi (11 Ekim 1898), Üsküp Ziraat Bankası Birinci Kitabesi (14 Şubat 1900) ve Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Veznedarlığı (6 Temmuz 1907) görevlerinde istihdam edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 181/131). **Manifaturacı Hacı Salim Ağa'nın oğlu Yusuf Ziya Efendi**, Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Kâtib-i Evveliği (23 Nisan 1894), Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Memur Muavinliği (7 Mayıs 1895), Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Memur vekaletinde bulunmuştur. Sinop Şubesi'ne (17 Aralık 1900) tayin edilse de memuriyeti kabul edilmediği için Ziraat Bankası Müfettiş Muavinliği'nde (20 Mart 1901) bulunmuştur. Şam Ziraat Bankası Şubesi Müdür Muavinliği (16 Kasım 1904), 11 Eylül 1907'de müfettişliğe terfi edilmiş 10

Şubat 1910'dan 22 Nisan 1910'a kadar ise Ziraat Bankası Şubesi Müdür vekaletinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 181/355).

8.3.5. Yazar Memurlar

Memurların arasında telif sahibi, risale şeklinde bir tercüme ve gazete muharrirliği yapan memurların olması bu başlığı açmamıza vesile olmuştur.

Üçüncü Ordu-u Hümayun Mensubu Süvari Redifi İkinci Miralayı Hacı Yakup Bey'in oğlu Mehmed Tahir Bey, Üsküp sıbyan mektebi ve rüşdiye mekteplerinde eğitimini tamamlamıştır. Türkçe okuryazar, Bulgarca konuşur, Fransızcaya aşinadır. Üsküp Tahrirat Kalemî, Müsevvid-i Sani, Kosova Vilayeti Mektupçu Kalemî görevlerinde bulunmuştur. Mehmed Tahir Bey Maarif Nezareti'nin 22 Eylül 1884 tarihli ve beş yüz yirmi numaralı izni ile 1888 senesinde "İbret Namında Bir Hikâye" adlı eserini neşrettirmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 29/87). **Çandarlı Rüsumat Memuru Hacı Ali Efendi'nin oğlu Mustafa Nail Efendi'nin**, risale şeklinde bir tercümesi Dersaadet'te neşredilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 105/283). **Nüvvabdan Hüseyin Hulusi Efendi'nin oğlu Süleyman Hıfzı Efendi**, Aralık 1872'de 1250 kuruş maaş ile Prizren Gazetesi Muharrirliği'nde, daha sonra Afitap Gazetesi'nin Türkçe kısmı muharrirliğinde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 3/790). **Hasan Paşa'nın oğlu Mahmud Talad Efendi**, 27 Ağustos 1883'ten 1 Ocak 1884'e kadar 600 kuruş maaş ile Kastamonu Gazetesi Muharrirliği'nde bulunmuştur (BOA. DH.SAİD. d. 22/443).

8.3.6. Telgraf ve Posta Merkezi Personeli

II. Mahmud dönemine kadar Osmanlı Devleti'nde düzenli bir posta sistemi yoktu. Menzilhanelerde kira sistemine geçilmesine karşın olumlu bir sonuç alınamamıştı. Haberleşme örgütünde kökten değişikliklere gidildi. Böylece 23 Ekim 1840'da Posta Nezareti kuruldu. (PTT Genel Müdürlüğü, 2007, s. 143-146). 1849 senesinde Bosna, Üsküp, İşkodra, Kavala, Rusçuk, Amasya ve Niğde'de postaneler açılmasına karar verildi (Ahabab, 2015, s. 221). **Abdür-rauf Efendi**, 1889 senesinde

Üsküp Telgrafhanesi'ne mülazemetle girmiştir. Ardından 10 Aralık 1891 Üsküp Posta Kitabeti'nde, 12 Ekim 1893'de Prizren Merkez Telgraf Muhabere Memuriyetinde, 20 Haziran 1897'de Üsküp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyetinde bulunmuştur (DH. SAİD. d. 62/443). **Ahmed Ziya Efendi**, Üsküp Telgrafhanesi'ne mülazemetle girmiştir. 8 Mart 1904'te Doyran Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyetine, 6 Şubat 1906 İştîp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyetine, 3 Temmuz 1906'da Üsküp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyetine girmiştir (DH. SAİD. d. 158/87). **Hüseyin Zeki Efendi**, Üsküp Telgraf Merkezi Muhabere Memuriyeti Refakati'ne mülazemetle girmiştir. 24 Ocak 1906'da Sivas Vilayeti Telgraf ve Posta Baş Müdüriyeti Mukayyidliği'ne, 29 Haziran 1906'da Sivas Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyetine, 19 Şubat 1907'de Trabzon Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyetine girmiştir (DH. SAİD. d. 158/91).

8.3.7. Diğer Birimlerde Görevli Memurlar

Bu meslek gruplarının dışında Üsküp doğumlu memurlar farklı bürolarda da görev yapmaktaydı. Resmi dairelerin yazı işlerini yürüten kaleme “Tahrirat Kalemi” denilirdi. Nezaretler ve vilayet merkezlerinde yazı işlerinin başında “Mektupçu” olduğu için vilayetlerde yazı işlerini yürütenlere “Mektubi Kalemi” denilirdi. Kazalarda yazı işlerinde görevli kişilere “Tahrirat Kâtibi”, sancaklarda görevli kişilere “Tahrirat Müdürü”, vilayet ve nezaretlerde görevli kişilere “Mektupçu” denilirdi (Pakalın, 1993, C. III, s. 377). Üsküp doğumlu memurlardan **Mahmud Talad Efendi**, 13 Ağustos 1883'te Kastamonu Vilayeti Mektupçu Mümeyyizliğinde, 10 Temmuz 1884'te Basra Vilayeti Mektupçuluğunda, 25 Eylül 1889'da Bağdat Vilayeti Mektupçuluğunda, 17 Ocak 1893'te Kosova Vilayeti Mektupçuluğunda, 29 Mayıs 1895'te Manastır Vilayeti Mektupçuluğunda, 11 Temmuz 1895'te Selanik Vilayeti Mektupçuluğunda, 15 Ekim 1895'te Ankara Vilayeti Mektupçuluğunda bulunmuştur (DH. SAİD. d. 22/443). Bunların dışında doktor, muallim, polis, hastahane kâtibi, mal müdürlüğü, nüfus kitabeti, orman müfettişliği gibi çeşitli görevlerde çalışmışlardır.

8.4. Memurların Cezai Durumları

Osmanlı Devleti'nde gayret ve başarıların ödüllendirildiği gibi suçlu memurlarda belli cezalar alıyorlardı. Sicil kayıtlarında memurların mahkemeye çıkıp çıkmadıkları, çıktıysa neden mahkemeye çıktığı, verilen karar göre azledilip edilmediği gibi konularda yer almaktaydı. Mahkemeye çıkmaya sebebiyet veren durumlar kimi zaman memurun azledilmesine kimi zamanda sadece farklı bir yere tayin edilmesiyle sonuçlanıyordu.

Osman Ağa'nın oğlu İsmail Efendi, Üçüncü Sınıf Polis Komiserliği görevinde iken ahali nezdinde bulunan silahları suiistimal etmekten dolayı azledilmiş ve taht-ı mahkemeye alınmıştır. Azli için gerekli olan evrak vaktinde gönderilmediği için eşi müracaatta bulunmuştur. Eşinin müracaatı üzerine evrakın vaktinde gönderilmediğinden dolayı azli gerçekleşmemiştir (BOA. DH.SAİD. d. 188/187).

8.5. Memurların Tayin ve Azil Sebepleri

Sicil kayıtlarına göre memurlar çeşitli nedenler ile buldukları görevlerinden ayrılıp başka bir yere gitmek durumunda kalmışlardır. Yer değiştirme sebepleri genellikle birbirine benzerdir.

Memurlar birçok meslektaşısı gibi birçok nedenle açıkta kalmış ya da istifa etmişlerdir. Bunlar arasında çalıştıkları memuriyetin lağvı, terfi, yerine başka birisinin atanması, memuriyetinin tasdik edilmemesi gibi nedenleri sayabiliriz. Bu istifalar bazen kendileri tarafından bazen de memurların elinde olmayan sebeplerden kaynaklı olmuştur. Bazı sicillerde memurlar istifa ettikleri halde istifa nedenlerine yer verilmemiştir.

Bağlı buldukları memuriyetin lağvedilmesiyle açıkta kalan Üsküp doğumlu memurlar vardır. **Müftü Abdurrahman Bey'in oğlu Mehmed Münir Bey**, 6 Aralık 1886 tarihinde görevde bulunduğu Üsküp Ticaret Mahkemesi'nin lağvedilmesiyle işinden ayrılmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 2/858). **Abdi Ağa'nın oğlu Halid Efendi**,

Manastır Vilayeti Tahrir-i Seyyar Dördüncü Fırka Mukayyidliği görevinde iken 12 Mart 1877'de memuriyetinin kaldırılmasıyla açıkta kalmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 23/325). **Şeyh Yahya Efendi'nin oğlu Hüseyin Hulusi Efendi**, Kratova Kazası Aşar Baş Kâtibi iken memuriyetinin lağvedilmesiyle dokuz ay açıkta kalmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 35/395).

Birçok memur istihdam edildikleri bölge şartlarına uyum sağlayamayıp sağlık nedenlerini mazeret göstererek tayinlerini talep etmişlerdir. **Nüvvabdan Hüseyin Hulusi Efendi'nin oğlu Süleyman Hıfzı Efendi**, bulunduğu yerin “havasıyla imtizaç” edemediği gerekçesi ile yer değişikliği yapılmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 3/790). **Leskofçalı Ahmed Ağa'nın oğlu Süleyman Zeki Efendi**, Debre Sancağı Defter-i Hâkanî memuriyetine tayin edilmişse de “ab ve havasıyla imtizaç edemeyerek ailesi halkıyla beraber bir takım emraza giriftar olduğundan münasip bir mahalle naklini” talep etmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 6/57). **Üsküp Ahalisinden Leblebici Süleyman Ağa'nın oğlu Bekir Sıdkı Efendi**, Kumanova Kazası Rüsumat Kitabeti'nde iken bulunduğu yerin “havasıyla imtizaç” edemediği için işinden ayrılmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 24/121). **Çiftçi Üsküplü Seyfullah Ağa'nın oğlu Hüseyin Hüsnü Efendi**, bulunduğu yerin “havasıyla imtizaç” edemediği için 30 Mayıs 1884'te Üsküp Sancağı Duyûn-ı Umûmiye Müdüriyeti Rüsumat Kitabeti'ne tayin edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 64/95). **Sarrafi Yako Ağa'nın oğlu Davey Efendi**, Prizren Telgraf Merkezi Muhaberatı Ecnebiye memurluğuna nakledilmiş ancak “havasıyla imtizaç” edemediği için 10 Aralık 1902'de Priştine Telgraf ve Posta Merkezleri Muhaberatı Ecnebiye Baş Memurluğu'na tayin edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 67/317). **İbrahim Ağa'nın oğlu Mahmud Celaleddin Efendi** de ise durum biraz farklıdır. Mahmud Celaleddin Efendi bulunduğu yer ile “adem-i imtizaç” edemediğinden dolayı azledildiği tercüme-i hal varakasında yazılı olsa da Adliye Nezareti'nden gelen tezkerede azline dair herhangi bir ipucu bulanamamıştır (BOA. DH.SAİD. d. 116/119).

Memurların bir diğer yer değiştirme sebebi ise “becayiş” ve “nakil” idi. **Nalbur Esnafından İbrahim Hilmi Efendi'nin oğlu İbrahim Hakkı Efendi**, 25 Ekim 1886'da becaiş sureti ile Tekfurdağı Sancağı Muhasebeciliği'ne nakledilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 18/239).

Sadece olumsuz sebeplerden değil olumlu sebepler ile de yer değişiklikleri yapılıyordu. **Nalbur Esnafından İbrahim Hilmi Efendi'nin oğlu İbrahim Hakkı**

Efendi “liyakat ve istikamet sahibi” olduğu için 4.000 kuruş maaş ile Musul Vilayeti Defterdarlığı’na tayin edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 18/239). **Molla Bekiroğlu Yaşar Ağa’nın oğlu Zeynel Remzi Efendi**, Yakova Kazası Mal Müdürlüğü’ne terfi edilmesinden dolayı 24 Temmuz 1894’te Berane Kazası Sandık Emaneti görevinden ayrılmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 43/45).

Maaşlarda yapılan kesintiler yani tenkihat ile memurlar açıkta kalabiliyorlardı. **Mehmed Ağa’nın oğlu Yusuf Efendi**, Duhan ve Müskirat Müdüriyeti Memuriyeti görevinde iken Duhan ve Müskirat Müdüriyeti Tahsildarlığı’na dönüştürülmüş üç ay sonra yapılan “tenkihat”¹² ile açığa alınmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 20/31).

Bunların dışında yerine başka birisinin atanması nedeni ile istifa etmek durumunda kalan memurlara da rastlanmıştır. Örneğin **Hasan Paşa’nın oğlu Mahmud Talad Efendi** yerine selefi Kamil Efendi’nin ibkası ile 20 Ağustos 1895’te işinden ayrılmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 22/443). **Çiftçi Üsküplü Seyfullah Ağa’nın oğlu Hüseyin Hüsnü Efendi** yerine başkasının tayin edilmesiyle 15 Şubat 1892’de açıkta kalmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 64/95). **Koçana Kazası Belediye Dairesi Kâtip ve Sandık Emimi Ali Rıza Efendi’nin oğlu Yusuf Kemaleddin Efendi** 19 Haziran 1901’de yerine başkasının tayini ile işinden ayrılmak durumunda kalmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 122/425).

Bunun dışında kendi talebi doğrultusunda yer değişikliği de yapılmıştır. Örneğin **Üsküplü Nuh Efendi’nin oğlu Ahmed Fevzi Efendi** 21 Aralık 1906’da kendi talebi ile Evrak Kalemi’ne nakledilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 36/149).

Bunların yanı sıra enteresan bir gerekçe olarak **Nüvvabdan Hüseyin Hulusi Efendi’nin oğlu Süleyman Hıfzı Efendi** “ahali ile yüz göz olduğu” gerekçesi ile yer değişikliği yapılmıştır (BOA. DH.SAİD. d. 3/790).

Memurların görevlerini suiistimal etmeleri ile ortaya çıkan bazı durumlarda memurların azledilmelerine sebep oluyordu. Örneğin **Maliye Kitabinden Hacı Abdullah Efendi’nin oğlu Nuri Efendi** 14 Eylül 1873’te izzete düşkünlükten dolayı azledildiği belirtilmiştir. Bunun ardından Nuri Efendi 1145 kuruş zimmetine para geçirip sahte makbuz düzenlediği için 7 Ağustos 1899’da azledilmiştir (BOA.

¹² Memur aylıklarında ve memur sayısında yapılan kısıtlamalara verilen addır (Devellioğlu, 2010, s. 1258).

DH.SAİD. d. 58/13). **Şeyh Yahya Efendi'nin oğlu Hüseyin Hulusi Efendi** 5 Şubat 1876 senesinde nizama aykırı aşar topladığı için azledilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 35/395). **Çandarlı Rüşumat Memuru Hacı Ali Efendi'nin oğlu Mustafa Nail Efendi** Umur-u Nezaret vekaletinde iken nezaret memurlarından bazı memuriyet ile yüz göz olarak her istediğini ya tehdit ya da taltif vaadi ile kabul ettirdikleri bildirilmiştir. Diğerleriyle beraber farklı bir göreve gönderilmeleri için sadarete yazı gönderilmiştir. 9 Nisan 1908'de ise azledilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 180/69).

Hacı Osman Efendi'nin oğlu İbrahim Hilmi Efendi'nin sicilinde açıkta kalma nedeni olarak “mesele-i zaile” gösterilmiştir. 14 Mart 1876 senesinde Manastır Vilayeti Dördüncü Fırka-i Seyyaresi Muharrir-i Evveliği görevindeyken açıkta kalmış ardından 4 Ağustos 1879 senesinde Kumluca Sancağı Fırka-i Seyyaresi görevine getirilmiştir. Bahsi geçen tarihler aralığında 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşlarının olması ve açıkta kalma nedeninin mesele-i zaile olarak yazılması savaştan dolayı açıkta kaldığını düşündürmektedir (BOA. DH.SAİD. d. 3/746).

Sicillerde istifaları takip etmenin yanı sıra kurumlardaki değişimler ile zaman zaman yapılan idari taksimattaki değişiklikleri de takip etmeye olanak sağlamıştır. Üsküp doğumlu memurlardan 8 kişinin sicilinde tayin sebebi olarak merkez vilayetin Üsküp'e nakledilmesi gösterilmiştir. **Nalbantlar kethüdası Hacı Mustafa Ağa'nın oğlu Abdülhamid Hilmi Efendi** Üsküp Tahrirat Kalem Komisyona Baş Kitabetinde iken Priştine Sancağı Vergi Memuriyetine tayin edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 36/301). **Haczecizade İbrahim Bey'in oğlu Mehmed İzzet Bey** Üsküp Sancağı Tahrirat Kaleminde iken Üsküp Mektupçu Kalem Mübeyyizliğine tayin edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 29/29). **Kosova Vilayeti Mektupçu Kalem Müsevvidlerinden Salih Efendi'nin oğlu Nuri Efendi** Üsküp Tahrirat Kaleminde görev yaparken Mektupçu Kalemine nakledilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 29/35). **Eshâb-ı Alâka'dan Şaban Ağa'nın oğlu Abdullah Efendi** tahrirat kaleminde görev yaparken Üsküp Mektubi Kalem Mübeyyizliği'ne nakledilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 29/51). **Eshâb-ı Alâka'dan bacdarı Abdi Ağa'nın oğlu Ali Rıza Efendi** Evrak Mukayyidliği refakatinde iken merkez vilayetin Üsküp'e naklinde liva heyeti ile Priştine'ye giderek Priştine Sancağı Tahrir ve Vergi Kitabeti refakatine tayin edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 29/77). **Tüccardan Eyüp Efendi'nin oğlu İdris Efendi** Üsküp Mütelaşşid-i Asakir-i Şahane-i İ'ane Komisyonu Kitabeti'nde istihdam edilirken merkez vilayetin Üsküp'e nakli ile Priştine'ye nakledilmiştir

(BOA. DH.SAİD. d. 29/85). **Hüsmen Ağa'nın oğlu İbrahim Hilmi Efendi** Üsküp Sancağı Mal Kitabete refakatinde iken Üsküp vilayetinin ittihaz edilmesiyle bağlı bulunduğu memuriyet Üsküp Muhasebe Kitabete'ne dönüştürülmüştür (BOA. DH.SAİD. d. 36/183). **Terzi Süleyman Efendi'nin oğlu İdris Efendi** Muhasebe Kalemî Varidat Mukayyidi iken Priştine Sancağı Muhasebe Kalemî Varidat Mukayyidliği'ne nakledilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 89/423). Bu bilgiler doğrultusunda 1888 senesinde Üsküp'ün idari yapısında değişiklik meydana geldiği görülmektedir. İdari taksimattaki değişikliklerden sadece şehir değil memurları da payını almıştır. Bu değişiklik ile memurlar buldukları görev yerlerinden farklı bir yere tayin edilmişlerdir.

8.6. Memurlara Verilen Rütbe, Nişan ve Madalyalar

Derece anlamına gelen rütbe devlet memurları ve halktan bazı kimselere verilen paye ve unvanlar için kullanılır. Osmanlı Devleti'nde rütbe Yeniçeriler ile başlamış daha sonraları mülkiye sınıfına ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında ise ulemaya verilmeye başlamıştır. Mülkiye rütbeleri ilk başlarda üç dört dereceye kadardı. Bu rütbe çeşitleri hocalık, kapıcıbaşılık, mir-i miranlık ve vezirlikten ibaretti. Devlet adamları da hocalık ve bazen de kapıcıbaşılık rütbelerinde olan kişilerden seçilirdi (Pakalın, 1993, C. III, s. 68). XVIII. yüzyılda modernleşen Rusya'da Büyük Petro memuriyetteki rütbeleri standart bir sınıflamaya göre düzenledi. Osmanlı Devleti'nde ise gerekli düzenlemeler II. Mahmud döneminde başlamıştır (Ortaylı, 1983, s. 90-99). Mülkiyeye ait rütbeler en baştan sonra doğru sırasıyla vezir, bâlâ, ûlâ evveli, ûlâ sanisi, saniye sınıf-ı mütemayizi, saniye, sâlise, râbia, hâcegânlık, hâmise şeklindedir (Pakalın, 1993, C. III, s. 69).

Sicill-i Ahvâl Defterlerinden memurların aldıkları rütbeleri de takip etmek mümkündür. Memurların rütbe alma nedenlerini belli başlıklar altında toplamak mümkündür:

1. Bulduğu memuriyette göstermiş olduğu gayret, başarı ve hüsn-ü hizmetine bağlı olarak verilenler. Hacı Pazazade İsmail Ağa'nın oğlu Kadri Efendi "vazife-i memuriyetini hüsnü ifa eylemekte olmasına mebni" rütbe-i rabiaya tevcih edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 29/97).

Hüsmen Ağa'nın oğlu İbrahim Hilmi Efendi "hüsn-ü hizmetine mebni" rütbe-i hamseye tevcih edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 36/183). Yahya Ağa'nın oğlu Mehmed Hulusi Efendi "ikdam ve gayretine mebni" rütbe-i hamseye tevcih edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 43/115).

2. Memuriyetindeki terfisine bağlı olarak verilen rütbeler. Esnaftan Abdullah Efendi'nin oğlu Ali Şefik Efendi rütbe-i saliseye terfi ettirilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 50/17).

Üsküp doğumlu memurların sicillerinde yalnızca 18 kişinin rütbe aldığını görmekteyiz. Bunlar; Nalbantlar Kethüdası Hacı Mustafa Ağa'nın oğlu Abdülhamid Hilmi Efendi, Müftü Abdurrahman Bey'in oğlu Mehmed Münir Bey, Nüvvabdan Hüseyin Hulusi Efendi'nin oğlu Süleyman Hıfzı Efendi, Gazi İsa Bey Sülalesinden Safizâde Hurşid Bey'in oğlu Ahmed Hamdi Bey, Mısrizade Üsküplü Hacı Numan Efendi'nin oğlu Mehmed Hilmi Efendi, Nalbur Esnafından İbrahim Hilmi Efendi'nin oğlu İbrahim Hakkı Efendi, Hasan Paşa'nın oğlu Mahmud Talad Efendi, Üsküp Ahalisinden Leblebici Süleyman Ağa'nın oğlu Bekir Sıdkı Efendi, Haczecizade İbrahim Bey'in oğlu Mehmed İzzet Bey, Hacı Pazazade İsmail Ağa'nın oğlu Kadri Efendi, Eshâb-ı Alâka'dan Hüseyin Ağa'nın oğlu Salih Necmi Efendi, Hüsmen Ağa'nın oğlu İbrahim Hilmi Efendi, Yahya Ağa'nın oğlu Mehmed Hulusi Efendi, Abdullah Efendi'nin oğlu Ali Şefik Efendi, Mehmed Ağa'nın oğlu Ahmed Mithad Efendi, Sarraf Yako Ağa'nın oğlu Davey Efendi, Kosova Vilayeti Kitabetinden Müstahdem Üsküplü Mehmed Hulusi Efendi'nin oğlu Hafız Yahya Necati Efendi, İbrahim Ağa'nın oğlu Mahmud Celaleddin Efendi'dir (BOA. DH.SAİD. d. 36/301; BOA. DH.SAİD. d. 2/858; BOA. DH.SAİD. d. 3/790; BOA. DH.SAİD. d. 3/868; BOA. DH.SAİD. d. 4/826; BOA. DH.SAİD. d. 18/239; BOA. DH.SAİD. d. 22/443; BOA. DH.SAİD. d. 24/121; BOA. DH.SAİD. d.29/29; BOA. DH.SAİD. d. 29/97; BOA. DH.SAİD. d. 30/447; BOA. DH.SAİD. d. 36/183; BOA. DH.SAİD. d. 43/115; BOA. DH.SAİD. d. 50/17; BOA. DH.SAİD. d. 55/419; BOA. DH.SAİD. d. 67/317; BOA. DH.SAİD. d. 83/139; BOA. DH.SAİD. d. 116/119).

Tablo 5 Memurlara Verilen Rütbeler

MEMURUN ADI	ALDIKLARI RÜTBELER VE TARİHLERİ
MAHMUD TALAD EFENDİ	Rütbe-i Saniye Sımf-ı Sani (30 Mart 1857) Sımf-ı Mütamayizi (22 Kasım 1889)
MEHMED HİLMİ EFENDİ	Rütbe-i Rabia (27 Ekim 1864) Rütbe-i Salise (25 Ekim 1867)

Tablo-5 devam

MEMURUN ADI	ALDIKLARI RÜTBELER VE TARİHLERİ
ABDÜLHAMİD HİLMİ EFENDİ	Rütbe-i Salise (31 Temmuz 1883)
SALİH NECMİ EFENDİ	Rütbe-i Hamse (11 Ekim 1883)
İBRAHİM HAKKI EFENDİ	Rütbe-i Salise Sınıf-1 Sani (8 Nisan 1885) Rütbe-i Saniye Sınıf-1 Mütamayizi (14 Ağustos 1898)
MEHMED MÜNİR BEY	Rütbe-i Salise (Şubat-Mart 1886)
SÜLEYMAN HIFZI EFENDİ	Rütbe-i Salise (16 Nisan 1888) Rütbe-i Saniye Sınıf-1 Sani (6 Şubat 1893)
AHMED HAMDİ BEY (HURŞİD BEY'İN OĞLU)	Rütbe-i Salise (12 Mayıs 1889)
BEKİR SIDKI EFENDİ (SÜLEYMAN AĞA'NIN OĞLU)	Rütbe-i Rabia (14 Mayıs 1892)
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ (HÜSMEN AĞA'NIN OĞLU)	Rütbe-i Hamse (5 Temmuz 1892)
MEHMED HULUSİ EFENDİ	Rütbe-i Hamse (5 Temmuz 1892)
KADRİ EFENDİ	Rütbe-i Rabia (30 Temmuz 1894)
ALİ ŞEFİK EFENDİ	Rütbe-i Rabia (9 Ocak 1895) Rütbe-i Salise (Ekim-Kasım 1897) Rütbe-i Salise Sınıf-1 Saniye (10 Ocak 1901)
MEHMED İZZET BEY	Rütbe-i Salise (15 Eylül 1895) Rütbe-i Saniye Sınıf-1 Sani (23 Kasım 1899) Rütbe-i Saniye Sınıf-1 Mütamayizi (15 Eylül 1906)
MAHMUD CELALEDDİN EFENDİ	Rütbe-i Rabia (Kasım- Aralık 1898)
MEHMED AĞA'NIN OĞLU AHMED MİTHAD EFENDİ	Rütbe-i Rabia (17 Nisan 1899)
HAFIZ YAHYA NECATİ EFENDİ	Rütbe-i Rabia (18 Mayıs 1901)
DAVEY EFENDİ	Rütbe-i Salise (Ocak Şubat 1902)

Rütbe-i Hamse, mülki rütbelerin ilk mertebesiydi. Bunlara “hamiyetlû” elkabı kullanılırdı (Pakalın, 1993, C. I, s. 719). Salise; Saniyeden küçük, Rabiadan büyük olan mülkiye rütbesidir. Bu rütbe: Ser etibba-i şehriyâri, Tophane müdürlüğü, Asakir-i Muntazama kitabeti, Dahiliye ve Hariciye Kitabeti, Evamir-i Maliye kitabeti, Deavi muavinliği, Haremeyn Tercümanlığı, Cizye ve Zecriye muhassallıkları, Ebniyye-i Hassa Müdürlüğü, Feshane Müdürlüğü memuriyetlerine veriliyordu. Salise rütbesine sahip kişiler teşrifata dahil değillerdi. Bu rütbeden olan kişilere “Rif’atlû” elkabı kullanılırdı. Salise rütbesi 1843’ten önce “mütemayiz” ve “sınıf-1 sani” olarak ikiye ayrılrsa da daha sonra bu dereceler kaldırılarak bir dereceye indirilmiştir (Pakalın, 1993, C. III, s. 104).

“Saniye Sınıf-1 Mütemayiz” ve “Saniye Sınıf-1 Sanisi” olarak ikiye ayrılan salise rütbesi, Saliseden büyük, Ûlâ Sanisinden küçüktür. Teşrifata dahil olmayan rütbe sahiplerine Saniye Sınıf-1 Sanisi ise “İzzetlû Efendi”, Saniye Sınıf-1 Mütemayizi ise “İzzetlû Efendim” lakapları kullanılırdı. (Pakalın, 1993, C.III s. 124).

Avrupa kültüründe ödüllendirmek için verilen madalya ve nişanlar Osmanlı Devleti’nde daha sonraları kullanılmaya başlandı. Osmanlı Devleti’ndeki ilk madalya 1730 senesinde I. Mahmud döneminde “Ferahî” adı ile çıkarılan altın madalya Osmanlı Devleti’ndeki ilk madalyadır. Ardından 1754 senesinde “Sikke-i Cedid” 1801 senesinde “Vak’a-i Mısıriyye” madalyaları basılmıştır (Pakalın, 1993, C. II, s. 378). Kurucusu olan Abdülmecid’in ismini alan Mecidi Nişanı, devlet için gayret ve başarı göstermiş kişileri mükâfatlandırmak için verilmektedir. Padişahın himayesinde bulunan bu nişan beş derece veya rütbeden oluşmaktadır. Her rütbede verilecek olan nişan sayısına belli bir sınır koyulmuştur. İlk rütbede 50, ikinci rütbede 150, üçüncü rütbede 800, dördüncü rütbede 3.000, beşinci rütbede ise 6.000 toplamda 10.000 nişan verilmesi kararlaştırılmıştır (Eldem, 2004, s. 176).

Mısrizade Üsküplü Hacı Numan Efendi’nin oğlu Mehmed Hilmi Efendi, Mart-Nisan 1863’te Karadağ Madalyası ve dördüncü rütbeden Mecidi Nişanı verilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 4/826). Karadağ’ın 1861 senesinde Hersek’te çıkan ayaklanmaya destek vermesi üzerine harekete geçilmiştir. Osmanlı ordusunun kesin zaferi ile harekete son verilmiştir. Bu zafer için isyanı bastırmak için harekâta katılan

askerlere bir madalyanın verilmesine karar verilmiştir. Böylece Karadağ Madalyası bastırılmıştır (Eldem, 2004, s. 240).



Resim 1 Dördüncü Rütbeden Mecidi Nişanı

Kaynak: <https://www.picuki.com/media/2414603574896240688> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

Haczecizade İbrahim Bey'in oğlu Mehmed İzzet Bey, 13 Mart 1895 senesinde Sanayi Madalyası ve İran Devleti tarafından ise dördüncü rütbeden Şir u Hurşid nişanı verilmiştir. 12 Eylül 1904'te dördüncü rütbeden Mecidi Nişanı verilmiştir. 29 Ekim 1905'te liyakat madalyası ve 15 Eylül 1906'da dördüncü rütbeden Nişan-ı Âli Osmanî verilmiştir. 3 Temmuz 1908'de ise ikinci rütbeden Mecidi Nişanı verilmiştir (BOA. DH.SAİD. d.29/29). İftihar Madalyası nizamnameye göre kırmızı bir kurdele ile verilmesi yazılırken sanayi dalında yani zanaat, marifet ve sanat alanında verilirken kırmızı-beyaz bir kurdele kullanılmıştır. Böylece iftihar madalyasının adı zamanla sanayi madalyasına dönüşmüştür. Ancak salnamelerde bu farklı bir madalya gibi listelenmiştir (Eldem, 2004, s. 290). Şir u Hurşid İran Devleti tarafından verilen bütün madalya ve nişanlarına verilen isimdir. Aslan ve güneş figürleri ile tasvir edilmiştir (Turan, 2017, 453). II. Abdülhamid'in ihdas etmiş olduğu hizmet ve liyakat madalyaları serisinin sonu olan Liyakat Madalyası ise sadakat ve şecaat sahibi kişilere verilmekteydi (Eldem, 2004, s. 290).



Resim 2 Şir u Hursid Nişanı

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/669406> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)



Resim 3 İkinci Rütbeden Mecidi Nişanı

Kaynak: <https://www.koleksiyonevi.net/urun/234502/2-rutbe-mecidi-nisani> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)



Resim 4 Dördüncü Rütbeden Nişân-ı Âli Osmânî

Kaynak: <https://www.turel-art.com/urun/osmanli-4-derece-osmani-nisani-65mm/> (Erişim

Tarihi: 22.08.2021)

Yahya Ağa'nın oğlu Mehmed Hulusi Efendi, Mayıs-Haziran 1856'da Kırım Muharebesi'nde İftihar Nişanı ile Sivastopol Muharebesi'nde ise İngiliz Nişanı almıştır (BOA. DH.SAİD. d. 43/115). İftihar Nişanı'nın kesin olarak ihdas edildiği tarih belli değildir. Ancak II. Mahmud döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir. Bu nişan rütbe nişanından farklı bir şey olamayacağı kesin olan durumlarda ödüllendirmek amacıyla kullanılırdı (Eldem, 2004, s. 112).



Resim 5 İftihar Nişanı

Kaynak: <http://koleksiyonturkiye.blogspot.com/2019/03/osmanl-impatorlugu-iftihar-madalyas.html> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

Mehmed Ağa'nın oğlu Ahmed Mithad Efendi, 12 Aralık 1883'te Tahlisiye Madalyası almıştır. Tahlisiye Madalyası, fiili olarak can kurtaran kişilere veriliyordu. Madalyanın ortasında “Halka düştükçe edenler imdad olunur midhat ü tahsin ile yad” yazılıydı (Pakalın, 1993, C. III, s. 374). Ahmed Mithad Efendi 12 Temmuz 1902'de gümüş Liyakat Madalyası ve Romanya Kralı tarafından beşinci rütbeden Korondö Români almıştır (BOA. DH.SAİD. d. 55/419).



Resim 6 Tahlîsiye Madalyası

Kaynak: <https://yedikita.com.tr/osmanlida-hayat-kurtarana-verilen-madalya-tahlis-i-can/> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

Sarraf Yako Ağa'nın oğlu Davey Efendi, Ocak-Şubat 1902'de Mecidi Nişanı ve gümüş liyakat madalyası verilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 67/317).



Resim 7 Liyakat Madalyası

Kaynak: <https://www.gokcemuzayede.com/urun/1714894/abdulhamid-donemi-liyakat-madalyasi-gumus-1308-1890-toplam-boy-7-2-cm-uc> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

Esnaftan Abdi Ağa'nın oğlu Ali Rıza Efendi, Ocak 1903'te Nikel Hamidiye Hicaz Demiryolu Madalyası almıştır (BOA. DH.SAİD. d. 88/489). Hicaz Demiryolu, Şam ile Medine arasında inşa ettirilen demiryolu hacıları yoldaki sıkıntılardan kurtarmak amacıyla yaptırılmıştır. Ancak yapılacak olan demiryolunun maliyeti yüksek olduğu için tüm Müslümanlara açık bir fon toplanmaya başlandı. 2 Aralık 1901'de hazırlanan madalyanın nizamnamesi ile 5-10 lira arasındaki bağışlar için nikel, 50-100 lira arasındaki bağışlar için gümüş, 100 lira ve üzeri bağışlar için ise altın madalya verilecekti (Eldem, 2004, s. 320-321).



Resim 8 Hicaz Demiryolu Madalyası Ön Yüzü ve Arka Yüz

Kaynak: <http://koleksiyonturkiye.blogspot.com/2019/03/osmanli-imparatorlugu-hicaz-demiryolu.html> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

1892-1893 senesinden 1898-1899 senesindeki istibdaline kadar gönüllü olarak askerlik yapan Halil Ağa'nın oğlu Zeynullah Efendi, 25 Nisan 1897'de Yunan Muhaberesi Madalyası'na taltif edilmiştir. 18 Ocak 1905'te ise Hamidiye Hicaz Demiryolu Madalyası almıştır (BOA. DH.SAİD. d. 121/271). Yunan Muharebesi Madalyası, 1897 senesinde Osmanlı ve Yunanlılar arasında yaklaşık bir ay süren savaşın Osmanlı'nın galibiyeti ile sonuçlanması sonucunda verilen madalyadır (Eldem, 2004, s. 307).

Saraç esnafından Numan Efendi'nin oğlu İsmail Hakkı Efendi, Karaağaç Rüşumat Müdüriyeti Tezkere ve Senedi Makbuz Muharrirliği görevinde iken 6 Mart 1897'den 12 Ağustos 1897'ye kadar redif olarak askere alınmıştır. 25 Nisan 1897'de Yunan Muhaberesi Madalyası'na taltif edilmiştir (BOA. DH.SAİD. d. 167/187).



Resim 9 Yunan Muhaberesi Madalyası

Kaynak: <https://www.gokcemuzayede.com/urun/2905267/abdulhamid-donemi-yunan-muharebesi-madalyasi-1314-1896-gumus> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

9. SONUÇ

Osmanlı Devleti'nde memuriyet, devletin kuruluşundan itibaren bütün sürecinde bir meslek olmaktan ziyade devlete hizmet etme anlayışı içerisinde değerlendirilmiştir. XVII. yüzyıldan itibaren askeri gücünü kaybetmesine rağmen Osmanlı Devleti bürokrasi alanında yaptığı reformlar ile değişen dönem şartlarına uyum sağlamaya çalışmıştır. Tanzimat dönemi ile başlayan bu reformlar ihtisaslaşma ile beraberinde bürokraside genişlemeyi de getirmiştir. Bürokraside başlayan bu önemli faaliyetler II. Abdülhamid dönemi ile birlikte daha da önem kazanmıştır.

II. Abdülhamid dönemi merkezîyetçi bir politikanın uygulandığı idari reformların yapıldığı bir dönem olmuştur. İdari alanda yapılan yasal düzenlemeler yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Kurumsallaşma sadece merkezde değil taşra bürokrasisinde de meydana gelmiştir. XIX. yüzyılda bürokrasinin büyümesiyle memur sayısında büyük bir artış olmuştur. Vilayetlerde çalışan görevliler zamanla artmış, birçok müdürlük kurulmuştur. Böylece taşradaki memur sayısı da artmıştır. II. Abdülhamid devletin her alanındaki personeli ile ilgili bilgi sahibi olmak ve bürokrasiyi kontrol altında tutmak istemiştir. Bunun için memurlar ile ilgili yeni mevzuatlara gidilmiş ve sicil mecburiyeti getirilmiştir. Maaş kanunu çıkartılmış, ödenecek aylıklar belirlenmiştir.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kurulmasıyla birlikte kaydedilen Sicill-i Ahvâl defterleri XIX. yüzyıl biyografi yazımında önemli bir kaynak niteliğindedir. II. Abdülhamid döneminde tutulmaya başlanan bu kayıtlara dayanılarak yapılan bu araştırmanın konusunu: Üsküp doğumlu memurların memuriyete başladıkları yaş, memuriyete maaşlı veya mülazemetle başlama durumları, memuriyet süreçlerinde aldıkları maaşlar, istihdam alanları, tayin ve azil sebepleri, aldıkları rütbe ve nişanlar gibi memuriyetleri boyunca kaydedilen bilgiler ışığında elde edilen verilerin değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Memurların doğum tarihlerine bakıldığında en yaşlı memur ile en genç memurun arasında 63 yıl gibi büyük bir fark vardır. Çeşitli eğitim kurumlarında yetişen memurların yarısından fazlası rüşdiye mezunudur. Bu

da memur olabilmek için rüşdiyede alınan eğitimin yeterli olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte %9 oranla medreseden mezun olanlar geleneksel eğitiminden vazgeçilmediğinin bir göstergesidir.

Memurların büyük çoğunluğu memuriyet hayatlarına maaş almadan, aday memur statüsünde yani mülazemetle başlamıştır. Bu dönem kimi zaman kısa kimi zaman ise uzun sürmüştür. Hatta bazen memur bu süreçten çıkıp maaş almaya başladıktan sonra bile mülazemetle farklı bir görevde istihdam edildiği görülmüştür. 11 yaş gibi çok küçük bir yaş ile memuriyet hayatlarına başlayanlar olduğu gibi 43 yaş gibi çok geç yaşta da memuriyet hayatlarına başlayanlar olmuştur. Bunun yanı sıra memuriyete 35 yaşından sonrada başlayanlar vardır. 15-25 yaş arası ise çoğunluktadır. Toplamda 129 memurdan 91 kişi mülazemetle, 30 memur ise maaş alarak memuriyet hayatlarına başlamışlardır. Memurların neredeyse dörtte üçü mülazemetle göreve başlamıştır. Memurların doğup büyüdüğü coğrafyada konuşulan hâkim lisanlardan Arnavutça, Bulgarca, Sırpça ve Boşnakça gibi Balkan dillerinin yanı sıra Arapça ve Farsça gibi Doğu lisanlarına da bilen memurların olduğu görülmüştür. Balıkesir doğumlu 109 memurdan 24'ü Arapça, 15'i de Farsça bilirken Bosna-Hersek doğumlu memurların ise çoğunluğu Türkçe ve Boşnakça lisanlarını biliyorlardı. Bu da memurların çoğunun doğup büyüdüğü coğrafyada hakim olan lisanları daha çok bildiklerini göstermektedir.

Üsküp doğumlu memurların çoğu Üsküp Sancağı içerisindeki çeşitli bürolarda görev almıştır. Bunların dışında sancak dışındaki çeşitli yerlerde istihdam edilmiş memurlarda vardır. Genel olarak müslim ve gayrimüslim Üsküplü memurlar buldukları yer ve görevlere göre farklı farklı maaşlar almıştır. Memurlar ticaret nezareti, gümrük nezareti, bidayet mahkemesi, posta ve telgraf merkezi, polis, öğretmen, doktor, müteferrika, nafia nezareti, tercüme kalemi, karantina memurluğu, ziraat bankası memurluğu, defter-i hâkanî, düyûn-u umumiye gibi çeşitli birimlerde görev almışlardır. Maaşları genel olarak 200-300 kuruş civarında seyretmiştir. Maaşlar görev alanlarına göre farklılık gösterdiği için 6.750 kuruşa kadar maaşa rastlanmıştır. Bunu dışında hazine açığını kapatmak için yapılan tensikatlar ile Üsküp Sancağı'ndaki idari değişimler de memurların maaşlarını etkileyen bir faktör olmuştur.

Dikkat çeken bir diğer konu ise bütün memurların sık sık yer değiştirme durumlarıdır. Hatta bazen buldukları görevde birkaç ay kalmadan yer değiştirmek

zorunda kalmışlardır. Çoğu zaman sicillerde bu yer değişikliği nedenlerine yer verilmemiştir. Memurların sık sık yer değişimleri, taşra bürokrasisinde istikrarsızlığa ve kesintiye uğramasına neden olmuştur. Memurun daha bulunduğu yere alışmadan yer değişikliği yapılması tayin edilen memur içinde zorlukları beraberinde getirmiştir. Kendi istekleri dışında tayin edilmelerinin yanı sıra memuriyetlerinin lağvı, yerine başkasının tayini gibi nedenlerle işsiz kalabildikleri bu da kadroların haddinden fazla memur ile doldurulduğu konusunda yaşanan sıkıntıları göstermektedir.

Bunların dışında II. Abdülhamid rütbe, madalya ve nişan ile memurları kendisine bağlamıştır. Bilinçli olarak verilen rütbe, madalya ve nişanlar bir motivasyon aracı olarak kullanılıp politik bir amaç gütmektedir. Üsküp doğumlu memurlardan yalnızca 8 kişi nişan ve madalya almıştır. Bu da %6 gibi az bir rakama tekabül ediyor. Nişan ve madalya alan 8 memurdan 6'sı II. Abdülhamid döneminde nişan ve madalya almıştır.

II. Abdülhamid dönemi bürokrasinin hacminin arttığı ve istihdam edilmesi gereken kapasitenin üstünde memurun çalıştığı bir dönem olmuştur. Bu memurlardan Üsküp doğumlu memurlarda görüldüğü gibi pek çoğunun önemli bir mesleki kariyeri olmamıştır. II. Abdülhamid döneminde Müslim gayrimüslim ayırmadan daha ziyade vakıf oldukları diller ve bölgeleri iyi tanıdıkları hasebiyle Balkan coğrafyasında görevlendirilmiştir. Aralarında Yemen gibi farklı bölgede istihdam edilene de rastlanmıştır.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

**Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı
Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA.)**

**Dâhiliye Nezâreti Sicill-i Ahvâl İdâre-i Umumiyyesi Defterleri
(DH.SAİD. d.)**

BOA. DH.SAİD. d. 2/174; BOA. DH.SAİD. d. 2/858; BOA. DH.SAİD. d. 3/746;
BOA. DH.SAİD. d. 3/790; BOA. DH.SAİD. d. 3/868; BOA. DH.SAİD. d. 4/826;
BOA. DH.SAİD. d. 6/57; BOA. DH.SAİD. d. 9/355; BOA. DH.SAİD. d. 9/509;
BOA. DH.SAİD. d. 10/883; BOA. DH.SAİD. d. 11/343; BOA. DH.SAİD. d. 12/405;
BOA. DH.SAİD. d. 17/85; BOA. DH.SAİD. d. 17/91; BOA. DH.SAİD. d. 18/239;
BOA. DH.SAİD. d. 19/263; BOA. DH.SAİD. d. 20/31; BOA. DH.SAİD. d. 22/443;
BOA. DH.SAİD. d. 23/325; BOA. DH.SAİD. d. 24/121; BOA. DH.SAİD. d. 29/5;
BOA. DH.SAİD. d. 29/7; BOA. DH.SAİD. d. 29/29; BOA. DH.SAİD. d. 29/35;
BOA. DH.SAİD. d. 29/43; BOA. DH.SAİD. d. 29/45; BOA. DH.SAİD. d. 29/51;
BOA. DH.SAİD. d. 29/77; BOA. DH.SAİD. d. 29/85; BOA. DH.SAİD. d. 29/87;
BOA. DH.SAİD. d. 29/97; BOA. DH.SAİD. d. 29/113; BOA. DH.SAİD. d. 30/103;
BOA. DH.SAİD. d. 30/175; BOA. DH.SAİD. d. 30/447; BOA. DH.SAİD. d. 33/497;
BOA. DH.SAİD. d. 34/293; BOA. DH.SAİD. d. 35/205; BOA. DH.SAİD. d. 35/395;
BOA. DH.SAİD. d. 36/149; BOA. DH.SAİD. d. 36/183; BOA. DH.SAİD. d. 36/301;
BOA. DH.SAİD. d. 36/461; BOA. DH.SAİD. d. 41/235; BOA. DH.SAİD. d. 43/45;
BOA. DH.SAİD. d. 43/115; BOA. DH.SAİD. d. 44/11; BOA. DH.SAİD. d. 44/131;
BOA. DH.SAİD. d. 44/151; BOA. DH.SAİD. d. 44/211; BOA. DH.SAİD. d. 44/341;
BOA. DH.SAİD. d. 50/17; BOA. DH.SAİD. d. 50/29; BOA. DH.SAİD. d. 53/83;
BOA. DH.SAİD. d. 55/113; BOA. DH.SAİD. d. 55/419; BOA. DH.SAİD. d. 56/31;
BOA. DH.SAİD. d. 58/13; BOA. DH.SAİD. d. 58/243; BOA. DH.SAİD. d. 59/203;
BOA. DH.SAİD. d. 62/443; BOA. DH.SAİD. d. 64/95; BOA. DH.SAİD. d. 67/317;
BOA. DH.SAİD. d. 67/451; BOA. DH.SAİD. d. 68/101; BOA. DH.SAİD. d. 78/157;

BOA. DH.SAÏD. d. 82/97; BOA. DH.SAÏD. d. 82/323; BOA. DH.SAÏD. d. 83/65;
BOA. DH.SAÏD. d. 83/139; BOA. DH.SAÏD. d. 84/459; BOA. DH.SAÏD. d. 86/477;
BOA. DH.SAÏD. d. 88/489; BOA. DH.SAÏD. d. 89/45; BOA. DH.SAÏD. d. 89/423;
BOA. DH.SAÏD. d. 90/5; BOA. DH.SAÏD. d. 90/109; BOA. DH.SAÏD. d. 91/ 225;
BOA. DH.SAÏD. d. 100/379; BOA. DH.SAÏD. d. 101/157; BOA. DH.SAÏD. d.
102/17; BOA. DH.SAÏD. d. 104/22; BOA. DH.SAÏD. d. 105/283; BOA. DH.SAÏD.
d. 106/221; BOA. DH.SAÏD. d. 107/141; BOA. DH.SAÏD. d. 108/131; BOA.
DH.SAÏD. d. 111/403; BOA. DH.SAÏD. d. 114/155; BOA. DH.SAÏD. d. 115/429;
BOA. DH.SAÏD. d. 116/119; BOA. DH.SAÏD. d. 116/275; BOA. DH.SAÏD. d.
116/363; BOA. DH.SAÏD. d. 116/425; BOA. DH.SAÏD. d. 118/297; BOA.
DH.SAÏD. d. 119/127; BOA. DH.SAÏD. d. 119/325; BOA. DH.SAÏD. d. 120/193;
BOA. DH.SAÏD. d. 121/271; BOA. DH.SAÏD. d. 122/425; BOA. DH.SAÏD. d.
123/447; BOA. DH.SAÏD. d. 125/77; BOA. DH.SAÏD. d. 130/19; BOA. DH.SAÏD.
d. 131/85; BOA. DH.SAÏD. d. 131/379; BOA. DH.SAÏD. d. 133/227; BOA.
DH.SAÏD. d. 133/311; BOA. DH.SAÏD. d. 135/181; BOA. DH.SAÏD. d. 135/403;
BOA. DH.SAÏD. d. 137/139; BOA. DH.SAÏD. d. 137/301; BOA. DH.SAÏD. d.
137/361; BOA. DH.SAÏD. d. 139/439; BOA. DH.SAÏD. d. 140/221; BOA.
DH.SAÏD. d. 141/273; BOA. DH.SAÏD. d. 142/29; BOA. DH.SAÏD. d. 142/185;
BOA. DH.SAÏD. d. 143/415; BOA. DH.SAÏD. d. 147/461; BOA. DH.SAÏD. d.
148/389; BOA. DH.SAÏD. d. 149/247; BOA. DH.SAÏD. d. 149/269; BOA.
DH.SAÏD. d. 149/471; BOA. DH.SAÏD. d. 153/79; BOA. DH.SAÏD. d. 158/87;
BOA. DH.SAÏD. d. 158/91; BOA. DH.SAÏD. d. 160/93; BOA. DH.SAÏD. d. 163/3;
BOA. DH.SAÏD. d. 163/411; BOA. DH.SAÏD. d. 165/227; BOA. DH.SAÏD. d.
165/261; BOA. DH.SAÏD. d. 166/449; BOA. DH.SAÏD. d. 167/161; BOA.
DH.SAÏD. d. 167/187; BOA. DH.SAÏD. d. 171/159; BOA. DH.SAÏD. d. 172/85;
BOA. DH.SAÏD. d. 174/171; BOA. DH.SAÏD. d. 174/233; BOA. DH.SAÏD. d.
175/103; BOA. DH.SAÏD. d. 176/107; BOA. DH.SAÏD. d. 177/67; BOA. DH.SAÏD.
d. 177/443; BOA. DH.SAÏD. d. 180/69; BOA. DH.SAÏD. d. 181/131; BOA.
DH.SAÏD. d. 181/155; BOA. DH.SAÏD. d. 181/355; BOA. DH.SAÏD. d. 182/51;
BOA. DH.SAÏD. d. 186/143; BOA. DH.SAÏD. d. 188/187; BOA. DH.SAÏD. d.
189/213; BOA. DH.SAÏD. d. 191/226; BOA. DH.SAÏD. d. 192/149; BOA.
DH.SAÏD. d. 193/113; BOA. DH.SAÏD. d. 195/395; BOA. DH.SAÏD. d. 196/267;
BOA. DH.SAÏD. d. 199/217.

Kaynak Eserler ve İncelemeler

- Afyoncu, E. (1999). Tanzimat Öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokrasi. *Türkiye Günlüğü*, Sayı: 58, 182-190.
- Ağanoğlu, H. Y. (2000). *1896 (Hicri 1314) Kosova Vilayeti Salnamesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca)*. İstanbul: Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları.
- Ahbab, Y. (2015). *Üsküp Sancağı'nın İdari ve Sosyo-Ekonomik Yapısı (1876-1911)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akgün, M. (2017). *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Bosna Doğumlu Memurlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyıldız, A. (2003). Maârif Umûmiye Nezâreti. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 327: 273-274. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Akyıldız, A. (2012). "Osmanlı Devleti'nde Bürokratik Yenileşmeyi Zorunlu Kılan Nedenler" *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, İstanbul: İletişim Yayınları, 15-30.
- Akyıldız, A. (2012). "II. Abdülhamid'in Çalışma Sistemi, Yönetim Anlayışı ve Bâbîâli'yle (Hükümet) İlişkileri" *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, İstanbul: İletişim Yayınları, 165-190.
- Akyıldız, A. (2018). *Osmanlı Merkez Bürokrasisi (1836-1856)*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Aydın, M. A. (2003). Mahkeme, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27: 341-344. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ayverdi, E. H. (2000). *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri Yugoslavya*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.
- Bâkiler, Y. B. (2012). *Üsküp'ten Kosova'ya*, İstanbul: Yakın Plan Yayınları.
- Çadırcı, M. (1991). *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

- Çetin, A. (1992). Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma, *Vakıflar Dergisi*, 87-104.
- Demirtaş, Z. (2007). Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretimin Örgütlenmesi, *Elazığ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (1), 173-183.
- Eldem, E. (2004). *İftihar ve İmtiyaz Osmanlı Nişan ve Madalyaları Tarihi*. İstanbul: Osmanlı Bankası Arşiv v Araştırma Merkezi.
- Emecen, F. (1994). Ali'nin Ayn'ı; XVII. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Bürokrasisinde Kâtib Rumuzları. *Tarih Dergisi*, Sayı: 35, 131-145.
- Ergin, Osman. (1977). *Türkiye Maarif Tarihi (Cilt 1-2)*. İstanbul Mektepleri ve İlim, Terbiye ve Sanat Müesseseleri. İstanbul: Eser Matbaası.
- Ergin, O. N. (1977). *Türkiye Maarif Tarihi (Cilt 3-4)*. İstanbul Mektepleri ve İlim, Terbiye ve Sanat Müesseseleri. İstanbul: Eser Matbaası.
- Evliya Çelebi. (2010). *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi: Akkirman-Belgrad-Gelibolu-Manastır-Özü-Saraybosna-Slovenya-Tokat-Üsküp*, (Haz: S. A. Kahraman), 5. Kitap, C. 2, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Findley, C. V. (1996). *Kalemiyeden Mülkiyeye Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*. (Çev: G. Çağalı Güven). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Findley, C. V. (2019). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokratik Reform Babiâli 1789-1922*, (Çev: E. Ertürk), İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Güran, T. & Uzun, A. (2006). Bosna-Hersek'te Toprak Rejimi: Eshâb-ı Alâka ve Çiftçiler Arasındaki İlişkiler (1840-1875). *BELLETEN*, 70 (259), 867-902.
- Hacısalihoğlu, M. (2020). *Jön Türkler ve Makedonya Sorunu (1890-1918)*. (Çev: İ. Catay). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Has, Ş. S. (2006). Mülteka'l-Ebhur. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31: 549-552. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- İlimsever, H. ve Ağanoğlu, H. Y. (2010). *Arka Bahçemiz Üsküp*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- İnbaşı, M. (2012). Üsküp. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42: 377-381. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

- İnbaşı, M. ve Kul, E. (2018). *Balkanlarda Bir Türk Şehri: Üsküp (Fetihten XVIII. Yüzyıla Kadar Sosyal ve Ekonomik Tarihi)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karal, E. Z. (2003). *Osmanlı Tarihi: VII. cilt Islahat Fermanı Devri (1861-1876)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Karal, E. Z. (2007). *Osmanlı Tarihi: VI. cilt Islahat Fermanı Devri (1856-1861)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Karal, E. Z. (2007). *Osmanlı Tarihi: VIII. Cilt Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Karpat, K. (1994). Eflak, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10: 466-469. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kenanoğlu, M. M. (2007). Nizamiye Mahkemeleri, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33: 185-188. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kırmızı, A. (1998). *II. Abdülhamid Dönemi (1876-1908) Osmanlı Bürokrasisinde Gayrimüslimler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kodaman, B. (1991). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Köseoğlu, M. (2021). Makedonya Sorunu Çerçevesinde Ulahların Ayrı Bir Millet Olarak Tanınma Çabaları ile Milli Kilise ve Mektep Faaliyetleri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(1), 289-338.
- Kumsar, S. (2019). *Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre İzmir Doğumlu Gayrimüslim Memurlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçük, C. & Ertüzün, T. (1994). Duyûn-ı Umûmiye, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10: 58-62. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Mahmud Cevat İbnü'ş Şeyh Nâfi. (2001). *Maârif-i Umûmiyye Nezâreti Târihçe-i Teşkilât ve İcrâatı*, (Haz: T. Kayaoğlu), İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları.
- Narinç, Ö. (2021). 1844-1944 Yılları Arasında Bulgaristan'da Yayınlanan Türkçe Gazeteler. *Ankara Anadolu ve Rumeli Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 173-200.

- Okumuş, Ö. (1993). CÂMÎ, Abdurrahman, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 7: 94-99. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ortaylı, İ. (1983). *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Ortaylı, İ. (1994). Tanzimat Devri ve Sonrası İdari Teşkilat. E. İHSANOĞLU (Ed.), *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi* (283-336). İstanbul: IRCICA Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2020). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahallî İdareleri (1840-1880)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ölmez, A. (2020). *Hatıra-yı Seyahat Selanik, Üsküp, Priştine, Kosova ve Manastır Notları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Öntuğ, M. M. ve Sunay, S. (2007). Sivas Doğumlu Ermeni Memurlar (Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre). *Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri*. Sivas: Doğan Gazetecilik, s. 393-417.
- Özer, M. (2001). Kaçanikli Mehmed Paşa Külliyesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24: 50. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Öztürk, C. (1999). Islahhâne. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19: 190-191. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Öztürk, C. (2008). Rüşdiye. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 35: 377-381. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- PTT Genel Müdürlüğü. (2007). *Geçmişten Günümüze Posta*. Ankara.
- Sakaoğlu, N. (1991). *Osmanlı Eğitim Sistemi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Salih Âsım Bey. (2004). *Üsküp Tarihi ve Civarı*, (Sadeleştiren: Süleyman Baki). İstanbul: Rumeli Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Sarıyıldız, G. (2004). *Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kuruluşu ve işlevi: 1879-1909*. İstanbul: Der Yayınları.
- Sarıyıldız, G. (2009). Sicill-i Ahvâl Defterleri. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37: 134-136. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Sofuoğlu, E. & Topsakal, C. (2007). Osmanlı Devleti'nin Kosova Eğitim Sistemine Yönelik Yönetimsel Düzenlemeleri. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 60-80.

- Sunay, S. (2007). *II. Abdülhamid Döneminde Balıkesirli Mülki Görevliler Hakkında Bir İnceleme (Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre 1879-1909)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tamaç, B. (2020). *Son Dönem Osmanlı Üsküp Uleması (1839-1913)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Telli, H. (2018). *Osmanlı Dönemi Üsküp Vakıfları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, H. (2017). Şîr ü Hûrşîd Tasvirinin Kökeni ve İçeriğine Dair Düşünceler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10(51), 445-475.
- Ünlü, Mucize.(2002). *Kosova Vilayeti'nin İdari ve Sosyal Yapısı (1877-1912)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, T. (1997). Hâfız-ı Şîrâzî, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15: 103-106. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Yolalıcı, M. E. (1994). Maarif Salnamelerine Göre; Trabzon Vilayetinde Eğitim ve Öğretim Kurumları, *OTAM*, Sayı: 5, 435-473.
- Yüzgün, A. (1985). "Ziraat Bankası", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*. 3: 771- 773. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ansiklopedik Sözlük ve Sözlükler

- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I-II-III*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Sezen, T. (2017). *Osmanlı Yer Adları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Müdürlüğü.
- Şemseddin Sami. (2019). *Kamûs-ı Türkî*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

İnternet Kaynakları

<https://www.picuki.com/media/2414603574896240688> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/669406> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

<https://www.koleksiyonevi.net/urun/234502/2-rutbe-mecidi-nisani> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

<https://www.turel-art.com/urun/osmanli-4-derece-osmani-nisani-65mm/> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

<http://koleksiyonturkiye.blogspot.com/2019/03/osmanl-imparatorlugu-iftihar-madalyas.html> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

<https://yedikita.com.tr/osmanlida-hayat-kurtarana-verilen-madalya-tahlis-i-can/> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

<https://www.gokcemuzayede.com/urun/1714894/abdulhamid-donemi-liyakat-madalyasi-gumus-1308-1890-toplam-boy-7-2-cm-uc> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

<http://koleksiyonturkiye.blogspot.com/2019/03/osmanl-imparatorlugu-hicaz-demiryolu.html> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

<https://www.gokcemuzayede.com/urun/2905267/abdulhamid-donemi-yunan-muharebesi-madalyasi-1314-1896-gumus> (Erişim Tarihi: 22.08.2021)

EKLER

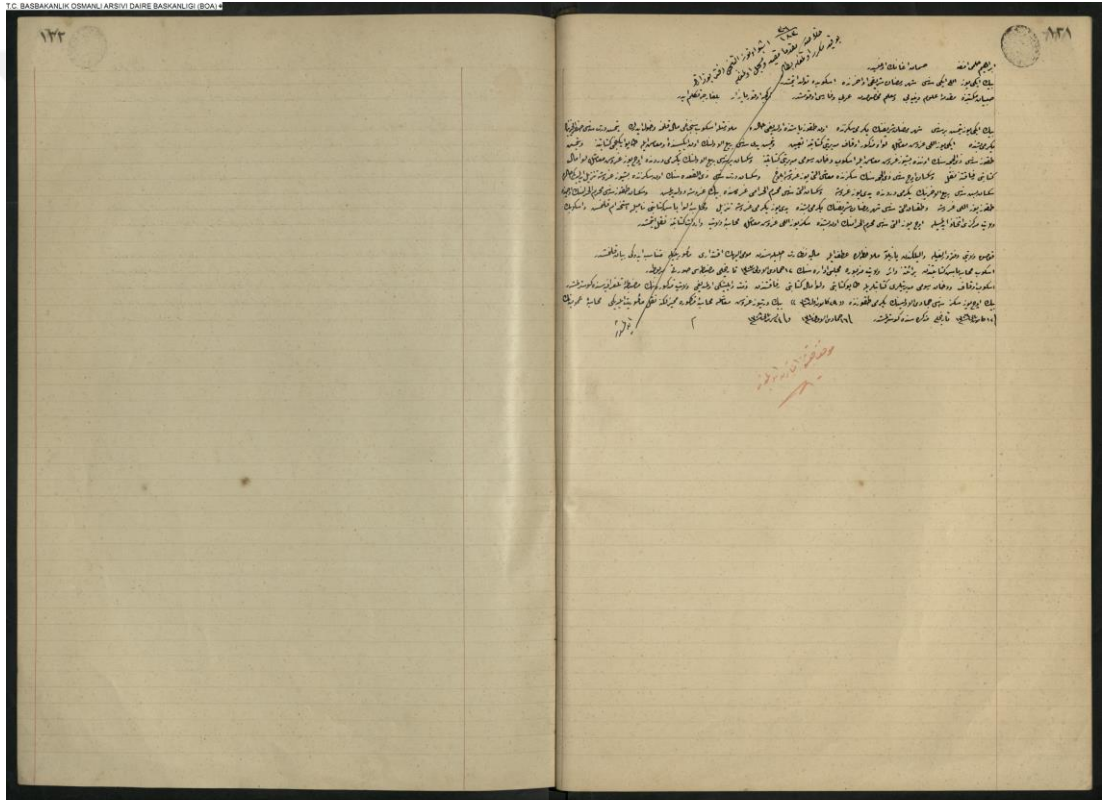
EK- I

Kosova Vilayetinin Merkezi Olan Üsküp Şehrinin Sokaklarını Gösteren Harita
BOA. HRT. h. ,no: 1891



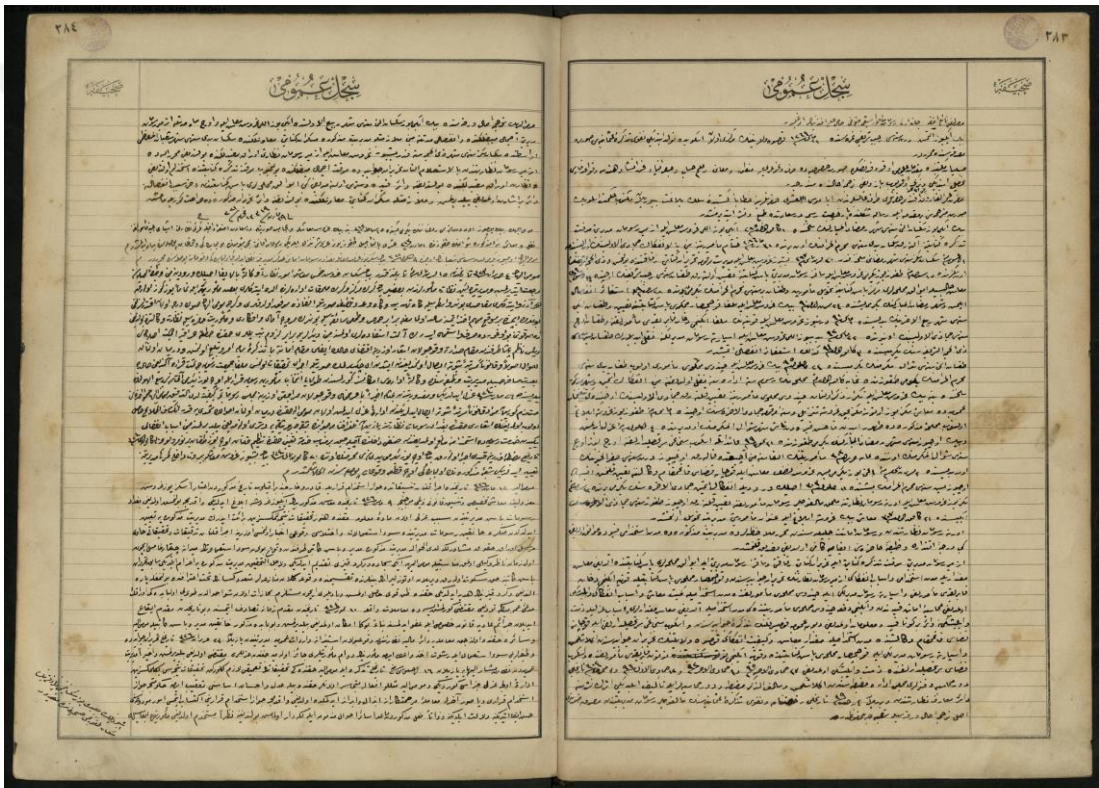
EK- III

Hüsmen Ağa'nın Oğlu İbrahim Hilmi Efendi'ye Ait Tercüme-i Hal Varakası BOA. DH.SAİD. d. 36/183



DH.SAİD.00044

Çandarlı Rüşumat Memuru Hacı Ali Efendi'nin Oğlu Mustafa Nail Efendi'ye Ait Tercüme-i Hal Varakası BOA. DH.SAİD. d. 105/283



EK- VI

Üsküp Doğumlu Memurların Eğitim Gördükleri Okullar

MEMURUN ADI	SİBYAN MEKTEBİ	İBTİDAİ MEKTEBİ	RÜŞDİYE	MEDRESE	İDADİ	MÜLKİYE MEKTEBİ	MUALLİM-i MAHSUS	MÜLKİYE MEKTEBİ	MİLLET MEKTEBİ	TİBBİYE MÜLKİYE MEKTEBİ	ZİRAAT MEKTEBİ	SANAYİ MEKTEBİ	POLİS MEKTEBİ	MEKTEB-i HUKUK-İ ŞAHANE	DÂRÜ'L-FÜNUN	FRANSIZ MEKTEBİ	ALYANS İSRAİLİT MEKTEBİ
ABDÜLHAMİD HİLMİ EFENDİ	X			X													
MEHMED MÜNİR BEY	X		X	X													
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ	X																
SÜLEYMAN HIFZİ EFENDİ	X					X											
AHMED HAMDİ BEY				X													
MEHMED HİLMİ EFENDİ	X						X										
SÜLEYMAN ZEKİ EFENDİ	X		X														
MEHMED RAŞİD EFENDİ	X																
İSMAİL EFENDİ	X		X														

MEMURUN ADI	SİBYAN MEKTEBİ	İBTİDÂİ MEKTEBİ	RÜŞDİYE	MEDRESE	İDADİ	MÜLKİYE MEKTEBİ	MUALLİM-İ MAHSUS	MİLLET MEKTEBİ	TIBBİYE MÜLKİYE MEKTEBİ	ZİRAAT MEKTEBİ	SANAYİ MEKTEBİ	POLİS MEKTEBİ	MEKTEB-İ HUKUK-İ SAHANE	DÂRÜ'L-FÜNUN	FRANSIZ MEKTEBİ	ALYANS İSRAİLİT MEKTEBİ
ALİ RIZA EFENDİ	X		X													
EYÜP EFENDİ		X	X													
ABDÜLRAHİM EFENDİ			X													
İBRAHİM HAKKI EFENDİ	X															
YUSUF EFENDİ	X															
MAHMUD TALAT EFENDİ						X										
HALİD EFENDİ	X		X													
BEKİR SIDKI EFENDİ	X					X										
YASİM BEY	X		X													
EYÜP EFENDİ	X		X													
MEHMED İZZET BEY	X		X													
NURİ EFENDİ	X		X													
YUSUF ZİYAEDDİN EFENDİ	X		X													
CAFER EFENDİ	X		X													

MEMURUN ADI	SİBYAN MEKTEBİ	İBTİDÂİ MEKTEBİ	RÜŞDİYE	MEDRESE	İDADİ	MÜLKİYE MEKTEBİ	MUALLİM-İ MAHSUS	MİLLET MEKTEBİ	TIBBİYE MÜLKİYE MEKTEBİ	ZİRAAT MEKTEBİ	SANAYİ MEKTEBİ	POLİS MEKTEBİ	MEKTEB-İ HUKUK-İ SAHANE	DÂRÜ'L-FÜNUN	FRANSIZ MEKTEBİ	ALYANS İSRAİLİT MEKTEBİ
ABDULLAH EFENDİ	X			X												
ALİ RIZA EFENDİ	X		X													
İDRİS EFENDİ	X		X	X												
MEHMED TAHİR BEY	X		X													
KADRİ EFENDİ	X		X	X												
AHMED NEBİ EFENDİ	X			X												
İLYAS FEHMİ EFENDİ	X		X													
SALİH NECMİ EFENDİ	X		X													
SÜLEYMAN RIFAD EFENDİ	X		X													
MAHMUD HAMDİ EFENDİ	X															
HÜSEYİN HULUSİ EFENDİ	X		X													
AHMED FEVZİ EFENDİ	X		X													
İBRAHİM HİLMİ EFENDİ	X						X									

MEMURUN ADI	SİBYAN MEKTEBİ	İBTİDAİ MEKTEBİ	RÜŞDİYE	MEDRESE	İDADİ	MÜLKİYE MEKTEBİ	MUALLİM-İ MAHSUS	MİLLET MEKTEBİ	TIBBİYE MÜLKİYE MEKTEBİ	ZİRAAT MEKTEBİ	SANAYİ MEKTEBİ	POLİS MEKTEBİ	MEKTEB-İ HUKUK-İ SAHANE	DÂRÜ'L-FÜNUN	FRANSIZ MEKTEBİ	ALYANS İSRAILİT MEKTEBİ
MEHMED HAŞİM EFENDİ	X		X		X											
İSMAİL EFENDİ	X		X													
ZEYNEL REMZİ EFENDİ	X		X													
MEHMED HULUSİ EFENDİ	X			X												
RECEB HİLMİ EFENDİ	X		X													
ALİ ŞEFİK EFENDİ	X		X													
AHMED MİTHAD EFENDİ			X													
SÜLEYMAN EFENDİ	X		X													
NURİ EFENDİ	X						X									
ENVER EFENDİ	X						X									
SÜLEYMAN HAYATİ EFENDİ	X															
ABDÜRRAUF EFENDİ	X		X													
HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ	X		X													
DAVEY EFENDİ								X								

MEMURUN ADI	SIBYAN MEKTEBİ	İBTİDAİ MEKTEBİ	RÜŞDİYE	MEDRESE	İDADİ	MÜLKİYE MEKTEBİ	MUALLİM-İ MAHSUS	MİLLET MEKTEBİ	TIBBİYE MÜLKİYE MEKTEBİ	ZİRAAT MEKTEBİ	SANAYİ MEKTEBİ	POLİS MEKTEBİ	MEKTEB-İ HUKUK-İ SAHANE	DÂRÜ'L-FÜNUN	FRANSIZ MEKTEBİ	ALYANS İSRAİLİT MEKTEBİ
MEHMED ALİ EFENDİ	X						X									
HALİL BEY	X		X													
HÜSEYİN NEFİ EFENDİ		X	X	X												
İBRAHİM BEHZAD EFENDİ		X					X									
HAFİZ YAHYA NECATİ EFENDİ	X		X				X									
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ	X		X													
RECEB EFENDİ	X		X													
İDRİS EFENDİ	X			X												
MEHMED TEVFİK EFENDİ	X	X	X													
MUSTAFA İLHAMİ EFENDİ	X		X													
HAFİZ ABDÜLHAMİD EFENDİ		X	X													
ALİ AĞA	X															
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ			X				X									

MEMURUN ADI	SİBYAN MEKTEBİ	İBTİDAİ MEKTEBİ	RÜŞDİYE	MEDRESE	İDADİ	MÜLKİYE MEKTEBİ	MUALLİM-İ MAHSUS	MİLLET MEKTEBİ	TIBBİYE MÜLKİYE MEKTEBİ	ZİRAAT MEKTEBİ	SANAYİ MEKTEBİ	POLİS MEKTEBİ	MEKTEB-İ HUKUK-İ SAHANE	DÂRÜ'L-FÜNUN	FRANSIZ MEKTEBİ	ALYANS İSRAİLİT MEKTEBİ
MEHMED NABİ EFENDİ	X		X		X											
HAKKI EFENDİ	X		X													
RAMİZ ŞEVKİ BEY	X		X													
DERVİŞ ZEKERİYA EFENDİ	X						X									
BEKİR SIDKI EFENDİ	X		X													
MEHMED ŞÜKRÜ EFENDİ	X		X													
REKADO İSRAİL EFENDİ																X
MAHMUD CELALEDDİN EFENDİ		X	X													
MANOEL ZEKİ EFENDİ								X								
HÜSEYİN NURİ EFENDİ	X		X													
MEHMED NECATİ EFENDİ	X		X													
ALİ SIRRI EFENDİ	X		X													
RİFAD EFENDİ	X		X													
RAŞİD EFENDİ	X		X													

MEMURUN ADI	SİBYAN MEKTEBİ	İBTİDÂİ MEKTEBİ	RÜŞDİYE	MEDRESE	İDADİ	MÜLKİYE MEKTEBİ	MUALLİM-İ MAHSUS	MİLLET MEKTEBİ	TIBBİYE MÜLKİYE MEKTEBİ	ZİRAAT MEKTEBİ	SANAYİ MEKTEBİ	POLİS MEKTEBİ	MEKTEB-İ HUKUK-İ SAHANE	DÂRÜ'L-FÜNUN	FRANSIZ MEKTEBİ	ALYANS İSRAİLİT MEKTEBİ
ZEYNULLAH EFENDİ	X		X													
YUSUF KEMALİ EFENDİ		X	X			X										
RECEB EFENDİ	X				X											
RAŞİD FEHMİ EFENDİ	X			X												
ALİ ULVİ EFENDİ	X															
MEHMED RAMİZ EFENDİ	X		X													
HALİL KAZİM EFENDİ	X		X													
HASAN EFENDİ	X		X													
ABDULLAH AKİF EFENDİ			X													
AHMED HAMDİ BEY		X	X													
HAFİZ İBRAHİM HAKKI EFENDİ	X		X													
ABDÜLLATİF EFENDİ		X	X													
EYÜP SABRİ EFENDİ	X		X													
MEHMED FAİK EFENDİ	X		X													

MEMURUN ADI	SİBYAN MEKTEBİ	İBTİDAİ MEKTEBİ	RÜŞDİYE	MEDRESE	İDADİ	MÜLKİYE MEKTEBİ	MUALLİM-İ MAHSUS	MİLLET MEKTEBİ	TIBBİYE MÜLKİYE MEKTEBİ	ZİRAAT MEKTEBİ	SANAYİ MEKTEBİ	MEKTEB-İ HUKUK-İ SAHANE	DÂRÜ'L-FÜNUN	FRANSIZ MEKTEBİ	ALYANS İSRAILİT MEKTEBİ
İZZET EFENDİ		X	X												
YUSUF ZİYA EFENDİ	X		X												
MEHMED AGAH EFENDİ	X		X												
ABDÜLKADİR EFENDİ	X		X												
HALİL İBRAHİM EFENDİ	X		X												
HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ	X		X												
MUSTAFA RIZA EFENDİ	X										X				
MEHMED BEDRİ EFENDİ	X		X												
SÜLEYMAN FAİK EFENDİ		X	X		X							X			
AHMED ZİYA EFENDİ	X		X												
HÜSEYİN ZEKİ EFENDİ	X		X												
ALİ GALİP BEY		X	X												
CAFER TAYYAR EFENDİ	X		X												

MEMURUN ADI	SİBYAN MEKTEBİ	İBTİDÂİ MEKTEBİ	RÜŞDİYE	MEDRESE	İDADİ	MÜLKİYE MEKTEBİ	MUALLİM-İ MAHSUS	MİLLET MEKTEBİ	TIBBİYE MÜLKİYE MEKTEBİ	ZİRAAT MEKTEBİ	SANAYİ MEKTEBİ	MEKTEB-İ HUKUK-İ SAHANE	POLİS MEKTEBİ	DÂRÜ'L-FÜNUN	FRANSIZ MEKTEBİ	ALYANS İSRAILİT MEKTEBİ
MUSTAFA AKİF BEY	X		X		X											
ALİ RIZA EFENDİ			X								X					
YAHYA NACİ EFENDİ	X		X		X									X		
EYÜP SABRİ EFENDİ	X		X													
İSMAİL HAKKI EFENDİ	X		X													
RİFAD EFENDİ		X			X				X							
MEHMED SADIK EFENDİ		X														
ALİ EFENDİ		X			X											
MEHMED NURİ EFENDİ		X	X		X											
HARİLAUS EFENDİ		X			X				X						X	
ÖMER EFENDİ					X											
SALİH ŞEVKET EFENDİ		X			X											

MEMURUN ADI	SİBYAN MEKTEBİ	İBTİDAİ MEKTEBİ	RÜŞDİYE	MEDRESE	İDADİ	MÜLKİYE MEKTEBİ	MUALLİM-İ MAHSUS	MİLLET MEKTEBİ	TIBBİYE MÜLKİYE MEKTEBİ	ZİRAAT MEKTEBİ	SANAYİ MEKTEBİ	MEKTEB-İ HUKUK-İ SAHANE	DÂRÜ'L-FÜNUN	FRANSIZ MEKTEBİ	ALYANS İSRAILİT MEKTEBİ
BEKİR SIDKI EFENDİ		X	X												
YUSUF ZİYA EFENDİ		X													
REMZİ EFENDİ			X												
İSMAİL EFENDİ		X	X												
MEHMED KADRİ BEY	X		X												
MEHMED EMİN EFENDİ		X	X								X				
MEHMED TEVFİK EFENDİ	X		X												
HASAN SADRİ EFENDİ	X				X										
ŞABAN EFENDİ		X	X												
AHMED EDİP EFENDİ		X	X												
ALEKSANDIR EFENDİ					X			X							
MUSTAFA NAİL EFENDİ	X						X								
ALİ RIZA EFENDİ	X														

EK- VII

Üsküp Doğumlu Memurların Görev Listesi

Abdullah Akif Efendi, DH. SAİD. d. 135/181, Priştine Vergi Memuru Hamdi Efendi'nin oğludur.

1. Üçüncü Ordu-u Hümayun Nizamiye On Dokuzuncu Alayının Dördüncü Taburunun Birinci Bölüğü (4 Aralık 1894)
2. Kosova Vilayeti Vergi Kitabete Refik-i Saniliği (22 Nisan 1901)
3. Üsküp Kaçanik Vergi Kitabete
4. Kosova Vilayeti Vergi Kitabete (7 Ocak 1902)

Abdullah Efendi, DH. SAİD. d. 29/51, Eshâb-ı Alâkadan Şaban Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1874)
2. Üsküp Evrak Odası (23 Eylül 1877)
3. Tahrirat Kalemi (25 Ekim 1877)
4. Üsküp Mektubi Kalemi Mübeyyizliği (20 Eylül 1888)

Abdülhamid Hilmi Efendi, DH. SAİD. d. 36/301, Nalbantlar Kethüdası Hacı Mustafa Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle başlamıştır. (1863)
2. Üsküp Sancağı Rüsumat Müdüriyeti Baş Kitabete (31 Ocak 1867)
3. Üsküp Tahrir-i Emlak Kalemi (14 Mayıs 1871)
4. Üsküp Tahrir Kalemi Komisyon Baş Kitabete (8 Ekim 1873)
5. Priştine Sancağı Vergi Memuriyeti (21 Eylül 1888)

Abdülkadir Efendi, DH. SAİD. d. 143/415, Esnaftan Mustafa Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (28 Haziran 1901)
2. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemi Evrak Şubesi Refakati (14 Kasım 1902)

Abdüllatif Efendi, DH. SAİD. d. 137/361, Niş Kazası Ahalisinden Ahmed Ağa'nın oğludur.

1. Maliş Ağnam Kitabeti (13 Mart 1894)
2. Üsküp Duyûn-ı Umûmiye Müdüriyeti İstimare Memurluğu (22 Ekim 1895)
3. Üsküp Duyûn-ı Umûmiye Müdüriyeti
4. Kumanova Duyûn-ı Umûmiye İdaresi Piyade Kolculuğu (13 Mayıs 1896)
5. Köprülü Duyûn-ı Umûmiye İdaresi Tahsildarlığı (14 Eylül 1898)
6. Kalkandelen Duyûn-ı Umûmiye İdaresi Kitabeti (9 Kasım 1899)

Abdülrahim Efendi, DH. SAİD. d. 17/91, İlyas Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Bidayet Mahkemesi'ne mülazemetle girmiştir. (1882)
2. Koçana Kazası Bidayet Mahkemesi İkinci Kâtipliği (4 Mart 1885)

Abdürrauf Efendi, DH. SAİD. d. 62/443, Ketebeden Mehmed Hulusi Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Telgrafhanesi'ne mülazemetle girmiştir. (1889)
2. Üsküp Posta Kitabeti (10 Aralık 1891)
3. Prizren Merkez Telgraf Muhabere Memuriyeti (12 Ekim 1893)
4. Üsküp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (20 Haziran 1897)

Ahmed Edip Efendi, DH. SAİD. d. 199/217, Mehmed Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Merkez Bidayet Mahkemesi'ne mülazemetle girmiştir. (27 Şubat 1889)
2. Kratova Kazası Bidayet Mahkemesi Azası (16 Haziran 1890)
3. Köprülü Kazası Bidayet Mahkemesi Azası (4 Mart 1906)

Ahmed Fevzi Efendi, DH. SAİD. d. 36/149, Üsküplü Nuh Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazmetle girmiştir. (1873)
2. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi Mübeyyizliği (4 Eylül 1873)
3. Kaçanik Nahiyesi Tahrirat Kitabeti (30 Temmuz 1876)
4. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi Mübeyyizliği (13 Nisan 1877)
5. Bingazi Vilayeti Mektubi Kalemi Müsevvid ve Mübeyyizliği (1 Şubat 1883)
6. Evkaf-ı Hümayun Sicill-i Ahvâl İstatistik Kalemi (18 Nisan 1885)
7. Evrak Kalemi (21 Aralık 1906)
8. Sicil Kalemi Mümeyyizliği (5 Eylül 1909)

Ahmed Hamdi Bey, DH. SAİD. d. 3/868, Gazi İsa Bey Sülalesinden Safizâde Hurşid Bey'in oğludur.

1. Üsküp Rüşumat İdaresi Mubassırlık (21 Eylül 1868)
2. Üsküp Rüşumat İdaresi Müskirat Kitabeti (6 Şubat 1870)
3. Üsküp Sancağı Palanka Kazası Tahrir-i Vukuat Kitabeti (1 Şubat 1873)
4. Palanka Defter-i Hâkanî Kalemi İkinci Kitabeti (Nisan-Mayıs 1872)
5. Palanka Defter-i Hâkanî Kalemi Baş Kitabeti (3 Aralık 1872)
6. Kosova Vilayeti İpek Sancağı Defter-i Hâkanî memuriyeti (28 Mayıs 1882)
7. Denizli Defter-i Hâkanî memuriyeti (25 Kasım 1883)

Ahmed Hamdi Bey, DH. SAİD. d. 137/139, Eshâb-ı Alâka'dan Mehmed Bey'in oğludur.

1. Üsküp Belediye Dairesi'ne mülazemetle girmiştir. (6 Ekim 1890)
2. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi
3. Kosova Vilayeti Mektubi Kalemi (14 Mayıs 1895)
4. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi
5. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Mukayyidliği (13 Ekim 1898)
6. Kâtib-i Sani (14 Şubat 1900)
7. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi İane Mukayyidliği (6 Temmuz 1907)

Ahmed Mithad Efendi, DH. SAİD. d. 55/419, Mehmed Ağa'nın oğludur.

1. Polis Neferliği (13 Mayıs 1880)
2. İkinci Bölüğün Beşinci Çavuşluğu (13 Haziran 1883)

3. Altıncı Bölüğün Üçüncü Komiserliği (7 Haziran 1885)
4. İkinci Sınıf Komiserlik (8 Eylül 1897)
5. Ser komiserlik (Kasım-Aralık 1898)
6. Kumkapı Bölüğü Komiserliği (14 Temmuz 1899)
7. On İkinci Deniz Bölüğü Polis Ser komiserliği (26 Şubat 1902)

Ahmed Nebi Efendi, DH. SAİD. d. 30/103, Eshâb-ı Alâkadan Hüseyin Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1880)
2. Kosova Vilayeti Muhasebesi'nde Telgraf Mukayyidliği (3 Ekim 1887)

Ahmed Ziya Efendi, DH. SAİD. d. 158/87, Asâkir-i Şahane Kolağalarından Hamza Talha Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Telgrafhanesi'ne mülazemetle girmiştir. (1903-1904)
2. Doyran Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (8 Mart 1904)
3. İştip Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (6 Şubat 1906)
4. Üsküp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (3 Temmuz 1906)

Aleksandır Efendi, DH. SAİD. d. 131/379, Kosova Vilayeti Palanka Kazası Bidayet Mahkemesi Azası Açe Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp İdadi Mektebi Bulgarca Muallimliği Vekaleti (Ağustos-Eylül 1901)
2. Üsküp Kazası Zelnikova Nahiyesi Müdüriyeti (13 Mayıs 1903)
3. Üsküp Bulgar Mektebi Lisan-ı Osmani Muallimliği (Şubat 1903)

Ali Ağa, DH. SAİD. d. 100/379, Üsküp Vardar Mahallesi İmamı Bekir Efendi'nin oğludur.

1. Yemen Vilayeti Ebuarış Kazası Rüsüm Müteferrika Memuriyeti (1885)
2. Cizan Nahiyesi Rüsüm Müteferrika Memuru (30 Eylül 1884)
3. Yemen Duyûn-ı Umûmiye Merkez Müdüriyeti Memuru (6 Kasım 1885)
4. Ebuarış Kazası Rüsüm Müteferrika Memuriyeti (6 Ağustos 1886)

Ali Efendi, DH. SAİD. d. 174/171, Köstendil Muhacirlerinden Murtaza Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Tercüme Kalemî Mülazımlığı (16 Temmuz 1908)
2. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemî (2 Ekim 1908)
3. Muhasebe Kalemî Evrak Mukayyidliği Refakati (15 Ocak 1910)

Ali Galip Bey, DH. SAİD. d. 160/93, Mülkiye Kaymakamlarından İsmail Bey'in oğludur.

1. Kosova Vilayeti Dördüncü Kumanova Şubesi Nafia Kitabeti (14 Ekim 1908)
2. Kosova Vilayeti Dördüncü Şube Nafia Kitabeti (21 Aralık 1909)
3. Kosova Vilayeti Üçüncü Sınıf Nafia Kitabeti (9 Nisan 1910)
4. Kosova Vilayeti Nafia İkinci Sınıf Kondüktörlüğü (7 Eylül 1910)

Ali Rıza Efendi, DH. SAİD. d. 12/405, Mustafa Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Emlak Kalemî'ne mülazemetle girmiştir. (1874)
2. Emlak Kalemî Vukuat Kitabeti (Şubat-Mart 1875)
3. Üsküp Sancağı Yevmiye Tahsilat Kitabeti (7 Mart 1878)
4. Tahrir ve Vergi Kitabeti (13 Ekim 1881)

Ali Rıza Efendi, DH. SAİD. d. 29/77, Eshâb-ı Alâkadan Bâc-dârcı Abdi Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemî'ne mülazemetle girmiştir. (1883)
2. Mübeyyiz (2 Şubat 1886)
3. Evrak Mukayyidliği refakati (13 Ağustos 1888)
4. Priştine Tahrir Vergi Kitabeti refakati (31 Aralık 1888)
5. Priştine Sancağı Mektupçu Kalemî Mübeyyizliği (5 Aralık 1889)
6. Priştine Vilayeti İdare Meclis Kalemî Mübeyyizliği (21 Eylül 1889)
7. Kosova Vilayeti Telgraf ve Posta Baş Müdüriyeti Kitabeti (14 Ağustos 1894)

Ali Rıza Efendi, DH. SAİD. d. 165/227, Bosna Evkaf Muhasebecisi Hüseyin Necib Efendi'nin oğludur.

1. İzmir Merkez Aşar İncir Muharrirliği (29 Ağustos 1899)
2. İncir Aşarı Tezkire Yoklama Kitabesi (21 Ağustos 1900)
3. Klizman Karyesi Yağhane Muharrirliği (14 Kasım 1900)
4. Hububat Aşarı Hizmet Muaşşirliği (15 Haziran 1901)
5. Koniçe Karyesi Zeytin Aşarı Yağhane Muharrirliği (15 Kasım 1901)
6. Çal Tahsilat Müfettişliği (14 Kasım 1902)
7. Denizli Kazası Tahsilat Müfettişliği (15 Mart 1903)
8. Garbikaraağaç Kazası Tahsilat Müfettişliği (14 Mart 1905)
9. Çal Kazası Tahsilat Müfettişliği (14 Mart 1906)
10. Çal Kazası Tahsil Memurluğu (14 Nisan 1907)

Ali Rıza Efendi, DH. SAİD. d. 148/389, Telgraf ve Posta Memurlarından Mehmed Salim'in oğludur.

1. Kosova Vilayeti Preşova Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (29 Nisan 1904)

Ali Sırrı Efendi, DH. SAİD. d. 119/127, Kosova Vilayeti Telgraf ve Posta Baş Müdürlüğü Makinecisi Abdülcelil Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti Refakati'ne mülazemetle girmiştir. (1900)
2. Posta Merkezi Posta Memuriyeti (28 Haziran 1903)
3. Kosova Vilayeti Zoran Telgraf ve Posta Merkezi Müdüriyeti (5 Ağustos 1906)

Ali Şefik Efendi, DH. SAİD. d. 50/17, Abdullah Efendi'nin oğludur.

1. Dersaadet Telgraf Merkezi Muhaberat Dairesi'ne mülazemetle girmiştir. (1867)
2. Niş Telgrafhanesi Muhabere Memuriyeti (8 Mart 1869)
3. Taşlıca Telgrafhanesi Müdüriyeti (13 Mart 1870)
4. Bırçka Telgrafhanesi Müdüriyeti (13 Temmuz 1872)
5. Yenihan Telgrafhanesi Muhabere Memuriyeti (1 Aralık 1882)
6. Ankara Vilayeti Telgraf ve Posta Baş Müdür Kitabesi (9 Mayıs 1883)

7. Ankara Vilayeti Telgraf ve Posta Müfettiş Muavinliği (Aralık 1883)
8. Halep Vilayeti Telgraf ve Posta Müfettiş Muavinliği (25 Temmuz 1889)
9. Ayntab Kazası Telgraf ve Posta Merkezi Müdüriyeti (13 Ekim 1892)
10. Adana Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Müdüriyeti (15 Kasım 1892)
11. Konya Vilayeti Telgraf ve Posta Baş Müdüriyeti Muavinliği (8 Ocak 1898)
12. Konya Vilayeti Telgraf ve Posta Baş Müdürlüğü Vekaleti (22 Şubat 1900)

Ali Ulvi Efendi, DH. SAİD. d. 130/19, İştîp Kazası Kâtibi Mehmed Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Tahrir Vergi İdare-i Umumiyesi'ne mülazemetle girmiştir. (1895)
2. Kalkandelen Kazası Ziraat Bankası Sandık Muhasebe Kitabeti Refakati (9 Mart 1895)
3. Koçana Ziraat Bankası Muhasebe Kitabeti (11 Ağustos 1898)
4. Kalkandelen Ziraat Bankası Muhasebe Kitabeti (23 Aralık 1903)
5. Priştine Ziraat Bankası Sandık Muhasebe Kitabeti (27 Eylül 1909)

Bekir Sıdkı Efendi, DH. SAİD. d. 24/121, Üsküp Ahalisinden Leblebici Süleyman Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Tahrirat Kalemi (1872)
2. Kumanova Kazası Rüşumat Kitabeti (Kasım-Aralık 1873)
3. Üsküp Tapu Kitabeti (Nisan-Mayıs 1874)
4. Üsküp Muhasebe Varidat Mukkayidi Muavinliği (Eylül-Ekim 1878)
5. Edirne Banka-i Osmani Şubesi (Mart-Nisan 1880)
6. Ortaköy Kazası Mal Müdürlüğü (Kasım-Aralık 1880)
7. Cısr-i Mustafapaşa Kazası Mal Müdürlüğü (22 Ekim 1883)
8. Edirne Merkez Kazası Mukayyid Muavinliği

Bekir Sıdkı Efendi, DH. SAİD. d. 111/403, Çarıkcı Abdülfettah Ağa'nın oğludur.

1. Kumanova Kazası Sekizinci Daire-i Süvari Tahsildarlığı (1905)

Bekir Sıdkı Efendi, DH. SAİD. d. 181/131, Ziraatten Ali Bey'in oğludur.

1. Belediye Dairesi'ne mülazemetle girmiştir. (17 Ağustos 1889)
2. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi
3. Ziraat Bankası Şubesi Mukayyidliği (6 Mayıs 1896)
4. İlave memuriyet olarak Palanka Sandık-ı Muhasebe Kitabeti Refakati (16 Ekim 1897)
5. Üsküp Ziraat Bankası İkinci Kitabeti (11 Ekim 1898)
6. Üsküp Ziraat Bankası Birinci Kitabeti (14 Şubat 1900)
7. Priştine Muhasebe Kalemi Vekaleti (24 Ekim 1900)
8. Osmaniye Muhasebe Kalemi Vekaleti (27 Haziran 1901)
9. Kumanova Muhasebe Kalemi Vekaleti (4 Ağustos 1901)
10. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Veznedarlığı (6 Temmuz 1907)

Cafer Tayyar Efendi, DH. SAİD. d. 163/3, Esnaftan Halil Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti Refakati'ne mülazemetle girmiştir. (1902-1903)
2. Telgraf ve Posta Merkezi Muhaberat-ı Ecnebiye Memuriyeti (1 Aralık 1908)

Cafer Efendi, DH. SAİD. d. 29/45, Tüccardan Hacı Bazezade Abdullah Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1885)
2. Üsküp Mektupçu Kalemi Mübeyyizliği (22 Kasım 1883)
3. Dersaadet'te Müstahfız (14 Ocak 1910)

Davey Efendi, DH. SAİD. d. 67/317, Sarraf Yako Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Telgraf ve Posta Baş Müdüriyet Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1887)
2. Üsküp Ecnebi Muhabere Memuru Vekaleti (13 Haziran 1894)
3. Kosova Vilayeti Üsküp Telgraf ve Posta Merkez Muhaberatı Ecnebiye Memuriyeti (8 Ocak 1896)
4. Prizren Telgraf Merkez Muhaberatı Ecnebiye Memuriyeti (31 Temmuz 1902)

5. Priştine Telgraf ve Posta Merkez Muhaberatı Ecnebiye Baş Memurluğu (10 Aralık 1902)
6. Üsküp Merkez Mandapost Memurluğu (2 Mayıs 1905)
7. Üsküp Merkezi Posta Müdürü Vekaleti (26 Haziran 1904)

Derviş Zekeriya Efendi, DH. SAİD. d. 108/131, Esnaftan Yahya Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrir-i Emlak Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (26 Aralık 1870)
2. Ruscuk Rüsumat Müdüriyeti Mubassırlığı ile İstimare Memurluğu (13 Mart 1872)
3. Vidin Rüsumat İdaresi Tuz Ambar Memurluğu (5 Temmuz 1873)
4. Vidin Duhan Fabrikası Memurluğu (10 Mayıs 1874)
5. Tolci Rüsumat Müdüriyeti Evrak Mukayyidliği (31 Mart 1877)
6. Mudanya Rüsumat Müdürlüğü (29 Haziran 1878)
7. Üsküdar Rüsumat Müdürlüğü (3 Mart 1880)
8. İzmir Üzüm Aşar İdaresi Çarşı Muharrirliği (5 Ağustos 1882)
9. Gevgili Kazası Orman Ondalık Memurluğu (9 Eylül 1889)
10. Gevgili Kazası Orman Memurluğu Vekaleti (10 Haziran 1892)
11. Priştine Sancağı Sandık Eminliği (18 Mart 1893)
12. Sanayi Mektebi Sandık Eminliği Kitabeti (23 Haziran 1895)
13. Muğla Kazası Emaneti Aşar Memurluğu (28 Mayıs 1898)

Enver Efendi, DH. SAİD. d. 58/243, Tüccardan Mehmed Ağa'nın oğludur.

1. Dersaadet Postahanesi Numero Memuriyeti (16 Mart 1870)
2. Sirkeci İskelesi Posta Memuriyeti (14 Temmuz 1871)
3. Postahane-i Telgraf Şubesi Muhabere Memuriyeti (13 Ekim 1871)
4. Selanik Telgrafhanesi Muhabere Memuriyeti (5 Nisan 1875)
5. Kavala Muhabere Memuriyeti (31 Ağustos 1878)
6. İskeçe Muhabere Memuriyeti (6 Şubat 1879)
7. Kozana Muhabere Memuriyeti (20 Eylül 1880)
8. Biga Telgrafhanesi (19 Mayıs 1881)
9. Sapanca Telgrafhanesi (Ekim-Kasım 1885)

10. Hüdavendigâr Vilayeti Gönen Merkezi Telgraf ve Posta Memuriyeti (9 Şubat 1893)
11. Yemen Beytül-fakîh Telgraf ve Posta Merkezi Müdüriyeti (16 Temmuz 1896)

Eyüp Efendi, DH. SAİD. d. 17/85, Emrullah Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Sancağı Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi'ne mülazemetle girmiştir. (1882)
2. Koçana Kazası Bidayet Mahkemesi İkinci Kâtipliği (7 Ekim 1885)

Eyüp Efendi, DH. SAİD. d. 29/7, Terzi Esnafından Abdülfettah Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Mektupçu Kalemî'ne mülazemetle girmiştir. (1889)

Eyüp Sabri Efendi, DH. SAİD. d. 139/439, Seyfullah Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi'ne mülazemetle girmiştir. (20 Nisan 1895)
2. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemî
3. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemî Mümeyyizliği (Temmuz-Ağustos 1900)

Eyüp Sabri Efendi, DH. SAİD. d. 167/161, Eshâb-ı Alâka'dan Hakkı Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Hastahanesi Karantina Memurluğu (14 nisan 1903)
2. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi
3. Ziraat Bankası Şubesi Turuk u Maabir Mukayyidliği Refakati (26 Ocak 1908)

Hafız Abdülhamid Efendi, DH. SAİD. d. 91/225, İmam Ali Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Sancağı Defter-i Hâkanî Kalemî'ne mülazemetle girmiştir. (1885)
2. Defter-i Hâkanî Kalemî İkinci Kitabeti¹³ (13 Ağustos 1892)

¹³ 1896 yılına ait salnamede Hafız Abdülhamid Efendi'ye ait bir kayıt tespit edilmiştir. Salnamede defter-i hâkanî idaresi kısmında ikinci kâtip olarak Hafız Abdülhamid Efendi'nin adı geçmektedir. Bkz. Ağanoglu, H. Y. (2000). *1896 (Hicri 1314) Kosova Vilayeti Salnamesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşhca)*. Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul, s. 69.

3. Üsküp Defter-i Hâkanî Kalemî Baş Kitabeti (8 Ağustos 1897)

Hafız İbrahim Hakkı Bey, DH. SAİD. d. 137/301, Müderris Ömer Faik Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Evrak ve Mektup Kalemleri'ne mülazemetle girmiştir. (1894)
2. Kosova Vilayeti Polis Silki (4 Ağustos 1895)
3. Kosova Vilayeti Gilan Kazası Mal Müdürlüğü Refakati (13 Mart 1898)
4. Kumanova Kazası Mal Müdürlüğü Refakati (31 Ekim 1899)
5. Kosova Vilayeti Muhabere Kalemî Refakati (29 Kasım 1900)
6. Evrak Mukayyidi Muavinliği (30 Kasım 1900)
7. Köprülü Kazası Mal Müdürü Refakati (29 Aralık 1903)
8. Koçana Kazası Mal Müdürü Refakati (4 Eylül 1909)
9. Yenivaroş Kazası Mal Müdürü Muavinliği (30 Ekim 1911)

Hafız Yahya Necati Efendi, DH. SAİD. d. 83/139, Kosova Vilayeti Liva Kitabından Müstahdem Üsküplü Mehmed Hulusi Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemî'ne mülazemetle girmiştir. (1874)
2. Defter-i Hâkanî Nezareti Anadolu Kordonu Defter-i Hâkanî Kalemî (7 Haziran 1892)
3. Kosova Vilayeti Evkaf İdaresi Kitabeti Vekaleti (25 Mart 1896)
4. Kosova Vilayeti Evkaf Muhasebeciliği (3 Kasım 1903)
5. Kosova Vilayeti Evkaf Muhasebeciliği Müdüriyeti (14 Eylül 1909)

Hakkı Efendi, DH. SAİD. d. 106/221, Telgraf Çavuşlarından Hüseyin Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Telgrafhanesi'ne mülazemetle girmiştir. (1896)
2. Kosova Vilayeti Yenipazar Sancağı Telgraf Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (14 Ağustos 1901)
3. Yakova Telgraf Merkezi Memurluğu (8 Mayıs 1902)
4. Kalkandelen Telgraf Merkezi Muvakkat Muhabere Memurluğu (7 Temmuz 1902)

5. Üsküp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (31 Aralık 1902)

Halid Efendi, DH. SAİD. d. 22/23/325, Abdi Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1872)
2. Manastır Vilayeti Seyyar Dördüncü Fırkası (Eylül 1874)
3. Kosova Vilayeti Dördüncü Fırka Mukayyidliği (18 Aralık 1883)

Halil Bey, DH. SAİD. d. 68/101, Üsküp Kasabası Ahalisinden ve Eshâb-ı Alâkadan İzzet Bey'in oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1886)
2. Merkez Liva Kitabeti Refakati (13 Temmuz 1889)

Halil İbrahim Efendi, DH. SAİD. d. 147/461, Kosova Vilayeti Telgraf Makinecisi Abdül Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (29 Ekim 1904)

Halil Kazım Efendi, DH. SAİD. d. 133/227, Üsküp Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi Azasından hafız Abdülrahman Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1901)
2. Ağnam Baş Kitabeti (14 Mart 1901)
3. Hicaz Demiryolu Aza Komisyonu Sandık Emaneti (8 Ağustos 1901)
4. Kosova Vilayeti Sandık Emaneti (14 Aralık 1901)

Harilaus Efendi, DH. SAİD. d. 175/103, Üsküp Sancağı Belediye Tabibi Liünida Şibuli Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Sancağı Belediye Tabip Muavinliği (9 Ocak 1906)
2. Gostivar Kazası Belediye Tabipliği (14 Ekim 1909)

Hasan Efendi, DH. SAİD. d. 133/311, Hacı Sait Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Ticaret Mahkemesi Azalığı'na mülazemetle girmiştir. (12 Ağustos 1894)
2. Kosova Vilayeti Radovişte Kazası Tahsilat Müfettişliği (10 Eylül 1902)
3. Kosova Vilayeti İştîp Kazası Tahsilat Müfettişliği (15 Mart 1903)

Hasan Sadri Efendi, DH. SAİD. d. 195/395, Celaleddin Ağa'nın oğludur.

1. Ambar Memuriyeti
2. Manastır Vilayeti Kondüktörlüğü (1 Mart 1906)
3. Kosova Vilayeti Beşinci Şube Mühendis Muavinliği (23 Kasım 1909)
4. Edirne Vilayeti Umur-u Nafia Mühendis Muavinliği (31 Mart 1910)
5. Manastır Vilayeti Umur-u Nafia Mühendis Muavinliği (15 Haziran 1910)
6. Mamuretülaziz Vilayeti Mühendisliği (22 Şubat 1913)

Hüseyin Hulusi Efendi, DH. SAİD. d. 35/395, Şeyh Yahya Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1871)
2. Kumanova Kazası Mal Müdüriyeti (30 ocak 1876)
3. Kratova Kazası Maden-i Hümayun Baş Kâtibi (31 Mayıs 1877)
4. Kratova Kazası Mahkemesi Müstantik Muavini (7 Aralık 1879)
5. Kratova Kazası Aşar Baş Kâtibi (6 Mart 1881)
6. Kratova Kazası Nüfus Memuriyeti (11 Nisan 1887)

Hüseyin Hüsnü Efendi, DH. SAİD. d. 64/95, Çiftçi Üsküplü Seyfullah Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1878)
2. Kumanova Rüsumat İdaresi Kitabeti (3 Mayıs 1880)
3. Üsküp Sancağı Rüsumat Müdüriyeti İkinci Kitabeti (13 Şubat 1882)
4. Rüsumat Müdüriyeti Baş Kitabeti (13 Nisan 1882)
5. Rüsumat Müdüriyeti Kitabeti Saniliği (24 Haziran 1882)
6. Üsküp Sancağı Rüsumat Müdüriyeti Kitabeti (27 Ağustos 1883)
7. Tikveş Rüsumat Kitabeti (9 Mart 1884)

8. Üsküp Sancağı Duyûn-ı Umûmiye Müdüriyeti Rûsumat Kitabeti (30 Mayıs 1884)
9. Duyûn-ı Umûmiye Müskirat Kitabeti (14 Mayıs 1887)
10. Zibefçe Duyûn-ı Umûmiye Muhafaza Memuriyeti (25 Kasım 1891)
11. Priştine Sancağı Duyûn-ı Umûmiye Memurluğu Vekaleti (13 Nisan 1892)
12. Üsküp Kazası Muvakkat İstihare Memuriyeti (13 Kasım 1892)
13. Üsküp Sancağı Duyûn-ı Umûmiye Müdüriyeti Tezkere Kitabeti (14 Aralık 1892)

Hüseyin Hüsnü Efendi, DH. SAİD. d. 149/247, Esnaftan Zeynel Efendi'nin oğludur.

1. İştîp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Refakati'ne mülazemetle girmiştir. (1901-1902)

Hüseyin Nefi Efendi, DH. SAİD. d. 78/157, Çiftçi Mustafa Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Askeriye Rüşdiyesi Kavaid-i Osmani Muallimliği (1894)
2. Rüşdiye Mektebi Arapça Muallimliği (7 Kasım 1902)

Hüseyin Nuri Efendi, DH. SAİD. d. 116/363, Murad Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Telgrafhanesi'ne mülazemetle girmiştir. (1897)
2. Kosova Vilayeti Osmaniye Kazası (3 Eylül 1902)
3. Prizren Sancağı (2 Nisan 1903)
4. Kosova Vilayeti Yakova Kazası Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (14 Mayıs 1903)
5. Koçana Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (18 Nisan 1904)

Hüseyin Zeki Efendi, DH. SAİD. d. 158/91, Asâkir-i Şahane Jandarma Binbaşlarından Abdülvahid Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Telgraf Merkezi Muhabere Memuriyeti Refakati'ne mülazemetle girmiştir. (1903-1904)

2. Sivas Vilayeti Telgraf ve Posta Baş M¼d¼riyeti Mukayyidliği (24 Ocak 1906)
3. Sivas Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (29 Haziran 1906)
4. Trabzon Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (19 Şubat 1907)

İbrahim Behzad Efendi, DH. SAİD. d. 83/65, Feyzullah'ın oğludur.

1. Üsk¼p Tahrirat Kalemi (1885)
2. Üsk¼p Hastahanesi Kâtib-i Saniliği (13 Ağustos 1889)
3. Üsk¼p Hastahanesi Kâtib-i Evvelliği (14 Mart 1895)

İbrahim Hakkı Efendi, DH. SAİD. d. 18/239, Nalbur Esnafından İbrahim Efendi'nin oğludur.

1. Üsk¼p Sancağı Tahrirat Kalemi (1864)
2. Üsk¼p Muhasebe Kalemi Refik-i Saniliği (13 Mart 1867)
3. Muhasebe Kalemi Evrak Mukayyidliği (14 Temmuz 1868)
4. Muhasebe Kalemi Varidat Mukayyidliği (14 Nisan 1870)
5. Muhasebe Kalemi Varidat Mukayyidliği'nde bulunduğu esnada 6 ay kadar Üsk¼p Sancağı Rüşdiye Mektebi Rika Muallimliği'nde bulunmuştur.
6. Kosova Vilayeti Muhasebe Merkeziyesinde Üsk¼p Mukayyidliği (13 Nisan 1877)
7. Kosova Vilayeti Muhasebe Mesarifat-ı Umumiye Mukayyidliği Mesalih-i Cariye Kitabeti (Ağustos-Eyl¼l 1879)
8. Edirne Vilayeti Muhasebe M¼meyyizlięi (Mart-Nisan 1880)
9. Kosova Vilayeti Merkez Muhasebeciliği (13 Mart 1882)
10. Kosova Vilayeti Muhasebe M¼meyyizlięi (13 Ağustos 1885)
11. Tekfurdağı Sancağı Muhasebeciliği (25 Ekim 1886)
12. Deyre Sancağı Muhasebeciliği (18 Temmuz 1889)
13. Kırkkilise Sancağı Muhasebeciliği (2 Mart 1890)
14. Musul Vilayeti Defterdarlığı (2 Temmuz 1895)
15. Cezayir-i Bahr-i Sefid Vilayeti Defterdarlığı (13 Ağustos 1896)
16. Halep Vilayeti Defterdarlığı (25 Nisan 1899)

17. İşkodra ve Yanya Vilayetleri Maliye Müfettişliği (3 Nisan 1900)

İbrahim Hilmi Efendi, DH. SAİD. d. 3/746, Hacı Osman Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1864)
2. Üsküp Ticaret Baş Kitabeti (1866-1867)
3. Üsküp Tahrir-i Emlak Senedat Kitabeti (1868-1869)
4. Tahrir-i Emlak Vukuat Kitabeti (1869-1870)
5. Prizren Vilayeti Fırka-i Seyyare Tahririyesi Kitabeti (1870-1871)
6. Üsküp Sancağı Tahrir Kalemi Kitabeti (14 Mayıs 1871)
7. Tahrir Kalemi Vukuat Kitabeti (12 Ekim 1871)
8. Fırka-i Seyyare Tahririyesi Kitabeti (23 Aralık 1872)
9. Manastır Vilayeti Dördüncü Fırka-i Seyyaresi Muharrir-i Evvelliği (14 Mart 1876)
10. Kumluca Sancağı Fırka-i Seyyaresi (4 Ağustos 1879)
11. Kumluca Sancağı Tahrir Kalemi Baş Kitabeti (5 Kasım 1879)
12. Tekfurdağı Sancağı Tahrir Kalemi Baş Kitabeti (14 Aralık 1880)
13. Kırkkilise Sancağı Vergi Memuriyeti (20 Temmuz 1884)

İbrahim Hilmi Efendi, DH. SAİD. d. 36/183, Hüsmen Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Mal Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1855)
2. Üsküp Sancağı Evkaf Müdüriyeti Kitabeti (13 Kasım 1857)
3. Üsküp Sancağı Tapu İkinci Kitabeti (28 Eylül 1860)
4. Duhan Rüsümü Müdüriyeti Kitabeti (29 Mayıs 1863)
5. Üsküp Sancağı Mal Kitabeti refakati (27 Ağustos 1864)
6. Üsküp Muhasebe Varidat Kitabeti (21 Eylül 1888)
7. Muhasebe Varidat Mümeyyizliği (10 Ocak 1891)

İdris Efendi, DH. SAİD. d. 29/85, Tüccardan Eyüp Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1872)
2. Mübeyyiz (22 Haziran 1872)
3. Üsküp Meclisi Temyizi Cinayet Kalemi Mukayyidi (23 Şubat 1873)

4. Üsküp Evkaf Kitabeti (4 Mart 1875)
5. Üsküp İdaresi Meclis Baş Kitabeti (6 Mart 1880)
6. Memuriyetine ek olarak Üsküp Rüşdiye Mektebi Rika Muallimliği (26 Mayıs 1881)
7. Üsküp Mütahaşşid-i Asakir-i Şahane-i İ'ane Komisyonu Kitabeti (1885-1886)
8. Priştine Mektupçu Kalem Müsevvidliği (8 Kasım 1888)

İdris Efendi, DH. SAİD. d. 89/423, Terzi Süleyman Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemine mülazemetle girmiştir. (1872)
2. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalem Şakirdliği (12 Haziran 1878)
3. Muhasebe Kalem Masrif Mukayyidliği Refakati (29 Temmuz 1880)
4. Muhasebe Kalem Varidat Mukayyidi (13 Ağustos 1888)
5. Priştine Sancağı Muhasebe Kalem Varidat Mukayyidi (21 Eylül 1888)
6. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalem Varidat Mukayyidliği (3 Nisan 1893)
7. Kumanova Kazası Mal Müdürlüğü Vekaleti (14 Temmuz 1894)
8. Palanka Kazası Mal Müdürlüğü¹⁴ (30 Mart 1896)
9. Yenipazar Kazası Mal Müdürlüğü (13 Mart 1897)

İlyas Fehmi Efendi, DH. SAİD. d. 30/175, Müftüzade Mehmed Bey'in oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalem (1873)
2. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalem Üsküp Sancağı Mukayyidliği Muavinliği (7 Mart 1877)
3. Muhasebe Kalem Cetvel ve Havalat Kâtibi (14 Mart 1880)
4. Yenipazar Sancağı Muhasebe Kalem Mukayyidliği (13 Ağustos 1882)
5. Muhasebat-ı Atika Memuriyeti (14 Ocak 1884)
6. Kosova Vilayeti Priştine Sancağı Mitroviçe Kazası Mal Müdüriyeti (28 Kasım 1884)
7. Manastır Vilayeti Adliye Hesap Kitabeti (30 Nisan 1885)
8. Manastır Vilayeti Muhasebe Kalem (Haziran-Temmuz 1885)

¹⁴ 1896 yılına ait salnamede İdris Efendi'ye ait bir kayıt tespit edilmiştir. Salnamede Palanka Kazası Mal Kalem kısmında İdris Efendi'nin adı geçmektedir. Bkz. Ağanoglu, H. Y. (2000). *1896 (Hicri 1314) Kosova Vilayeti Salnamesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca)*. Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul, s. 151.

9. Filorina Kazası Maliye Müdürlüğü (27 Temmuz 1888)

İsmail Efendi, DH. SAİD. d. 9/509, Süleyman Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Evrak Odası'na mülazemetle girmiştir. (1876)
2. Üsküp Aşar Kol Muharrirliği (Haziran-Temmuz 1879)
3. Karataş Rüsumat İdaresi (Eylül-Ekim 1881)
4. Palanka Kazası Piyade Tahsildarlığı (Haziran-Temmuz 1882)
5. Kumanova Kazası Piyade Tahsildarlığı (Mart-Nisan 1883)
6. Karataş Rüsumat İdaresi (Haziran-Temmuz 1883)
7. Bırakova Rüsumat İdaresi (20 Kasım 1882)
8. Yakorit Rüsumat İdaresi (2 Ocak 1883)

İsmail Efendi, DH. SAİD. d. 41/235, Yahya Çavuş'un oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrir ve Vergi Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1882)
2. Tahrir ve Vergi Kalemi Defterciliği (22 Eylül 1883)
3. Kalkandelen Kazası Mal Müdürü Refakati (14 Kasım 1891)
4. Kosova Vilayeti Vergi Kitabeti Refakati (14 Nisan 1900)

İsmail Efendi, DH. SAİD. d. 188/187, Osman Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Mektubi Kalemi
2. Kosova Vilayeti Polis Neferliği (11 Haziran 1899)
3. Polis Çavuşluğu (3 Aralık 1904)
4. Üçüncü Sınıf Polis Komiserliği (20 Eylül 1905)
5. İkinci Sınıf Komiserlik (14 Ağustos 1909)
6. Hüdavendigâr Vilayeti İkinci Sınıf Komiserliği (17 Mayıs 1913)
7. Adana Vilayeti Ser komiserliği (6 Aralık 1913)

İsmail Hakkı Efendi, DH. SAİD. d. 167/187, Saraç Esnafından Numan Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Meclis İdare Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1893)
2. Kosova Vilayeti Rüsumat Müdüriyeti İkinci Vekaleti (26 Nisan 1893)

3. Rüsumat Müdüriyeti Kolculuğu (13 Mayıs 1894)
4. Karaağaç Rüsumat Müdüriyeti Tezkere ve Sened-i Makbuz Muharrirliği (7 Şubat 1897)
5. Karaağaç Rüsumat Müdüriyeti İkinci Kitabeti (27 Eylül 1897)
6. Üsküp Belediye Dairesi Baş Kâtip Muavinliği (4 Ekim 1900)
7. Kosova Vilayeti Merkez Tahsilat Kitabeti (23 Haziran 1907)
8. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemi Aşar ve Rüsumat Kitabeti (29 Mart 1908)
9. Kosova Vilayeti Nafia Muhasebe Memurluğu (21 Aralık 1909)

İzzet Efendi, DH. SAİD. d. 141/273, Kosova Jandarma Yüzbaşılardan Ali Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Jandarma Alayının Birinci Üsküp Taburu Neferliği (10 Ocak 1892)
2. Piyade Bölüğü Emni (15 Ağustos 1900)
3. Süvari Bölüğü Emni (8 Temmuz 1901)
4. İştip Kazası Tahsilat Müfettişliği (29 Eylül 1902)
5. Üsküp Tahsilat Müfettişliği (15 Mart 1903)
6. Kumanova Tahsilat Müfettişliği (9 Mart 1904)
7. Volçetrin Kazası Mal Müdür Muavinliği

Kadri Efendi, DH. SAİD. d. 29/97, Hacı Pazazade İsmail Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (20 Aralık 1878)
2. Üsküp Evrak Odası (6 Mart 1881)
3. Tahrirat Kalemi Mübeyyizliği (Şubat-Mart 1882)
4. Kosova Vilayeti Mektupçu Kalemi Mübeyyizliği (27 Eylül 1888)
5. Kosova Vilayeti Evrak Müdürlüğü (8 Ağustos 1902)

Mahmud Celaledin Efendi, BOA. DH.SAİD. d. 116/119, İbrahim Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Tahrirat Kalemi Mübeyyizliği (1874)
2. Kumanova Kazası Tahrirat Kitabeti (18 Ekim 1877)
3. İştip Kazası Tahrirat Kitabeti (17 Temmuz 1879)

4. Üsküp Sancağı Bidayet Mahkemesi Zabıt Kitabı (Eylül-Ekim 1880)
5. Bidayet Mahkemesi Aza-i Mülazımlığı
6. Üsküp Hastahanesi Kâtib-i Saniliği (27 Ekim 1885)
7. İkinci Sınıf Ordu-u Hümayun Levazım Dairesi Birinci Şubesi (5 Nisan 1895)
8. Birinci Sınıf Üçüncü Şube (14 Temmuz 1903)
9. Levazım Dairesi Dördüncü Şube Müdüriyeti
10. İkinci Redif Müfettişliği İdare Heyeti Kısmı Salis Mübeyyizliği (14 Mart 1911)

Mahmud Hamdi Efendi, DH. SAİD. d. 34/293, Ketebeden Hacı Abdullah Efendi'nin oğludur.

1. Prizren Tahrirat Kalemi (1853)
2. Hersek Domana Kazası Tapu Kâtibi (3 Haziran 1858)
3. Mostar Telgrafhanesi (2 Ekim 1859)
4. Niş Telgrafhanesi Muhabere Memuriyeti (14 Ocak 1863)
5. Gradiška Telgrafhanesi Müdüriyeti (13 Şubat 1866)
6. Yenipazar Kadranhanesi Baş Memuriyeti (13 Şubat 1868)
7. Salihli Telgrafhanesi Müdüriyeti (10 Aralık 1880)
8. Manisa Telgrafhane Müdüriyeti (25 Ekim 1885)
9. Balıkesir Merkezi Telgraf ve Posta Müdüriyeti (25 Aralık 1890)

Mahmud Talad Efendi, DH. SAİD. d. 22/443, Hasan Paşa'nın oğludur.

1. Mektub-i Sadr-ı Ali Odası'na mülazemetle girmiştir. (1854)
2. Kastamonu Vilayeti Mektupçu Mümeyyizliği (13 Ağustos 1883)
3. Kastamonu Gazetesi Muharrirliği (27 Ağustos 1883)
4. Basra Vilayeti Mektupçuluğu (10 Temmuz 1884)
5. Bağdat Vilayeti Mektupçuluğu (25 Eylül 1889)
6. Kosova Vilayeti Mektupçuluğu (17 Ocak 1893)¹⁵
7. Manastır Vilayeti Mektupçuluğu (29 Mayıs 1895)

¹⁵ 1896 yılına ait salnamede Mahmud Talad Efendi'ye ait bir kayıt tespit edilmiştir. Salnamede vilayet mektupçuları arasında Mahmut Talad Efendi'nin 17 Şubat 308 tarihli tayini yer almaktadır. Bkz. Ağanolu, H. Y. (2000). *1896 (Hicri 1314) Kosova Vilayeti Salnamesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca)*. Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul, s. 66.

8. Selanik Vilayeti Mektupçuluğu (11 Temmuz 1895)
9. Ankara Vilayeti Mektupçuluğu (15 Ekim 1895)
10. Hakkari Sancağı Mutasarrıflığı (5 Eylül 1897)

Manoel Zeki Efendi, DH. SAİD. d. 116/275, Eczacı Harun Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Telgrafhanesi Muhaberat Memuriyeti Refakati (1896-1897)

Mehmed Agah Efendi, DH. SAİD. d. 142/185, Mahmud Celaleddin Efendi'nin oğludur.

1. Selanik Vilayeti Nüfus Nezareti Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (14 Ekim 1901)
2. Selanik Aynaroz Kazası Nüfus Kitabesi (14 Kasım 1903)

Mehmed Ali Efendi, DH. SAİD. d. 67/451, Esnaftan Abdullah Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Telgrafhanesi'ne mülazemetle girmiştir. (1890)
2. Üsküp İstasyonu Şube Memuriyeti (Haziran-Temmuz 1902)
3. Seniçe Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (24 Ekim 1891)
4. Prizren Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (Şubat-Mart 1893)
5. Üsküp Postahanesi Seyyar Memurlukları Vekaleti (26 Ağustos 1893)
6. Çarova Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (21 Temmuz 1895)
7. Telgraf ve Posta Merkezi Nakliye Memuriyeti (18 Ocak 1896)
8. Mitroviçe Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (21 Nisan 1900)
9. Üsküp Merkezi Muhabere Memuriyeti
10. Üsküp Merkezi Üçüncü Sınıf Muhabere Memuriyeti (4 Kasım 1909)

Mehmed Bedri Efendi, DH. SAİD. d. 149/471, İpek Sandık Emni Ömer Efendi'nin oğludur.

1. Prepol ve Volçetrin Telgraf ve Posta Merkezi'ne mülazemetle girmiştir. (1899-1900)
2. Selanik Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (30 Ağustos 1903)

Mehmed Emin Efendi, DH. SAİD. d. 192/149, Müderris Hacı Selim Efendi'nin oğludur.

1. Gedus Kazası Ziraat Fen Muallimliği (30 Nisan 1901)
2. Adapazarı Kazası Hendek Nahiyesi Orman Süvari Memurluğu (12 Mayıs 1903)
3. Prizren Sancağı Orman Süvari Koruculuğu (14 Nisan 1906)
4. Tenus Orman Müfettişliği Muavinliği (26 Ocak 1910)
5. Üsküp Orman Seyyar Müfettişliği (25 Ağustos 1911)

Mehmed Faik Efendi, DH. SAİD. d. 140/221, Kosova Merkez Vilayeti Tahrir Vergi Kalemi Kâtibi Raşid Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Merkez Tahrir Vergi İdaresi'ne mülazemetle girmiştir. (27 Eylül 1901)
2. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemi
3. Muhasebe Kalemi Liva Şubesi Refakati (14 Kasım 1902)
4. Muhasebe Vilayeti Ser Mübeyyizliği (14 Mart 1907)
5. Muhasebe Vilayeti Liva Kitabeti Refakati (25 Haziran 1908)
6. Muhasebe Vilayeti Liva Kitabeti Muavinliği (14 Aralık 1909)
7. Merkez Muhasebesi Malumat Kitabeti (29 Ağustos 1910)
8. Muhasebe-i Vilayet Kitabeti Muavinliği (14 Nisan 1912)

Mehmed Haşim Efendi, DH. SAİD. d. 36/461, Kahyabeyi Hacı Feyzullah Efendi'nin oğludur.

1. Manastır Vilayeti Mektubi Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1873)
2. Manastır Vilayeti Seyyar Tahrir Birinci Fırkası Mukayyidliği (13 Mart 1871)
3. Kosova Vilayeti Tahrir Kalemi Vukuat Kitabeti (13 Eylül 1877)
4. Tahrir Kalemi Mizan Kitabeti (13 Kasım 1877)
5. Tahrir Kalemi Senedat Kitabeti (14 Eylül 1879)
6. Kosova Vilayeti İkinci Seyyar Tahrir Fırkası Muharrir-i Saniliği (28 Ekim 1881)
7. Kosova Vilayeti Dördüncü Fırkası Muharrir-i Evvelliği (14 Ekim 1881)

Mehmed Hilmi Efendi, DH. SAİD. d. 4/826, Mısrızade Üsküplü Hacı Numan Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Eyaleti Muhasebesi'ne mülazemetle girmiştir. (1846)
2. İlave memuriyet olarak Tapu Memuriyeti (1846)
3. Divan Kitabeti (1846-1847)
4. Hersek Eyaleti Tahrirat memuriyeti (Mart-Nisan 1851)
5. Rumeli Muhasebesi (1854-1855)
6. Bihke Sancağı Mal refakati (Ocak-Şubat 1856)
7. Bosna Eyaleti Muhasebesi (1856)
8. Bosna tarafında Cevdet Paşa hazretlerinin maiyeti kitabeti (1863-1864)
9. Bosna Eyaleti Mal Baş refakati (1864-1865)
10. Muhasebe Mübeyyizliği (1865-1866)
11. Bosna Rüsumat Muhasebe Baş Kitabeti (1865-1866)
12. Samsun Rüsumat Muhasebe Baş Kitabeti (Eylül-Ekim 1867)
13. Hüdavendigâr Vilayeti Mektupçu Mübeyyizliği (Şubat-Mart 1868)
14. Halep Vilayeti Evrak Müdürlüğü (1868-1869)
15. Halep Sancağı Tahrirat Müdürlüğü (1868-1869)
16. Akka Sancağı Muhasebeciliği (Aralık-Ocak 1870-1871)
17. Adana Vilayeti Evrak Müdürlüğü (1873-1874)
18. Damga İdaresi Tahrirat Müsevvidliği (1874-1875)
19. Kandiye Sancağı Muhasebeciliği (Mart-Nisan 1877)
20. Laşid Sancağı Muhasebeciliği (Ocak-Şubat 1878)
21. Kosova Merkez Aşar Müdürlüğü (Nisan-Mayıs 1879)
22. Görice Sancağı Muhasebeciliği (24 Şubat 1884)
23. Prizren Sancağı Muhasebeciliği (23 Kasım 1884)

Mehmed Hulusi Efendi, DH. SAİD. d. 43/115, Yahya Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Resmî Mîri Kitabeti (24 Ağustos 1862)
2. Üsküp Sancağı Maliye Kalemi Masraf Mukayyidliği (Nisan-Mayıs 1869)
3. Üsküp Sancağı Mal Müdürlüğü Refakati (4 Aralık 1870)
4. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemi Maarif Mukayyidliği (21 Eylül 1888)
5. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemi Adliye Hesap Kitabeti (6 Ocak 1889)
6. Muhasebe Kalemi Mesalih-i Cariye Kitabeti (12 Temmuz 1889)

7. Kosova Vilayeti Merkez Liva Kitabeti (13 Ocak 1891)

Mehmed İzzet Bey, DH. SAİD. d. 29/29, Haczecizade İbrahim Bey'in oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1886)
2. Üsküp Mektupçu Kalemi Mümeyyizliği (20 Eylül 1888)
3. Hazine-i Hümayun Hademesi Silki (19 Temmuz 1892)
4. Hazine-i Hümayun Kapı Çukadarı Muavinliği (13 Aralık 1893)
5. Şüheda ve Ma'luleyn Gazet İ'ane Sergisi'nde memuriyetine ek olarak çalışmıştır.
6. Hazine-i Hümayun Mukayyidliği (8 Nisan 1900)
7. Hazine-i Hümayun Beşinci Kitabeti (24 Kasım 1903)
8. Hazine-i Hümayun Üçüncü Kitabeti (15 Ekim 1904)
9. Hazine-i Hümayun İkinci Kitabeti (14 Eylül 1913)

Mehmed Kadri Bey, DH. SAİD. d. 191/226, Müftüzade Nevhi Bey'in oğludur.

1. Üsküp Duyûn-ı Umûmiye-i Osmaniye İdaresi'ne mülazemetle girmiştir.
2. Dördüncü Karşiyaka Kolu İstimare Memurluğu (9 Kasım 1905)
3. Üsküp Kazası Tadilat-ı Umumiye Üçüncü Fırka Mukayyidliği (14 Eylül 1906)
4. Merkez Tapu Kitabeti Refik-i Evvelliği (15 Aralık 1909)
5. Üsküp Merkezi Vergi Malumatı Kitabeti (29 Nisan 1911)

Mehmed Münir Bey, DH. SAİD. d. 2/858, Müftü Abdurrahman Bey'in oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle başlamıştır. (1869)
2. Üsküp Emlak-ı Tahrirat Kitabeti (1869-1870)
3. Üsküp Rüşumat-ı Tahrirat Kitabeti (3 Mart 1872)
4. Tetkik-i Aşar ve Emval Eytam Sandığı Muhasebesi, Tahsilat-ı Bakaya, Defter-i Hâkanî, Evkaf ve Maarif Komisyonları Azalıkları (1874-1875)
5. Üsküp Ticaret Mahkemesi Riyaseti (17 Şubat 1882)

Mehmed Nabi Efendi, DH. SAİD. d. 102/17, İsa Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Mektupçu Kalemî'ne mülazemetle girmiştir. (1894)
2. Nüfus Nezareti Pasaport Memuriyeti¹⁶ (9 Eylül 1895)
3. Nüfus Kalemî Vukuat Kitabeti (14 Ekim 1907)
4. Kosova Vilayeti Merkez Pasaport Memuriyeti (14 Mart 1909)
5. Kosova Vilayeti Nüfus Kalemî Baş Kitabeti (3 Temmuz 1910)
6. İlave memuriyet olarak Pasaport Memurluğu Vekaleti (3 Temmuz 1910)

Mehmed Necati Efendi, DH. SAİD. d. 118/297, Receb Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Telgrafhanesi'ne mülazemetle girmiştir. (1900)
2. Kosova Vilayeti İştip Kazası Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (11 Temmuz 1903)
3. Üsküp Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (25 Ağustos 1903)
4. Üsküp Postahanesi Kitabeti (2 Aralık 1903)
5. Kosova Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi Müdürlüğü (22 Temmuz 1904)
6. Üsküp Posta Memuriyeti (6 Nisan 1909)
7. Telgraf ve Posta Merkezi Üçüncü Sınıf Memuriyeti (9 Kasım 1909)
8. Kosova Baş Müdüriyeti Ambar Memuriyeti (14 Haziran 1912)

Mehmed Nuri Efendi, DH. SAİD. d. 174/233, Duyûn-ı Umûmi Memurlarından Cemal Sabri Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemî'ne mülazemetle girmiştir. (1909)
2. Muhasebe Kalemî Mübeyyizliği (Aralık-Ocak 1909-1910)

Mehmed Ramiz Efendi, DH. SAİD. d. 131/85, Hurşid Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Tahrir Vergi İdaresi'ne mülazemetle girmiştir. (1901)
2. Tahrir Vergi Kalemî Defterciliği (9 Aralık 1901)

¹⁶ 1896 yılına ait salnamede Mehmed Nabi Efendi'ye ait bir kayıt tespit edilmiştir. Salnamede nüfus nezareti kısmında pasaport mukayyidi olarak Mehmed Nabi Efendi'nin adı geçmektedir. Bkz. Ağanoglu, H. Y. (2000). *1896 (Hicri 1314) Kosova Vilayeti Salnamesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca)*. Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul, s. 69.

Mehmed Raşid Efendi, DH. SAİD. d. 9/355, Memurin-i Mülkiye'den Mustafa Efendi'nin oğludur.

1. Dersaadet Emtia-i Dahiliye Gümrüğü Nezaret Dairesi'ne mülazemetle girmiştir. (1863)
2. Zahire Gümrüğü Nezaret Mukayyidliği (1862-1863)
3. Zahire Gümrüğü Nezareti Kapalı Dakik Şube Kitabeti (1863-1864)
4. Zahire Gümrüğü Nezareti Mubassırlığı (1872-1873)
5. Zahire Gümrüğü Nezareti Depozito Mukayyidliği (1877)
6. Zahire Gümrüğü Nezareti Meyve Gümrüğü Şube Memuriyeti (Ağustos-Eylül 1877)
7. Paşa Limanı Fabrika Memuriyeti (1877)
8. Müskirat Zahire Gümrüğü Nezareti Mukayyidliği (Haziran-Temmuz 1881)

Mehmed Sadık Efendi, DH. SAİD. d. 172/85, Maliye Tahsildarlarından Yaşar Efendi'nin oğludur.

1. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemî (1910)
2. Muhasebe Kalemî Mülazımlığı (15 Ocak 1910)

Mehmed Tahir Bey, DH. SAİD. d. 29/87, Üçüncü Ordu-1 Hümayun Mensubu Süvari Redifi İkinci Miralayı Hacı Yakup Bey'in oğludur.

1. Üsküp Tahrirat Kalemî'ne mülazemetle girmiştir. (1873)
2. Müsevvid-i Sani (14 Eylül 1879)
3. Kosova Vilayeti Mektupçu Kalemî (Kasım-Aralık 1883)
4. Kosova Vilayeti Mektupçu Kalemî'nin Birinci Sınıf Müsevvidliğe dönüştürülmesi ile görevine burada devam etmiştir. (14 Ekim 1886)

Mehmed Tefvîk Efendi, DH. SAİD. d. 90/5, Salim Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Karşıyaka ve Karadağ Kollarında Muvakkat İstimare Memurlukları (1893)
2. Köprülü Kazası Tahrirat Kalemî (13 Mart 1896)
3. Bogomil Nahiyesi Kitabeti (30 Kasım 1896)

Mehmed Tevfik Efendi, DH. SAİD. d. 193/113, Esseyid Mehmed Gazevati Efendi'nin oğludur.

1. Selanik Emtia-i Dahiliye Gümrüğü'ne mülazemetle girmiştir. (15 Ağustos 1897)
2. Ambar Kitabeti Vekaleti (15 Kasım 1897)
3. Selanik İstasyon Şubesi İkinci Sınıf Kitabeti (14 Temmuz 1910)

Mehmed Şükrü Efendi, DH. SAİD. d. 114/155, İpsala Naibi Ahmed Cevded Efendi'nin oğludur.

1. Dersaadet Telgraf Merkezi'ne mülazemetle girmiştir. (1900)
2. Yanya Vilayeti Telgraf ve Posta Muhabere Memuriyeti (25 Nisan 1904)

Mustafa Akif Bey, DH. SAİD. d. 163/411, Mal Kalemi Kitabetinden Ramiz Şevki Bey'in oğludur.

1. Zibefçe Duyûn-ı Umûmiye Kitabeti (26 Eylül 1903)
2. Zibefçe Pasaport Memuriyeti Muavinliği (14 Şubat 1904)

Mustafa İlhami Efendi, DH. SAİD. d. 90/109, Kirmasti Kazası Telgraf ve Posta Müdürü Raşid Efendi'nin oğludur.

1. Kumanova ve Kirmasti Telgraf Merkezleri (1889)
2. Beyrut Vilayeti Nablus Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (11 Ocak 1895)
3. Kosova Vilayeti Priştine Telgraf ve Posta Merkezleri Muhabere Memuriyeti (Şubat-Mart 1896)
4. Edirne Vilayeti Dimetoka Telgraf ve Posta Merkezleri Muhabere Memuriyeti (13 Temmuz 1898)
5. Telgraf ve Posta Merkezi Posta Nakliye Memuriyeti (3 Ocak 1899)
6. Ardos Telgraf ve Posta Merkezi Muhabere Memuriyeti (18 Eylül 1899)
7. Telgraf ve Posta Merkezi Üçüncü Sınıf Memuriyeti

8. Adana Postahanesi Üçüncü Sınıf Memuriyeti (14 Mart 1900)

Mustafa Nail Efendi, DH. SAİD. d. 105/283; 180/283, Çandarlı Rüsumat Memuru
Hacı Ali Efendi'nin oğludur.

1. İzmir Rüsumat Müdüriyeti Tezkire Kitabeti (Aralık-Ocak 1869-1870)
2. İzmir Rüsumat Müdüriyeti Marifet-i Tezkire Kitabeti (13 Aralık 1869)
3. Rüsumat Müdüriyeti Tahrirat Kitabeti (2 Aralık 1881)
4. Sakız Rüsumat Müdüriyeti Baş Kitabeti (31 Ekim 1882)
5. Ayvalık Merkez Baş Kitabeti (27 Ağustos 1873)
6. Kocahisar Mahkemesi Baş Kitabeti (5 Kasım 1874)
7. Konya İkinci Duhan Fabrikası Memurluğu (13 Mayıs 1875)
8. Isparta Rüsumat Müdürlüğü (3 Haziran 1876)
9. Rüsumu Sitte İdaresi (12 Ocak 1880)
10. Üsküp Sancağı Ser Tahsildarlığı (2 Ağustos 1883)
11. Koçana Kazası Kaymakamlığı (15 Kasım 1886)
12. Edirne Rüsumat İdaresi Rüsumat Müdürlüğü (5 Mart 1888)
13. İzmir Rüsumat Müdüriyeti İcmal Mübeyyizliği (Haziran-Temmuz 1869)
14. İzmir Rüsumat Nezareti Evrak Mukayyidliği (Ekim-Kasım 1870)
15. Bağdat Rüsumat Emaneti Merkez Müdüriyeti (22 Eylül 1906)
16. Beyrut Dahiliye Gümrüğü Müdüriyeti (1 Şubat 1909)

Mustafa Rıza Efendi, DH. SAİD. d. 149/269, Telgraf Müdürlerinden Şevki
Efendi'nin oğludur.

1. Dersaadet Telgraf Merkezi Muhabere Memuriyeti Refakati'ne mülazemetle girmiştir. (1905-1906)

Nuri Efendi, DH. SAİD. d. 58/13, Maliye Kitabetinden Hacı Abdullah Efendi'nin
oğludur.

1. İşkodra Gümrükleri Mubassırlığı (1862)
2. Dıraç Gümrükleri Mubassırlığı (13 Mart 1862)
3. Prizren ve Niş Telgrafhaneleri (13 Mayıs 1862)

4. Prizren Merkezi Muhabere Memuriyeti (Haziran-Temmuz 1866)
5. Seniçe Posta Merkezleri Muhabere Memuriyeti (12 Temmuz 1867)
6. İpek Merkezi Müdüriyeti (Mayıs-Haziran 1869)
7. Prizren Merkezi Muhabere Memuriyeti (5 Nisan 1874)
8. Üsküp Merkezi Muhabere Memuriyeti (7 Ekim 1878)
9. Kozan Merkezi Muhabere Memuriyeti (17 Ekim 1880)
10. Aydın Vilayeti Dahilindeki kasaba ser muhabere Memuriyetleri (16 Ağustos 1886)
11. Eşme Merkezleri Ser muhabere Memuriyetleri (30 Kasım 1887)

Nuri Efendi, DH. SAİD. d. 29/35, Kosova Vilayeti Müsevvidlerinden Salih Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1886)
2. Mektupçu Kalemi (1888)
3. Üsküp Maarif İdaresi Tahrirat Kitabeti (23 Haziran 1906)
4. İlave memuriyet olarak Üsküp İdadisi Hüsn-i Hat Muallimliği görevinde bulunmuştur. (30 Haziran 1908)

Ömer Efendi, DH. SAİD. d. 176/107, Bakkal Abdulahad Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Birinci Daire-i Piyade Tahsildarlığı (15 Nisan 1910)

Ramiz Şevki Bey, DH. SAİD. d. 107/141, Müftüzade Üsküplü Ali Bey'in oğludur.

1. Üsküp Rüsumat Müdüriyeti Sandık Eminliği (1881)
2. Tütün Fabrikası Memuriyeti (27 Haziran 1883)
3. Pirlepe Reji İdaresi Tütün İthalat ve İhracat Memuriyeti (14 Nisan 1884)
4. Pirlepe Duyûn-ı Umûmiye Memuriyeti (11 Şubat 1886)
5. Florina Duyûn-ı Umûmiye (30 Mayıs 1888)
6. Selanik Duyûn-ı Umûmiye Nezaretı (22 Mayıs 1897)
7. Kalkandelen Duyûn-ı Umûmiye Memurluğu (22 Mayıs 1897)
8. Üsküp Duyûn-ı Umûmiye Müdüriyeti İkinci Kitabeti (1 Haziran 1900)

Raşid Efendi, DH. SAİD. d. 120/193, Latif Ağa'nın oğludur.

1. Kumanova ve Preşova Kazası Telgrafhaneleri'ne mülazemetle girmiştir. (1900-1901)
2. Üsküp Telgraf ve Posta Merkezi Memuriyeti (28 Haziran 1903)

Raşid Fehmi Efendi, DH. SAİD. d. 125/77, Üsküplü Abdülcélil Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Tahrir Vergi Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (11 Kasım 1874)
2. Evrak-ı Vukuat Kitabeti Refakati (27 Nisan 1878)
3. Senedat Kitabeti (5 Ağustos 1880)
4. Kosova Vilayeti Vergi Kitabeti (13 Ekim 1881)

Receb Efendi, DH. SAİD. d. 86/477, Bakkal Osman Ağa'nın oğludur.

1. Dimetoka Sancağı Birinci Kol Piyade Tahsildarlığı (1883)
2. Süvari Tahsildarlığı (17 Aralık 1885)
3. Balıkesir Sancağı Vergi İdaresi
4. Bigadiç Kazası Tahrir Vergi Kitabeti (25 Mayıs 1891)

Receb Efendi, DH. SAİD. d. 123/447, Şakir Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Mektupçu Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1893-1894)
2. Kosova Vilayeti Tahrir Kalemi Defterciliği (14 Şubat 1905)
3. Kosova Vilayeti Mektupçu Kalemi Odacılığı

Receb Hilmi Efendi, DH. SAİD. d. 44/341, Kunduracı Ahmed Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1879)
2. Muhasebe Kalemi Evrak Mukayyidliği (14 Mayıs 1881)
3. Kosova Vilayeti Kaçanik Nahiyesi Kitabeti (25 Mart 1890)

Rekado İsrail Efendi, DH. SAİD. d. 115/429, Elyazar Efendi'nin oğludur.

1. Selanik Vilayeti Beledi Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1894)

2. Drama Sancağı Pasaport Fransızca Memurîyeti (11 Mayıs 1897)

Remzi Efendi, DH. SAİD. d. 182/51, Mehmed Emin Efendi'nin oğludur.

1. Osmancık ve Adapazarı Banka Sandık ve Şubeleri
2. Silivri Kazası Ziraat Bankası Sandık Memur Refakati (14 Nisan 1911)

Rıfad Efendi, DH. SAİD. d. 119/127, Koçana Kazası Mal Müdürü Mehmed Emin Efendi'nin oğludur.

1. Koçana Kazası Maliye Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1875)
2. Koçana Kazası Nüfus Memurîyeti (28 Mayıs 1884)
3. Koçana Kazası Nüfus Memurîyeti (26 Ağustos 1885)
4. Kosova Vilayeti Nüfus Nezareti İkinci Kitabeti¹⁷ (14 Temmuz 1894)

Rıfad Efendi, DH. SAİD. d. 171/159, Bilecik Belediye Tabibi Köprülülü Cafer Efendi'nin oğludur.

1. İştîp Kazası Belediye Doktoru (11 Temmuz 1909)

Salih Necmi Efendi, DH. SAİD. d. 30/447, Eshâb-ı Alâkadan Hüseyin Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1872)
2. Kratova Kazası Aşar Baş Kitabeti (17 Haziran 1876)
3. Kratova Kazası Kurşun Maden Kitabeti (14 Mart 1877)
4. Üsküp Muhasebe Kalemi (13 Mayıs 1887)
5. Fırka-i Askeriye Hesabatı Rüyeti (12 Eylül 1879)
6. Kratova Kazası Mal Müdürlüğü Sandık Emaneti Hesaplarının Rüyeti (24 Mart 1880)

¹⁷ 1896 yılına ait salnamede Rıfad Efendi'ye ait bir kayıt tespit edilmiştir. Salnamede nüfus nezareti kısmında ikinci kâtip olarak Rıfad Efendi'nin adı geçmektedir. Bkz. Ağanoğlu, H. Y. (2000). *1896 (Hicri 1314) Kosova Vilayeti Salnamesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca)*. Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul, s. 69.

7. Kosova Vilayeti Evkaf Muhasebe Kitabeti (29 Mayıs 1880)
8. Kosova Vilayeti Evkaf Muhasebe Kalemi Varidat Mukayyidliği (11 Şubat 1881)
9. Merkez Sandık Eminliği Vekaleti (13 Kasım 1886)
10. Muhasebe-i Vilayet Mümeyyizliği Vekaleti (13 Nisan 1889)
11. Seniçe Merkez Aşar Müzayedesi (22 Temmuz 1893)
12. Muhasebe-i Vilayet Mümeyyizliği Vekaleti (14 Mart 1907)

Salih Şevket Efendi, DH. SAİD. d. 177/443, Jandarma Binbaşlarından Ahmed Rasim Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi İkrazat Mukayyidliği (22 Temmuz 1907)
2. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Evrak Mukayyidliği (14 Şubat 1909)
3. Üsküp İbtidai Mektebi Muallim-i Evvelliği (28 Şubat 1911)
4. Prizren İdadisi Ulum-ı Tıbbiye Muallimliği (14 Mayıs 1912)
5. Konya İkinci Leyli İdadisi Ulum-ı Tıbbiye Muallimliği (3 Mart 1913)

Süleyman Efendi, DH. SAİD. d. 56/31, Üsküp Belediye Reisi Hüseyin Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1868)
2. Üsküp Rüsumat Müdüriyeti Üçüncü Kitabeti (20 Haziran 1874)
3. Üsküp Fabrika Memurluğu (20 Ocak 1880)
4. Palanka Rüsumat İdaresi Kitabeti (23 Ocak 1881)
5. Rüsumat İdaresi Memurluğu (18 Mayıs 1884)
6. Koçana Duyûn-ı Umûmiye Memurluğu¹⁸ (3 Nisan 1885)
7. Zibefçe Duyûn-ı Umûmiye Muhafaza Memurluğu (19 Mayıs 1889)
8. Taşlıca Duyûn-ı Umûmiye İdaresi Memuriyeti (3 Temmuz 1890)
9. Preşova Duyûn-ı Umûmiye İdaresi Kitabeti (1 Ocak 1893)

¹⁸ 1896 yılına ait salnamede Süleyman Efendi'ye ait bir kayıt tespit edilmiştir. Salnamede Koçana kazası memurin-i kaza kısmında Süleyman Efendi'nin adı geçmektedir. Bkz. Ağanoğlu, H. Y. (2000). *1896 (Hicri 1314) Kosova Vilayeti Salnamesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca)*. Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul, s. 158.

10. Koçana Kazası Duyûn-ı Umûmiye İdaresi dahilindeki Osmaniye mevkiinde teşkil edilen geçici Muhafız Memurluğu (6 Nisan 1896)
11. Daimi olarak Osmaniye Muhafız Memurluğu (13 Ekim 1898)

Süleyman Faik Efendi, DH. SAİD. d. 84/459, Esnaftan Yusuf Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1873)
2. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi Mübeyyizi Saniliği (13 Şubat 1870)
3. Rüsumat İdaresi Üçüncü Kitabeti (26 Haziran 1872)
4. Tahrirat Kalemi Ser mübeyyizliği (13 Temmuz 1873)
5. Kaçanik Nahiyesi Tahrirat Kitabeti (13 Nisan 1877)
6. Priştine Sancağı Bidayet Mahkemesi Zabt Kitabeti (13 Kasım 1879)
7. Kosova Vilayeti Mektubi Kalemi Mübeyyizi (13 Ocak 1880)
8. Kosova Vilayeti Meclis İdare İkinci Kitabeti (1 Kasım 1882)
9. İşar Nezareti Tahrirat Kitabeti (15 Kasım 1884)
10. Priştine Kazası Ağnam Ser memurluğu (22 Haziran 1886)
11. Tahrir Vergi Kitabeti (31 Ağustos 1886)
12. Kosova Vilayeti Evkaf İdaresi Kitabeti (23 Eylül 1888)
13. Evkaf Muhasebeciliği Vekaleti (13 Ocak 1896)
14. Hüdavendigâr Vilayeti Bandırma Kazası Evkaf Memurluğu (7 Aralık 1898)
15. Gümülcine Sancağı Evkaf Müdüriyeti (11 Mart 1909)

Süleyman Faik Efendi, DH. SAİD. d. 101/157, Kosova Vilayeti İstinaf Azası Hasan Efendi'nin oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi (1873)
2. Üsküp Tahrir-i Emlak Kalemi Seyyar Mukayyidliği (6 Mart 1874)
3. Üsküp Emlak ve Arazi Kalemi Yoklama Kitabeti (13 Mart 1875)
4. Vilayet-i Evrak Mukayyidliği (27 Eylül 1877)
5. Üsküp Tahrirat Kalemi Mübeyyizliği (20 Ocak 1882)
6. Kosova Vilayeti Orman Müfettişi Kitabeti (7 Aralık 1884)
7. Kosova Vilayeti Evkaf Kitabeti (13 Mayıs 1885)
8. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemi Varidat Kitabeti Refakati (27 Temmuz 1886)

9. Kosova Vilayeti Muhasebe Evrak Mukayyidliği (14 Ağustos 1890)

Süleyman Faik Efendi, DH. SAİD. d. 153/79, Kosova Vilayeti Nüfus Müdürü Nişli Selim Sami Bey'in oğludur.

1. Coğrafya Muallimi (1898-1899)
2. Üsküp İdadi Mektebi Mülkiyesi Bulgarca Lisani Muallimliği (29 Eylül 1900)
3. Hamidiye Sanayi Mektebi Coğrafya ve Resim Muallimliği (14 Kasım 1900)
4. Kalkandelen Kazası Bidayet Mahkemesi Ceza İdaresi Riyaseti (30 Ocak 1908)

Süleyman Hayati Efendi, DH. SAİD. d. 59/203, Esnaftan Ömer Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1871)
2. Aşar Muharrirliği (29 Temmuz 1876)
3. Muhasebe Kalemi Mübeyyizliği (18 Mart 1877)
4. Üsküp Evkaf Kitabeti (14 Nisan 1880)
5. Muhasebe-i Vilayet Evrak Mukayyidliği Vekaleti (26 Eylül 1889)
6. Priştine Sancağı Evkaf Müdürlüğü (4 Nisan 1890)

Süleyman Hıfzı Efendi, DH. SAİD. d. 3/790, Nüvvabdan Hüseyin Hulusi Efendi'nin oğludur.

1. Ticaret Nezareti Meclis Kitabeti (1870)
2. Prizren Vilayeti Gilan Kazası Ağnam Memuriyeti (1872-1873)
3. Divan Temyizi İkinci Kitabeti (Eylül-Ekim 1872)
4. Prizren Gazetesi Muharrirliği (Aralık 1872)
5. İpek Kazası Kaymakamlığı (Mart-Nisan 1873)
6. Niğbolu Kazası Kaymakamlığı (Haziran-Temmuz 1873)
7. Afitap Gazetesi Türkçe Kısmı Muharrirliği
8. Palanka ve Kratova Kazaları Aşar İhale Memuriyeti Münakıd Komisyonlar
9. Kesriye Kazası Kaymakamlığı (Şubat-Mart 1876)
10. Kumanova Kaymakamlığı (Mart-Nisan 1876)
11. Yenipazar Sancağı Müdde-i Umumi Muavinliği (Şubat-Mart 1880)

12. Yenipazar Kaymakamlığı (Haziran-Temmuz 1880)
13. Gilan Kazası Kaymakamlığı (Aralık-Ocak 1881-1882)
14. Palanka Kazası Kaymakamlığı (Haziran-Temmuz 1882)
15. Kavala Kazası Kaymakamlığı (23 Mart 1885)
16. Köprülü Kazası Kaymakamlığı (16 Ekim 1887)
17. Hüdavendigâr Vilayeti Uşak Kazası Kaymakamlığı (19 Ekim 1896)
18. Palanka Kazası Kaymakamlığı (12 Ağustos 1896)
19. Edirne Vilayeti Lüleburgaz Kazası Kaymakamlığı (30 Mayıs 1897)
20. Kastamonu Vilayeti Düzce Kaymakamlığı (6 Ekim 1898)
21. Selanik Vilayeti Avrethisar Kazası Kaymakamlığı (11 Ocak 1900)
22. Cezayir-i Bahr-i Sefid Vilayeti İmroz Kaymakamlığı (23 Ağustos 1901)
23. Kesriye Kazası Kaymakamlığı (15 Temmuz 1902)
24. Grebene Kazası Kaymakamlığı (26 Aralık 1903)
25. İşkodra Vilayeti Tiran Kazası Kaymakamlığı (2 Aralık 1906)
26. Palanka Kazası Kaymakamlığı (20 Haziran 1907)
27. Preşova Kazası Kaymakamlığı (19 Ocak 1910)

Süleyman Rıfad Efendi, DH. SAİD. d. 33/497, Yusuf Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1867)
2. Üsküp Tahrirat Kalemi (20 Şubat 1869)
3. Üsküp Rüşumat İdaresi Üçüncü Kitabeti (Ekim-Kasım 1871)
4. Köstendil Demiryol Muhasebe Kalemi Mukayyidliği (4 Haziran 1872)
5. Üsküp Tahrirat Kalemi (8 Ağustos 1872)
6. Kaçanik Tahrirat Kâtibi (13 Nisan 1877)
7. Priştine Bidayet Mahkemesi Ceza idaresi Zabıt Kitabeti (Kasım-Aralık 1879)
8. Kosova Vilayeti Mektupçu Kalemi (28 Şubat 1880)
9. Meclis İdaresi İkinci Kitabeti (Ekim-Kasım 1882)
10. Kosova Vilayeti Aşar Tahrirat Kitabeti (15 Kasım 1884)
11. Priştine Kazası Tahrir ve Vergi Kitabeti (1 Eylül 1886)

Süleyman Zeki Efendi, DH. SAİD. d. 6/57, Leskofçalı Ahmed Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir.

2. Tahrirat Kalemi Mübeyyizliği (6 Aralık 1872)
3. Evrak Mukayyidi Saniliği (4 Mart 1874)
4. Üsküp Defter-i Hâkanî İkinci Kitabeti (18 Eylül 1877)
5. Üsküp Defter-i Hâkanî Baş Kitabeti (3 Mart 1892)
6. Debre Sancağı Defter-i Hâkanî memuriyeti (13 Haziran 1897)
7. Karahisar-ı Şarki Defter-i Hâkanî memuriyeti (29 Ekim 1900)
8. Elbasan Sancağı Defter-i Hâkanî (20 Ağustos 1902)
9. Seniçe Defter-i Hâkanî (18 Ekim 1906)

Şaban Efendi, DH. SAİD. d. 196/267, Muhtar Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Polis Memurluğu (14 Ağustos 1900)
2. Komiser Muavinliği (14 Şubat 1907)
3. Üçüncü Sınıf Komiserlik (16 Mart 1912)
4. Kosova Vilayeti Üçüncü Sınıf Polis Komiserliği (13 Nisan 1913)

Yahya Naci Efendi, DH. SAİD. d. 165/261, Levazım Dairesi Üçüncü Şube Müdür Muavinlerinden Mahmud Celaleddin Efendi'nin oğludur.

1. Tahsilat İdaresi Tahsil Kalemi (14 Şubat 1907)
2. Varidat Muhasebesi İstatistik Kalemi (14 Mart 1909)
3. Isparta Sancağı Tahsil Memurluğu (14 Ocak 1910)
4. Konya Vilayeti Temettu Memurluğu (24 Eylül 1910)
5. Fatih Daire-i Maliyesi Tahsil Memurluğu (12 Ocak 1911)
6. Arnavutköy Maliye Tahsil Şubesi Memurluğu (14 Mayıs 1912)

Yasim Bey, DH. SAİD. d. 29/5, Asâkir-i Zaptiye-i Şahane Mülazımlarından Mehmed Bey'in oğludur.

1. Üsküp Sancağı Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1888)
2. Mektupçu Kalemi (1888)

Yusuf Efendi, DH. SAİD. d. 20/31, Mehmed Ağa'nın oğludur.

1. Dersaadet Emtia Gümrüğü Nezareti Manifatura Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1863)
2. Duhan ve Müskirat Müdüriyeti Memuriyeti (Mart-Nisan 1864)
3. Duhan ve Müskirat Müdüriyeti Memuriyeti Tahsildarlığı (Şubat-Mart 1865)
4. Avram oğlu Duhan Fabrikası Muavinliği (Eylül-Ekim 1876)
5. Avram oğlu Duhan Fabrikası Müdüriyeti (Ekim-Kasım 1877)
6. Rüsumat-1 Tahkik ve Hafiyeye Müdüriyeti Maiyeti Müfettişliği (Ağustos-Eylül 1878)
7. Rüsumat Muhafaza Müdüriyeti (Haziran-Temmuz 1879)

Yusuf Kemaleddin Efendi, DH. SAİD. d. 122/425, Koçana Kazası Belediye Dairesi Kâtip ve Sandık Emni Ali Rıza Efendi'nin oğludur.

1. Lüleburgaz Kazası Mal Kitabeti'ne mülazemetle girmiştir. (1894)
2. Lüleburgaz Aşar Kitabeti (18 Temmuz 1894)
3. Eğridere Kazası Nüfus İdaresi Fransızca Muharrirliği (21 Haziran 1896)
4. Eğridere Bidayet Mahkemesi Kalemi (13 Aralık 1899)
5. Gümölcine Bidayet Mahkemesi Zabıt Kitabeti (28 Aralık 1899)
6. İskeçe Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi Zabıt Kitabeti (8 Mart 1901)
7. Darıdere Kazası Bidayet Mahkemesi Müstantik Muavinliği (28 Temmuz 1901)

Yusuf Ziya Efendi, DH. SAİD. d. 142/29, Esnaftan Mustafa Ağa'nın oğludur.

1. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1895-1896)
2. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemi Liva Şubesi Refakati (19 Aralık 1899)
3. Kosova Vilayeti Muhasebe Kalemi Liva Şubesi Muavinliği (14 Mart 1906)
4. Taşlıca Sancağı Muhasebe Liva Kitabeti (14 Mart 1907)

Yusuf Ziya Efendi, DH. SAİD. d. 181/355, Manifaturacı Hacı Salim Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Tahrirat Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (14 Nisan 1884)
2. Kosova Vilayeti Erzak-ı Askeriye Müteahhidi Eyüp Ağa'nın Dakik Fabrikası Kitabeti (15 Nisan 1888)
3. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Kâtib-i Evvelliği (23 Nisan 1894)
4. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Memur Muavinliği (7 Mayıs 1895)
5. Üsküp Ziraat Bankası Şubesi Memur Vekaleti (27 Nisan 1896)
6. Ziraat Bankası Müfettiş Muavinliği (20 Mart 1901)
7. Şam Ziraat Bankası Şubesi Müdür Muavinliği (16 Kasım 1904)
8. Ziraat Bankası Müfettiş Muavinliği (5 Ocak 1906)
9. Şam Ziraat Bankası Şubesi Müdür Vekaleti (10 Şubat 1910)

Yusuf Ziyaeddin Efendi, DH. SAİD. d. 29/43, İbrahim Ağa'nın oğludur.

1. Üsküp Sancağı Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1884)
2. Muhasebe Kalemi Evrak Mukayyidliği (21 Şubat 1887)
3. Muhasebe Kalemi Varidat Mukayyidliği (13 Ağustos 1888)
4. Kosova Vilayeti İdare Meclis Kalemi Mukayyidliği (13 Eylül 1888)
5. İdare Meclis Kalemi Mübeyyizliği (12 Ağustos 1893)
6. İdare Meclis İkinci Kitabeti (14 Ocak 1902)
7. Palanka Aşar İhale Memurluğu (1899-1900)
8. Kumanova Aşar İhale Memurluğu (1900-1901)
9. İştîp ve Koçana Aşar İhale Memurluğu (1903-1904)
10. Köprülü Kazası Kaymakam Vekaleti (26 Eylül 1905)
11. İdare Meclis Baş Kitabeti (19 Eylül 1909)
12. Gostivar Kazası Kaymakamlığı (17 Nisan 1911)
13. Kalkandelen Kazası Kaymakamlığı (7 Kasım 1912)

Zeynel Remzi Efendi, DH. SAİD. d. 43/45, Molla Bekiroğlu Yaşar Ağa'nın oğludur.

1. Kumanova Kazası Mal Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1877)
2. Kumanova Kazası Aşar Kol Muharrirliği (1877-1878)
3. İpek Sancağı Aşar-ı Kâtibi Saniliği (13 Ekim 1883)

4. İpek Kazası Tapu Kitabeti (12 Mart 1886)
5. Berane Kazası Sandık Emaneti (14 Ekim 1889)
6. Tirgovişte Kazası Sandık Emaneti (14 Kasım 1891)
7. Yakova Kazası Mal Müdürlüğü (29 Temmuz 1984)
8. Hayrabolu Kazası Mal Müdürlüğü (22 Ekim 1899)

Zeynullah Efendi, DH. SAİD. d. 121/271, Halil Ağa'nın oğludur.

1. Telgraf ve Post Nezareti Muhasebe Kalemi'ne mülazemetle girmiştir. (1898)
2. Kosova Vilayeti Telgraf ve Posta Baş Müdürlüğü Mukayyidliği (21 Nisan 1899)
3. Telgraf ve Posta Nezareti Muhasebe Kalemi (16 Temmuz 1900)

